

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

מסורת הש"ס עם הוספות

(א) נגעים פ"ב מ"ג, שמונת פרק יב (ג) כלים פרק ב מ"א, (ד) דברים כא ב, (ה) דברים כב ג, (ו) ויקרא כו י, (ז) ויקרא ו ה, (ח) נוע"ע חספות מנחות נא: ד"ה וי"ו ומוספות סנהדרין יד. ד"ה ור"ש, (ט) [גדליהא ריש חגיגה], (י) נגעים פרק ב מ"ב, (יב) נ"כ חסופות מגילה כ, ובסנהדרין לד: גד"ה דכתי' וצחכים קח, ד"ה והמורה, (ל) [צגמ' שס לא מייתי שוס קרע ערש"י שס ומוספות], (מ) ז: ד"ה משמעות, (נ) עי"ש בתרד"ה דחרוש ועי' הגי' הב"ח, (ס) נוע"ע חוס' סנהדרין כז. ד"ה אין לך].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה נפקא כי' ועוד י"ל כיון דלאורי לא אינו אלא משום דאינו יכול לראות בלא גר כי' קפידא גרליה בגון עולי רגלים: (ג) בא"ד וי"ל דלורחיה דהש"ס כי', נ"צ וכה"ג כתבו החוס' במסכת סוכה דף כד ועדף ל ע"ש: (ג) בא"ד היינו תחת דין הש"ך והש"כ מה"ד ואביי אי מהתם ה"א הני מילי טומאה דלאו דגופי' וקשה לעיל משמע דלא ס"ל פירכא דמגופיה דלית ליה לאזי כי' דמשמע דר' יהודה דלא דריש מופינו הוה דריש ליה נמי שפיר אלא דאיצטריך לחבילי קש וחבילי עצים לכך דריש וימס הראות כי' דמופינו ה"א ה"מ טומאה דלאו כי' הימנו קולא דקאמר הכא חידוש הוה כי' ממנה אלא דכוותיה דהכי אמרינן פ' כל הנשר כי' ופירש רבינו יעקב דהוה חידושו דאי מרו ליה, נ"צ שס דף קח קאמר נסתם דנשר בחלב חידוש הוה ופירש בקונטרס דחידושו דשנייה מין הימר זה לצדו וזה לצדו ובשנעמצי נאסרין וצמוס' הקשו עליו דטעם זה לא יתכן דנפקר אלו עוברין דף מד וצפ' ג' מיינס דף לא קאמר כהדא דלזין זה חידושו דהא כלאים נמי הכי הוה אלא וכו' חידושו דאי מרו כי':

תורה אור השלם

א) ואם פרוח תפרח הצרעת בעור [בסתר] הצרעת את כל עור הנוגע בראשו ועד רגליו ככל מראה עיני הבהן: [ויקרא יג, יב]
ב) ובא אשר לו הבית והגיד לבתו לאמר קננע נראה לי בבית: [ויקרא יד, לח]

הגהות מח"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה נפקא ליה וכו' דרבי נמי מודה דר' יהודה, נ"צ עי' גמיל' פ"ד מהלכות טומאת צרעת הלכה ד וקו: ב) ד"ה נפקא ליה וכו' ולפי' דר"י למעמיה דמצריך ופינו בעצים ובאבנים נראה. נ"צ עיין גמיל' הני"ל: ג) בא"ד נ"ל היינו תחת דין, נ"צ כהן הס"ד והש"כ מחליל הדיבור ואבי וכו', וכ"כ בס' שמע שלמה פ' חוריע ועי' בקרבן אהרן דף קלח ריש ע"ג: ד) בא"ד ומל"ת דאתי מק"ו טרח וכתב דה קרא. נ"צ כוונת דצריה כמ"ש לעיל עה"ג דלא היה צריך קרא דצוים הראות וגו' לכוזב משמעותו לדבר מזה רק הו"ל לפסע להדי' דבר הרשות דגופי' ולק"מ קו' מהרש"א נזה על החוס' ודו"ק כי משמעות קרא דצוים משמע להדי' לדבר מזה וכמ"ש חוס' לעיל ד"ה דבר הרשות כי':

פירכא דלעיל דמגופי' ואיצטריך וביום הראות והא אית ליה לאביי משמעות כו' עד לא דריש ומופינו הוי דריש

דהא עצים. פשוטי כלי עץ לא מקבלי טומאה^[א]: ורבי אמר אצטריך. כלומר אע"ג דליף טומאה דגופיה מטומאה דלאו גופיה לדבר הרשות מוזהר הכהן אצטריך דיום^[א] הראות צו: אבל טומאה דגופיה אימא לא.

ללא יליף טומאה דגופיה מטומאה דלאו גופיה לדבר הרשות מוזהר

הכהן דהוה אמינא^[א] חידוש הוא קמ"ל

וציום הראות דהיינו טומאה דגופיה דממתינין לו לדבר מזה והואיל ואשכחן דממתינין לו לטומאה דגופיה מיהא לדבר מזה אית ליה נמי כח למילף מוזהר הכהן דממתינין לטומאה דגופיה לדבר הרשות נמי אף על גב דחידוש הוא: כו"ז קרא יתירא.

כלומר כולה מיצה דציום הראות^[א] קרא יתירא: מראה עיני הבהן, משמע דיום שיכול לראות: ל"י וליא לאורי. שאין צריך לאור הנר דהיינו ציום וצהוה שעתא נמי וצא הכהן אלמא דאין רואין אלא דיום: קמ"ל. וציום הראות צו דצו היינו טומאה דגופיה:

מתני' מלקט אדם עצמות אביו ואמו. ומוליכין למקום אחר לקבורן בקברות אצותם: מפני ששמחה היא לו. שקוצרין בקברי אצותיו ולא מנטער צמועד: ר' יוסי אומר. לא ילקט מפני שאכל הוא לו: לא יערער על מתו. אם מת לו מת חדש או חדשים קודם המועד לא יערער מפרש צגמ' כד הדר ספדנא צמעצא כלומר שלא ישכור ספדן לחזור על קרוביו לומר כצו עמי כל מרי נפש: לא יספידנו. שאם מת לו מת צמוך שלשים יום לפני הרגל לא ישכור ספדן להספידו ושלשים יום אחריוהו קאי וטעמא דשלשים יום מפרש צגמ': **גמ'** הרי הוא מתאבל עליהן. וקשיא לרבי מאיר דאמר מפני ששמחה היא לו: אפילו צרורין בסדינו. שאינו מלקטן ואינו רואה אותן הרי זה מתאכל כל זמן שלא נקברו: **מפני ששמחת הרגל עליו.** כלומר הרצה הוא עוסק צשמחת הרגל ואינו מנטער צמלקט עצמות אצו ואמו: **יבבון עמיה.** (אפילו) הכי אסור למימר צמועד היינו לא יעורר על מתו: **אמר רב (נחמן) מעשה בו.** כלומר שהיו לו מעות מזומנין לצורך לעלות לרגל ונתתן אשתו להספדים ונמנע מעלות לרגל: לפי

פתח ביתו ונטלתן אשתו ונתנתן לו ונמנע ולא עלה באותה שעה אמרו

לא יעורר על מתו ולא יספידנו קודם לרגל שלשים יום ושמואל אמר

דהא עצים ואבנים בעלמא לא מטמאו והכא מטמאו ורבי^[א] אמר^[א] אצטריך דאי כתב רחמנא וביום הראות בו הוה אמינא לדבר מצוה אין לדבר הרשות לא כתב רחמנא וצוה הכהן ואי כתב רחמנא וצוה הכהן הוה אמינא הני אין דלאו טומאה דגופיה אבל טומאה דגופיה אימא מיוחזא חזיא ליה צריכא אמר מר יש יום שאתה רואה בו ויש יום שאי אתה רואה בו מאי משמע אמר אביי א"כ ליכתוב רחמנא ביום מאי וביום שמע מינה יש יום שאתה רואה בו ויש יום שאי אתה רואה בו רבא אמר כולה קרא יתירא הוא דא"כ לכתוב רחמנא ובהראות מאי וביום שמע מינה יש יום שאתה רואה בו ויש יום שאי אתה רואה בו ואביי ההוא מיבעי ליה *ביום נפקא ליה *מלכל מראה עיני הכהן ואביי ההוא מיבעי ליה *למעוטי סומא באחת מעיניו^[א] ורבא נמי מיבעי ליה להכי אין הכי נמי ואלא ביום ולא בלילה מנא ליה נפקא ליה *מכנגע נראה לי בבית לי ולא לאורי ואביי אי מהתם הוה אמינא הני מילי טומאה דלאו דגופיה אבל טומאה דגופיה אפילו לאורו נמי קא משמע לן: **מתני'** ועוד אמר ר' מאיר מלקט אדם עצמות אביו ואמו מפני ששמחה היא לו ר' יוסי אומר *אבל הוא לו דלא יעורר אדם על מתו ולא יספידנו קודם לרגל שלשים יום: **גמ'** ורמינהו *המלקט עצמות אביו ואמו הרי זה מתאבל עליהם כל היום ולערב אין מתאבל עליהן ואמר רב חסדא ואפילו צרורין לו בסדינו אמר אביי אימא מפני ששמחת הרגל עליו: ולא יערער על מתו: מאי לא יערער על מתו אמר רב כד הדר ספדנא במערבא אמרי יבבון עמיה כל מרירי ליבא: קודם הרגל שלשים יום: מאי שנא שלשים יום אמר רב כהנא^[א] אמר רב יהודה אמר רב מעשה באדם אחד שכינם מעות לעלות לרגל ובא ספדן ועמד על

דף כה:): מפקי לה רצנן מוכתב לה *וספר כריתות אצטריך לדרשה אחרינא ומיהו תימה היאך נוכל ליישב הסוגיא דפרק אחד דיני ממונות

(סנהדרין דף לה:): אליצא דרבא דמייתי לה התם למיגמר^[א] דין ציום מנגעים ובשלמא אי מייתי מוציום הראות צו מצינו לאוקמי צגמר דין לאזי משמעות דורשין איכא צינייהו דמשמע דרבי יהודה לא דריש מופינו הוה דריש ליה נמי שפיר ואצטריך וציום הראות ע"כ נראה לי דה"פ לעיל משמעות דורשין איכא צינייהו רצ סבר דציום הראות אצטריך לדרשה אחרינא דציום ולא צלילה כדפרישית נמי לעיל^[א] ורבי יהודה סבר דתרווייהו דרשין ואיצטריך לתרי קראי כי היכי דאית ליה לרבי דמופינו ה"א טומאה דלאו גופיה קמ"ל וציום ומציום לא שמעינן אלא לדבר מזה קמ"ל ופינו ולפי זה לכ"ע ממתינין לדבר הרשות דהא תרווייהו דרשי ופינו כדפרישית^[א] ומלתא דאחיא מק"ו טרח וכתב לה קרא דהיינו דבר מזה וקשה קתא אליצא דרבי יהודה שמה שיש צחומרא חידוש אין ללמוד הימנו קולא דקאמר משום דחידוש הוא דהא עלים ואצנים לא מטמאו אין ללמוד ממנה אלא דכוותיה אמרינן פרק כל הנשר (חולין ד' קת. ושס) צשר צחלב חידוש הוא ופירש רבינו יעקב^[א] דאי תרי כולי יומא צחלבא שרי וכי מצבל ליה אסור והחידוש אינו מן האיסור דצהדי הדדי אסור והאי לתודיה והאי לתודיה שרי דהא כלאים נמי כל חדא שרי וצהצטרפות אסורי כדמסיק צפ' אלו עוברין (פסחים דף מד:)^[א] משמע כשהאיסור חידוש אין ללמוד ממנו קולא מהאי טעמא היה מיישב רבינו ינחנן צר אצרהס ההיא דעדים וזממין דחידוש הוא^[א]: **ורמינהו המלקט בו.** צגמ' שמחות (פרק יב ע"ש) והוה מצי לשנויי הא מני ר' יוסי היא דאמר צמשנה אכל הוא לו: **ולערב אינו מתאבל ואמר רב חסדא.** בלא דרצ חסדא הקשה היטב אלא כך רגילות הש"ס אגב גררר להציא פירוש הצרייתא דאפילו צרורין לו צסדינו אינו מתאכל לערב ויש מפרשים דארישא קאי אפילו צרורין לו צסדינו כמה ימים צריך להתאכל כל זמן שרואה אותן ופי' קמא ניחא טפי אכל לא שייך הכא כל כך לפירוש ראשון דהא מסיפא אינו מתאכל לערב לא מצי להקשות על המשנה כי אם מרישא וצריך לומר דמייתי סיפא אגב גררר והא דרצ חסדא אגב גררר לגררר:

משקין בית השלחין פרק ראשון מועד קטן.ח.

דהא עצים ואבנים לא מטמאו. ואפ"ה מטמאו כאן עלים ואצנים לאו דוקא^[א] דהא תנן צמסכת נגעים (פ"ג מ"ה) לרבי יהודה אפילו חצילי קש וחצילי חצן וא"כ צריך לומר ^[א] דרבי נמי מודה לר' יהודה וכן משמע מדלא מסיק דרבי סבר לה כר' שמעון דפליג התם:

מאי וביום יש יום שאתה רואה.

משמע לאזי דר' יהודה דריש וי"ו וכן פ"ק דסנהדרין (דף יז. ושס) גצי וסופטין^[א] ופי' אלו מליאות (צ"מ דף כו.) גצי ומלאת^[א] וקשה איזה גופיה לא דריש וי"ו דואס המר ימיר^[א] צפ"ק דחמורה (דף צ: צ:) וצסוף פרק טרף צקלפי (יומא ד' מה.) גצי והאש^[א] ושמת דריש ליה לדרשה אחרינא מיהו הכא קשה טפי כיון דר' יהודה דריש וי"ו מאי טעמא לא אמר רבא דהכא נמי דריש וי"ו למה חולק על אצי היה לו להזכירה ושמת רבא קאמר אפילו לא דריש ר' יהודה וי"ו הכא להאי דרשה יש לייצא^[א]:

נפקא ליה מכנגע נראה ל' וליא לאורי. תימה דהא לעיל אמר רבא לר' יהודה חידוש הוא ולא גמרינן מיניה^[א] ולפירוש שפירש^[א] דרבי יהודה לטעמיה דמצריך ופינו צענים וצאצנים ניחא דלענין סינו דוקא חידוש ועי"ל כיון דלאורו (ה) אינו יכול לראות בלא גר א"כ פוסל מטעם ראייה יש לנו ללמוד הימנו כיון צראהי טפי מעולי רגלים^[א] דצענין דאזי יש עינים וצעין נמי שלא יהא יום המעוין^[א] ותימה דהכא משמע דרבא ממעט לילה מהאי קרא וצפ' אחד דיני ממונות (סנהדרין ד' לד: ושס) מייתי קרא וציום הראות צו והיינו כאזי (צ) וי"ל דלורחיה דהש"ס^[א] לאתויי דרשות הפשוטים יותר ושמת אי לא כתב כנגע נראה לי הוה מוקמינן וציום הראות למעוטי לילה וכן צפ"צ דמגילה (דף כ.) ולא מוהלנין אלא ציום דריש התם מציום השמיני ציום ולא צלילה וצפ' ר' אליעזר דמילה

(שבת קלב. ושס) דריש מימיה ציום אפילו צשבת ומצן שמונת ימים דרשין ימים ולא לילות וצפ' החובל^[א] (צ"ק דף פז.) מייתי צבת נעורים לאציה מצנעוריה צית אציה וצריש פ"ק דקדושין (דף א: צ:) מוקי לה צהפרת נדרים דוקא ושצת נעורים נפקי מוכי ימכור וגו' וכן צפ' קמא דקדושין (א: יז.) מייתי ספר כורחה ואין דבר אחר כורחה מספר כריתות וצפרק [המציא גטן] [גיטין

הגהות וציונים
א) צ"ל ור' יוסי בר' יהודה, וכ"ה בכת"י (דק"ס), ועי' עמוד הקודם אות א-ב:
ב) בכת"י הגירסא ור"י בר"י תרי קראי למה ל' איצטריך (ותיבת "אמר" ליתא), ולשון ישר הוא מאד [ועי' הגר"ב רנשבורג בעמוד הקודם אות א] (דק"ס):
ג) [בהר"אש וכו"י איתא **ואמרי** ל"ה כו'] (גליון: ד) צ"ל וביום:
ח) בכת"י מוצוה הכהן דהא חידוש:
ו) בכת"י כולה תיבה דוביום, ותיבת "הראות" ליתא:
ז) ראה בעמוד הקודם אות מ ועי"ש בחזו"א, ועי' ראש משביר:
ח) צ"ל **שפירשתי** (חזו"א עי"ש ולעיל בתודיה דהא) ועי' לעיל בעמוד הקודם תור"ה משמעות, וע"ע גמי יוסף:
ט) יש להוסיף למיגמר **גמור** דין (מהרש"א):
י) וקיימא

הגהות וציונים
א) צ"ל ור' יוסי בר' יהודה, וכ"ה בכת"י (דק"ס), ועי' עמוד הקודם אות א-ב:
ב) בכת"י הגירסא ור"י בר"י תרי קראי למה ל' איצטריך (ותיבת "אמר" ליתא), ולשון ישר הוא מאד [ועי' הגר"ב רנשבורג בעמוד הקודם אות א] (דק"ס):
ג) [בהר"אש וכו"י איתא **ואמרי** ל"ה כו'] (גליון: ד) צ"ל וביום:
ח) בכת"י מוצוה הכהן דהא חידוש:
ו) בכת"י כולה תיבה דוביום, ותיבת "הראות" ליתא:
ז) ראה בעמוד הקודם אות מ ועי"ש בחזו"א, ועי' ראש משביר:
ח) צ"ל **שפירשתי** (חזו"א עי"ש ולעיל בתודיה דהא) ועי' לעיל בעמוד הקודם תור"ה משמעות, וע"ע גמי יוסף:
ט) יש להוסיף למיגמר **גמור** דין (מהרש"א):
י) וקיימא

הגהות וציונים
א) צ"ל ור' יוסי בר' יהודה, וכ"ה בכת"י (דק"ס), ועי' עמוד הקודם אות א-ב:
ב) בכת"י הגירסא ור"י בר"י תרי קראי למה ל' איצטריך (ותיבת "אמר" ליתא), ולשון ישר הוא מאד [ועי' הגר"ב רנשבורג בעמוד הקודם אות א] (דק"ס):
ג) [בהר"אש וכו"י איתא **ואמרי** ל"ה כו'] (גליון: ד) צ"ל וביום:
ח) בכת"י מוצוה הכהן דהא חידוש:
ו) בכת"י כולה תיבה דוביום, ותיבת "הראות" ליתא:
ז) ראה בעמוד הקודם אות מ ועי"ש בחזו"א, ועי' ראש משביר:
ח) צ"ל **שפירשתי** (חזו"א עי"ש ולעיל בתודיה דהא) ועי' לעיל בעמוד הקודם תור"ה משמעות, וע"ע גמי יוסף:
ט) יש להוסיף למיגמר **גמור** דין (מהרש"א):
י) וקיימא

הגהות וציונים
א) צ"ל ור' יוסי בר' יהודה, וכ"ה בכת"י (דק"ס), ועי' עמוד הקודם אות א-ב:
ב) בכת"י הגירסא ור"י בר"י תרי קראי למה ל' איצטריך (ותיבת "אמר" ליתא), ולשון ישר הוא מאד [ועי' הגר"ב רנשבורג בעמוד הקודם אות א] (דק"ס):
ג) [בהר"אש וכו"י איתא **ואמרי** ל"ה כו'] (גליון: ד) צ"ל וביום:
ח) בכת"י מוצוה הכהן דהא חידוש:
ו) בכת"י כולה תיבה דוביום, ותיבת "הראות" ליתא:
ז) ראה בעמוד הקודם אות מ ועי"ש בחזו"א, ועי' ראש משביר:
ח) צ"ל **שפירשתי** (חזו"א עי"ש ולעיל בתודיה דהא) ועי' לעיל בעמוד הקודם תור"ה משמעות, וע"ע גמי יוסף:
ט) יש להוסיף למיגמר **גמור** דין (מהרש"א):
י) וקיימא

הגהות וציונים
א) צ"ל ור' יוסי בר' יהודה, וכ"ה בכת"י (דק"ס), ועי' עמוד הקודם אות א-ב:
ב) בכת"י הגירסא ור"י בר"י תרי קראי למה ל' איצטריך (ותיבת "אמר" ליתא), ולשון ישר הוא מאד [ועי' הגר"ב רנשבורג בעמוד הקודם אות א] (דק"ס):
ג) [בהר"אש וכו"י איתא **ואמרי** ל"ה כו'] (גליון: ד) צ"ל וביום:
ח) בכת"י מוצוה הכהן דהא חידוש:
ו) בכת"י כולה תיבה דוביום, ותיבת "הראות" ליתא:
ז) ראה בעמוד הקודם אות מ ועי"ש בחזו"א, ועי' ראש משביר:
ח) צ"ל **שפירשתי** (חזו"א עי"ש ולעיל בתודיה דהא) ועי' לעיל בעמוד הקודם תור"ה משמעות, וע"ע גמי יוסף:
ט) יש להוסיף למיגמר **גמור** דין (מהרש"א):
י) וקיימא

הגהות וציונים
א) צ"ל ור' יוסי בר' יהודה, וכ"ה בכת"י (דק"ס), ועי' עמוד הקודם אות א-ב:
ב) בכת"י הגירסא ור"י בר"י תרי קראי למה ל' איצטריך (ותיבת "אמר" ליתא), ולשון ישר הוא מאד [ועי' הגר"ב רנשבורג בעמוד הקודם אות א] (דק"ס):
ג) [בהר"אש וכו"י איתא **ואמרי** ל"ה כו'] (גליון: ד) צ"ל וביום:
ח) בכת"י מוצוה הכהן דהא חידוש:
ו) בכת"י כולה תיבה דוביום, ותיבת "הראות" ליתא:
ז) ראה בעמוד הקודם אות מ ועי"ש בחזו"א, ועי' ראש משביר:
ח) צ"ל **שפירשתי** (חזו"א עי"ש ולעיל בתודיה דהא) ועי' לעיל בעמוד הקודם תור"ה משמעות, וע"ע גמי יוסף:
ט) יש להוסיף למיגמר **גמור** דין (מהרש"א):
י) וקיימא

הגהות וציונים
א) צ"ל ור' יוסי בר' יהודה, וכ"ה בכת"י (דק"ס), ועי' עמוד הקודם אות א-ב:
ב) בכת"י הגירסא ור"י בר"י תרי קראי למה ל' איצטריך (ותיבת "אמר" ליתא), ולשון ישר הוא מאד [ועי' הגר"ב רנשבורג בעמוד הקודם אות א] (דק"ס):
ג) [בהר"אש וכו"י איתא **ואמרי** ל"ה כו'] (גליון: ד) צ"ל וביום:
ח) בכת"י מוצוה הכהן דהא חידוש:
ו) בכת"י כולה תיבה דוביום, ותיבת "הראות" ליתא:
ז) ראה בעמוד הקודם אות מ ועי"ש בחזו"א, ועי' ראש משביר:
ח) צ"ל **שפירשתי** (חזו"א עי"ש ולעיל בתודיה דהא) ועי' לעיל בעמוד הקודם תור"ה משמעות, וע"ע גמי יוסף:
ט) יש להוסיף למיגמר **גמור** דין (מהרש"א):
י) וקיימא

הגהות וציונים
א) צ"ל ור' יוסי בר' יהודה, וכ"ה בכת"י (דק"ס), ועי' עמוד הקודם אות א-ב:
ב) בכת"י הגירסא ור"י בר"י תרי קראי למה ל' איצטריך (ותיבת "אמר" ליתא), ולשון ישר הוא מאד [ועי' הגר"ב רנשבורג בעמוד הקודם אות א] (דק"ס):
ג) [בהר"אש וכו"י איתא **ואמרי** ל"ה כו'] (גליון: ד) צ"ל וביום:
ח) בכת"י מוצוה הכהן דהא חידוש:
ו) בכת"י כולה תיבה דוביום, ותיבת "הראות" ליתא:
ז) ראה בעמוד הקודם אות מ ועי"ש בחזו"א, ועי' ראש משביר:
ח) צ"ל **שפירשתי** (חזו"א עי"ש ולעיל בתודיה דהא) ועי' לעיל בעמוד הקודם תור"ה משמעות, וע"ע גמי יוסף:
ט) יש להוסיף למיגמר **גמור** דין (מהרש"א):
י) וקיימא

הגהות וציונים
א) צ"ל ור' יוסי בר' יהודה, וכ"ה בכת"י (דק"ס), ועי' עמוד הקודם אות א-ב:
ב) בכת"י הגירסא ור"י בר"י תרי קראי למה ל' איצטריך (ותיבת "אמר" ליתא), ולשון ישר הוא מאד [ועי' הגר"ב רנשבורג בעמוד הקודם אות א] (דק"ס):
ג) [בהר"אש וכו"י איתא **ואמרי** ל"ה כו'] (גליון: ד) צ"ל וביום:
ח) בכת"י מוצוה הכהן דהא חידוש:
ו) בכת"י כולה תיבה דוביום, ותיבת "הראות" ליתא:
ז) ראה בעמוד הקודם אות מ ועי"ש בחזו"א, ועי' ראש משביר:
ח) צ"ל **שפירשתי** (חזו"א עי"ש ולעיל בתודיה דהא) ועי' לעיל בעמוד הקודם תור"ה משמעות, וע"ע גמי יוסף:
ט) יש להוסיף למיגמר **גמור** דין (מהרש"א):
י) וקיימא

הגהות וציונים
א) צ"ל ור' יוסי בר' יהודה, וכ"ה בכת"י (דק"ס), ועי' עמוד הקודם אות א-ב:
ב) בכת"י הגירסא ור"י בר"י תרי קראי למה ל' איצטריך (ותיבת "אמר" ליתא), ולשון ישר הוא מאד [ועי' הגר"ב רנשבורג בעמוד הקודם אות א] (דק"ס):
ג) [בהר"אש וכו"י איתא **ואמרי** ל"ה כו'] (גליון: ד) צ"ל וביום:
ח) בכת"י מוצוה הכהן דהא חידוש:
ו) בכת"י כולה תיבה דוביום, ותיבת "הראות" ליתא:
ז) ראה בעמוד הקודם אות מ ועי"ש בחזו"א, ועי' ראש משביר:
ח) צ"ל **שפירשתי** (חזו"א עי"ש ולעיל בתודיה דהא) ועי' לעיל בעמוד הקודם תור"ה משמעות, וע"ע גמי יוסף:
ט) יש להוסיף למיגמר **גמור** דין (מהרש"א):
י) וקיימא

עין משפט גר מצוה

ע א מיי' פ"ט מהלכות טומאת צרעת הלכה ו סמג עשין רלד:
עא ב מיי' שס ה' ה:
עב ג מיי' פ"א מהל' אכל הלכה ג סמג לאזין עה ועשין דרגנן צ טוש"ע י"ד סי' תג סעיף ד:
עג ד מיי' שס הלכה ו ופי' מהלכות י"ט הלכה כד סמג לאזין עה טוש"ע א"ח סי' תקמו סעיף ג וטוש"ע י"ד סי' שמו סעיף א:
עד ה ו מיי' פ"ג מהל' אכל הלכה ח טור ש"ע י"ד סי' תג סעיף א:

רבינו חננאל

[מתני' ועוד אמר ר"מ מלקט אדם עצמות אביו ואמו במועד: א) אוקמא מפני ששמחת הרגל עליו ואינו מתאבל עליהן אבל בשאר הימים ודלתי המועד המלקט עצמו אינו ואמו מתאבל עליהן כל היום ולערב אינו מתאבל עליהן אמר רב חסדא ואפילו צרורין בסדינן: ירושלמי תני המעביר ארון ממקום למקום אין בו משום ליקוט עצמות ר' יוסי אומר לעולם אין בהן משום ליקוט אלא אם (חסר בכ"י) צ) כר' אחא דאמר יש ליקוט עצמות בארון של עץ והודה לו שלא להטמאות כר' יוסי דאמר אין ליקוט עצמות ליקוט עצמות אין אומרים עליהן קנינן וגוה ואין אומרין עליהן ברכת אבלים ולא נחנומי אבלים ואילו הן ברכת אבלים שאומרים בבכה"ג. ותנחומי אבלים שאומרים בשורה. תני' אבל אומרים עליהן דברי' רבנן דקיסרי אמרי (רבנן) קילוסין. ולא יעורר על מתו. איזהו יעידור מזכירו בין המתים. הספד מטפידו בפני עצמו. תני אשה לא תעורר על לווייתה

חשק שלמה על ר"ח

א) צ"ל אמר אצי אימא מפני וכו'.
ב) לפינוי מירושלמי הגי' אלא המעבר באפיקרסון ממקום למקום וכו' ר' מנח הויר לוי הלל לקרוע ולהחלבל כר' אחא דאמר כו'.

הגהות מח"ר' לנדא

א) תוס' ד"ה נפקא ל' וכו' משמע כשהאיסור חידוש אין ללמוד ממנו קולא. צ"ל בשההיתר חידוש אין ללמוד ממנו איסור. ועי' צמוס' סנהדרין כז ע"א גד"ה ואין לך וכו'. ועי' צנוע ציהודה תימנא צהשמעות נס"י בחלק י"ד:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה נפקא ל"ה וכו' וספר כריתות **איצטריך** דדרשה ואחרינא. ועי' חוס' וצמים דף קח ע"א ד"ה והמורה וצלחיות דף טו ע"א חוס' ד"ה ערות:

רש"י בת"י

[נדרס בסוף המסכת]

מסורת הש"ם עם הוספות

(א) [שנת 5. ערכין ו. ע"ש מנחות קן.] מדות פ"ד מ"ו, (3) [שנת 3. ע"ש], (ג) שנת 3. סנהדרין קן.; (ד) שנת 7ף לג.; (ה) עיין תענית טז. וברש"י שם ד"ה אדם, (ו) [ע"י תוספות שנת 5. ד"ה מכליל ותוס' מנחות קן. ד"ה כליל וערכין ו. ד"ה כנון].

הגהות הב"ח

(א) גמ' בלמה כליל עורב נ"צ לשון כלוי ומניעת העורבי' מלשנ וכן פ"י הערוך אלף שכח דנמקדש ראשון לא היה דריך כליל עורב ע"ש והתוס' צפקר ר' עקינא כתב דמוכח כלן שהיה נמקדש ראשון כליל עורב:

גליון הש"ם

גמ' דקדושתו קדושת עז"ב. עיין שו"ע דף טז ע"ב תוס' ד"ה קדושתו:

תורה אור השלם

(א) וַעֲשֵׂה שְׁלֹמֹה בָּעֵת הַהִיא אֶת הַהֶגֶץ וְכֹסֶי יִשְׂרָאֵל עֲמֹ קֹהֶל גְּדוֹל מְלֻבָּאֵי הַמֶּלֶךְ עַד נַחַל מִצְרַיִם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֵינוּ שְׁבַעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים אֲרָבָעָה עָשָׂר יוֹם: [מלכים א' ה, ח]

(ב) וַהֲיוּ הַמִּקְרָבִים בְּיוֹם הַרְאֻשׁוֹן אֶת קַרְבָּנוֹ גִּחְשׁוֹן בֶּן עֲמִינָדָב לְמִטְהָר יְהוֹדָה: [במדבר ג, כ]

(ג) בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי נִשְׂאִי לִבִּי אֲפָרִים אֶלְיָשָׁמֶע בֶּן עֲמִינָדָד: [במדבר ג, מח]

(ד) בְּיוֹם עֲשֵׂתִי עֲשֶׂה יוֹם נִשְׂאִי לִבִּי אֲשֶׁר פִּגְעִיאל בֶּן אֶבְרָן: [במדבר ג, עב]

(ה) בְּיוֹם שְׁנֵים עָשָׂר יוֹם נִשְׂאִי לִבִּי נִפְתְּלִי אַחֲרֵיע בֶּן עֵינָן: [במדבר ג, עה]

(ו) בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי שָׁלַח אֶת הָעָם וַיִּבְרְכוּ אֶת הַמֶּלֶךְ וַיִּלְבְּבוּ לְאַהֲלֵיהֶם שְׁמָחִים וְטוֹבִי לֵב עַל כָּל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ לְעַבְדּוֹ עֲבָדוֹ וְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ: [מלכים א' ה, כו]

(ז) שָׂאוּ שְׁעָרִים רְאִישֵׁיכֶם וַתִּנְשְׂאוּ פֶתְחֵי עוֹלָם וַיִּבְּאוּ מֶלֶךְ הַתְּקָבוֹד: [תהלים כד, ז]

(ח) יְיָ אֱלֹהִים אֵל תִּשָּׁב פָּנֵי מִשְׁחֻדֶּיךָ וּזְכָרָה לְחֻסְדֵּיךָ דְּרוּר עֲבָדֶיךָ: [דברי הימים ב' ו, מב]

(ט) וּבְיוֹם עֲשָׂרִים וּשְׁלֹשָׁה לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי שָׁלַח אֶת הָעָם לְאַהֲלֵיהֶם שְׁמָחִים וְטוֹבִי לֵב עַל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ לְעַבְדּוֹ עֲבָדוֹ וְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ: [מלכים ב' ו, כז]

משקין בית השלחין פרק ראשון מועד קטן

ט.

מוֹתְרִין לַיִּשָּׁא עֶרֶב הָרִגְלָ. כְּלוּמַר מוֹתַר לִכְתַּחלָה וְאִע״ג דְּשַׁעְתָּ^[1] יָמִים שֶׁל סְעוּדָה יֵהִיו צָרָגִל: עֵיקַר שְׂמֻחָה. דְּנִישׁוּאִין חַד יוֹמָא וְצִשְׁאֵר יוֹמִי לֹא חֲשִׁיצ מַעֲרַב שְׂמַחָה בְּשִׂמְחָה: עֵיקַר מִירַחֵא. דְּנִישׁוּאִין צִוּס רֵאשׁוֹן דְּנִישׁוּאִין: לָחַד יוֹמָא לֹא מִשְׁהוּ אִינְשִׁי. כְּלוּמַר כִּיּוֹן שְׂאִינוּ יוֹכֵל לַהֲתַחֲבִיל אֲלֵא צַעֲרַב הָרָגֵל אִין מִמַּחֲמִיין עַד הָרָגֵל דְּלִמְלֵא מִתְרַמִּי מִלְתָּא דְּלֵא מִלִּי מַתַּחֲבִיל צַעֲרַב הָרָגֵל וְלֹא^[2] מַתַּחֲבִיל כֹּל הָרָגֵל: וְעִבִיד ז'. יוֹמִי שְׂמַחָה לַהֲכֹא וְלַהֲכֹא לַתּוֹכַח הַצִּית וְלָרָגֵל: וּדְלִמָּא מִינַטַּר לֹא נִטְרִינָן. נִישׁוּאִין עַד הָרָגֵל כִּי הִיכִי דְּלֵא נִטַּר שְׁלֵמָה אֲבָל אִי מִתְרַמִּי

מוֹתְרִין לַיִּשָּׁא עֶרֶב הָרָגֵל קִשְׂיָא לְכוּלָּהוּ לֹא קִשְׂיָא לְמָאן דְּאִמַּר מוּשׁוּם שְׂמַחָה עֵיקַר שְׂמַחָה חַד יוֹמָא הוּא לִמ״ד מוּשׁוּם מִירַחֵא עֵיקַר מִירַחֵא חַד יוֹמָא הוּא לִמ״ד מוּשׁוּם בִּישׁוּל פְּרִיָה וּרְבִיָּה לַחַד יוֹמָא לֹא מִשְׁהִי אִינְשִׁי נִפְשִׂיָה וְדַאִין מַעֲרַבִין שְׂמַחָה בְּשִׂמְחָה מִגְלָן דְּכַתִּיב »וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה בַּעַת הַהִיא אֶת הַחֹג וְכֹל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ קָהֵל גְּדוֹל מְלֻבָּאֵי חֲמַת עַד נַחַל מִצְרַיִם [לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵינוּ] שְׁבַעַת יָמִים

וּשְׁבַעַת יָמִים אַרְבַּעַה עָשָׂר יוֹם וְאִם אִיתָא דְּמַעֲרַבִין שְׂמַחָה בְּשִׂמְחָה אִיבַעֲי לִיה לְמִינוּטַר עַד הַחֹג וּמִיעַבַּד שְׁבַעָה לַהֲכֹא וְלַהֲכֹא וּדְלִמָּא מִינוּטַר לֹא נִטְרִינָן וְהִיכָא דְּאַתְרַמִּי עַבְדִּינוֹן אִיבַעֲי לִיה לְשִׁיּוּרִי^[3] פּוֹרְתָא שִׁיּוּרִי בְּנִין בַּחמ״ק לֹא מִשִׁירִינָן אִיבַעֲי לִיה לְשִׁיּוּרִי ^(ג) בַּאמָה ^(ג) (כְּלִיא עוֹרַב אִמָּה כְּלִיא עוֹרַב צוֹרֶךְ בְּנִין הַבֵּית הוּא אֲלֵא מְדַמִּייתַר קִרָא מְכַדִּי כְּתִיב אַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם שְׁבַעַת יָמִים וּשְׁבַעַת יָמִים לְמָה לִי שְׁמַע מִינָה הִנִּי לַחּוּד וְהִנִּי לַחּוּד א״ר פִּרְנָךְ א״ר יוֹחָנָן אוֹתָהּ שְׁנָה לֹא עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל אֶת יוֹם הַכַּפּוּרִים וְהִיוּ דּוֹאגִים וְאוֹמְרִים שְׂמָא נִתְחִיבּוּ שׁוֹנֵאִיָּהוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּלִיָּה יִצְתָּה בַת קוֹל וְאִמְרָה לָהֶם כּוֹלְכֶם מְזוּמִנִין לַחֲיִי הָעוֹלָם הֲבֵא מֵאִי דְרוּשׁ אִמְרוּ קַל וְחוֹמֵר וּמָה מִשְׁכַּן שְׂאִין קְדוּשְׁתוֹ קְדוּשַׁת עוֹלָם וְקַרְבַּן יַחֲיד רוּחָה שְׁבַת דְּאִיסוּר סְקִילָה מְקַדֵּשׁ ׀ דְּקְדוּשְׁתוֹ קְדוּשַׁת עוֹלָם וְקַרְבַּן צַבוּר וַיּוֹם הַכַּפּוּרִים דַּעֲנוּשׁ כֶּרֶת לֹא כ״ש אֲלֵא אִמָּאִי הִיוּ דּוֹאגִים הֵתֶם צוֹרֶךְ גְּבוּהַ הַכָּא צוֹרֶךְ הַדְיוּט הַכָּא נִמִּי מִיעַבַּד לִיעַבְדּוּ מִיכַל לֹא נִיכְלוּ וְלֹא לִישְׁתּוּ אִין שְׂמַחָה בְּלֹא אֲכִילָה וּשְׁתִּיָּה וּמִשְׁכַּן דְּדַחֵי שְׁבַת מִגְלָן אִילִּמָּא מְדַכְתִּיב ^(ג) בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן ^(ג) וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי דְּלִמָּא שְׁבִיעִי לְקַרְבְּנוֹת אִמַּר רַב נַחֲמָן בֶּר יִצְחָק אִמַּר קִרָא ^(ג) בְּיוֹם עֲשֵׂתִי עָשָׂר יוֹם מָה יוֹם כּוֹלוֹ רְצוּף אָף עֲשֵׂתִי עָשָׂר כּוֹלֵן רְצוּפִין וּדְלִמָּא יָמִים הָרֵאוּיִן כְּתִיב קִרָא אַחֲרִינָא ^(ג) בְּיוֹם שְׁנִים עָשָׂר יוֹם מָה יוֹם כּוֹלוֹ רְצוּף אָף שְׁנִים עָשָׂר יוֹם כּוֹלֵן רְצוּפִין וּדְלִמָּא הַכָּא נִמִּי יָמִים הָרֵאוּיִן אִם כֵּן תְּרִי קִרָאִי לְמָה לִּי וּמְקַדֵּשׁ דְּדוּחָה יוֹם הַכַּפּוּרִים מִגְלָן אִילִּמָּא מְדַכְתִּיב אַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם וּדְלִמָּא יָמִים הָרֵאוּיִן גִּמַּר יוֹם יוֹם מַהֵתֶם יִצְתָּה בַת קוֹל וְאִמְרָה לָהֶם כּוֹלְכֶם מְזוּמִנִין לַחֲיִי הָעוֹלָם הֲבֵא וּמִגְלָן דְּאֲחִיל לָהּוּ דְּתַנִּי^[4] תַּחֲלִיפֹא ^(ג) בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי שִׁלַּח אֶת הָעָם וַיְבִרְכוּ אֶת הַמֶּלֶךְ וַיִּלְכוּ לְאַהֲלֵיהֶם שְׂמָחִים וְטוֹבִי לֵב עַל כָּל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְדוֹד עַבְדּוֹ וְלִישְׂרָאֵל עִמּוֹ לְאַהֲלֵיהֶם שְׁהֲלָכוּ וּמִצָּאוּ נִשְׂיָהֶם בְּטַהֲרָה שְׂמָחִים שְׁנָהֲנו מְזִיו הַשְּׁכִינָה וְטוֹבִי לֵב שְׁכַל אַחַד וְאַחַד נִתְעַבְרָה אֲשֵׁתּוֹ בְּבִן זָכַר עַל כָּל הַטּוֹבָה שִׁצְתָּה בַת קוֹל וְאִמְרָה לָהֶם כּוֹלְכֶם מְזוּמִנִין לַחֲיִי הָעוֹלָם הֲבֵא לְדוֹד עַבְדּוֹ וְלִישְׂרָאֵל עִמּוֹ בְּשִׁלְמָא לִישְׂרָאֵל עִמּוֹ דְּאֲחִיל לָהּוּ עוֹן יוֹם הַכַּפּוּרִים אֲלֵא לְדוֹד עַבְדּוּ מֵאִי הִיא אִמַּר רַב יְהוּדָה אִמַּר רַב ^(ג) בְּשַׁעָה שְׁבִיקֵשׁ שְׁלֵמָה לַהֲכֹנִים אַרוֹן לְמְקַדְשֵׁי דְּבִקּוּ שְׁעָרִים זֶה לִזְהוּ^[5] אִמַּר שְׁלֹמָה עָשְׂרִים וָאַרְבַּע רִנָּנוֹת וְלֹא נַעֲנָה פִתַּח וְאִמַּר ^(ג) שְׂאוּ שְׁעָרִים רְאִשִׁיכֶם וּגו' וְלֹא נַעֲנָה כִּיּוֹן שְׂאִמַּר ^(ג) ה' אֱלֹהִים אֵל תִּשָּׁב פָּנֵי מִשְׁיַחְךָ זָכָרָה לַחֲסָדִי דּוֹד עַבְדְּךָ מִיד נַעֲנָה בְּאוֹתָהּ שַׁעָה נִהַפְכוּ פָנֵי שׁוֹנֵאִי דּוֹד כְּשׁוּלֵי קְדִירָה וַיִּדְעוּ הַכֹּל שְׂמַחֵל לוֹ הַקִּבְ״ה עַל אוֹתּוֹ עוֹן. ר' יוֹנָתָן בֶּן עִסְמִי^[6] וּרְבִי יְהוּדָה בֶּן גֵּרִים תִּנוּ פִּרְשַׁת נִדְרִים בִּי ר' שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי אִיפְטוֹר מִינִיָּה בְּאוֹרְתָא לְצַפְרָא הַדּוֹר וְקַא מִפְטַרִי מִינִיָּה אִמַּר לָהּוּ וְלֹאֹ אִיפְטַרִיתּוּ מִינִי^[7] בְּאוֹרְתָא אִמְרוּ לִיה לְמַדְתְּנוּ רַבִּינוּ ׀ תִּלְמִיד שְׁנַפְטַר מִרְכוּ וְלֵן בְּאוֹתָהּ הָעִיר צִרִיךְ לִיפְטַר מִמֶּנּוּ פַעַם אַחֲרַת שְׁנֵאִמַּר בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי שִׁלַּח אֶת הָעָם וַיְבִרְכוּ אֶת הַמֶּלֶךְ וְכַתִּיב ^(ג) וּבְיוֹם עָשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי שִׁלַּח אֶת הָעָם אֲלֵא מִכָּאן לְתַלְמִיד הַנִּפְטַר מִרְכוּ וְלֵן בְּאוֹתָהּ הָעִיר צִרִיךְ לִיפְטַר מִמֶּנּוּ פַעַם אַחֲרַת א״ל לְכַרְיָה בְּנֵי אָדָם הִלְלוּ אֲנָשִׁים שֶׁל צוֹרָה^[8] הֶם זִיל גְּבִיָּהוֹן דְּלִיבְרַכוּךְ אוֹל אֲשַׁכְחִינְהוּ דְּקַא רִמּוּ קִרָאִי אַהֲדָדִי כְּתִיב ^(ג) פִּלַּם מַעֲגַל רִגְלֶךָ וְכֹל דְּרִכִּיךָ יִכּוֹנוּ וְכַתִּיב ^(ג) אוֹרַח חַיִּים פֶּן תִּפְלֵם לֹא קִשְׂיָא כָאן בְּמִצּוֹה שְׂאִפְשֶׁר לַעֲשׂוֹתָהּ ע״י אַחֲרִים

כאן

בַּת שְׁבַע וּמִיתַת אוֹרִיָּה שְׁלֹא נַעֲנָה שְׁלֹמָה בְּנוּ בַּעַת שְׁדַּבְקוּ שְׁעָרִים זֶה כּוּזָה וְלֹא נִפְתַּחוּ שִׁיכַנס הָאָרָון אֲלֵא כְּשִׂאֵמַר ה' אֱלֹהִים אֵל תִּשָּׁב פָּנֵי מִשְׁיַחְךָ זָכָרָה לַחֲסָדִי דּוֹד עַבְדְּךָ מִיד נוֹדַע לְכֹל שְׂמַחֵל הַקִּבְ״ה לְדוֹד עַבְדּוּ אוֹתּוֹ עוֹן וְלִישְׂרָאֵל עִמּוֹ שִׁצְתָּא ב״ק וְאִמְרָה כּוֹלְכֶם מְזוּמִנִים לַחֲיִי הָעוֹלָם הֲבֵא. ר' יוֹנָתָן בֶּן עֲבָרַאי וּר' יְהוּדָה בֶּן גֵּרִים תִּנוּ נִדְרִים בִּי רִשְׁבִּי אִיפְטוֹר מִינִיָּה בְּאוֹרְתָא בְּצַפְרָא נִמִּי אַתּוּ וְקַא מִיפְטַרִי אִמַּר לָהּוּ וְלֹאֹ כְּכַר אִיפְטַרִיתּוּ אִמְרוּ לוֹ לִימַדְתְּנוּ רַבִּינוּ תַּלְמִידִי הַנִּפְטַר מִרְכוּ וְלֵן וְכו' שְׂדֵר לִגְבִּיָּיָהוּ בְּרִיָּה לִיבְרִכָּיָה אוֹל אֲשַׁכְחִינְהוּ דְּמַפְרְשִׁי פִלַּם מַעֲגַל רִגְלֶךָ בְּמִצּוֹה (שְׂאִי אִפְשֶׁר) [שְׂאִפְשֶׁר] לַעֲשׂוֹתָהּ ע״י אַחֲרִים

חֲשֵׁק שְׁלֹמָה עַל ר״ח (א) דְּכִר ר' אֲבָא מִנְּאֵל מְרֹשְׁלַמִי כָאן הִלָּסוּ ז' א״ר בַּל עֵלַת כִּלְתָּא נִפְקַת טַרְחוּמָא.

הַגְהוֹת וְצִיּוּנִים
[א] בְּכַתְ״י נוֹסֵף בְּבִנְיָן הַבֵּית: **[ב]** בְּכַתְ״י וּבַע״י נוֹסֵף רַב תַּחֲלִיפֹא: **[ג]** בְּכַתְ״י אַרוֹן לְבֵית קִדְשִׁי הַקִּדְשִׁים (וְכַמוּ בִּשְׁבַת וּבִסְנַהֲדְרִין): **[ד]** בְּכַתְ״י זֶה בִּזְהוּ: **[ה]** בְּכַתְ״י מִינֵאִי: **[ו]** בְּכַתְ״י דְּשִׁשָּׁה. וְכו״ה נִכּוֹן (רַק״ס): **[ז]** בְּכַתְ״י נוֹסֵף וְלֹא מוֹצִי מַתַּחֲבִיל: **[ח]** בְּכַתְ״י **בְּכַל**: **[ט]** צ״ל **בְּפִלַם** (בַּהֲמִימ): **[י]** ע״י הַגְרִיז״א חֲבֵר בִּילְקוּי״מ שְׂמַגִּיָּה בְּרַבְרִי תְּחוּס׳ ע״פ הָעוֹרוֹךְ הַמּוֹבָא בְּחוּס׳ מִנְחַת שְׁצ״ל בּוֹמָן שְׂדִיָּהּ הַשְּׁכִינָה, וְלִפִּי דְּבִרְיוּ נִרְאֶה גַם שְׁצ״ל וְגַם בְּשַׁעַת הַבִּנְיָן הָרֵאשׁוֹן בּוֹמָן שְׂדִיָּהּ (ע״י בְּחוּס׳ הַמְצִיּוּנִים בְּמַסּוֹה״ש): **[כ]** נִדְצ״ל ר״י **דְּאִמַּר** מוּשׁוּם עִירּוֹב שְׂמַחָה וּרַב **דְּאִמַּר**:

בַּת שְׁבַע וּמִיתַת אוֹרִיָּה שְׁלֹא נַעֲנָה שְׁלֹמָה בְּנוּ בַּעַת שְׁדַּבְקוּ שְׁעָרִים זֶה כּוּזָה וְלֹא נִפְתַּחוּ שִׁיכַנס הָאָרָון אֲלֵא כְּשִׂאֵמַר ה' אֱלֹהִים אֵל תִּשָּׁב פָּנֵי מִשְׁיַחְךָ זָכָרָה לַחֲסָדִי דּוֹד עַבְדְּךָ מִיד נוֹדַע לְכֹל שְׂמַחֵל הַקִּבְ״ה לְדוֹד עַבְדּוּ אוֹתּוֹ עוֹן וְלִישְׂרָאֵל עִמּוֹ שִׁצְתָּא ב״ק וְאִמְרָה כּוֹלְכֶם מְזוּמִנִים לַחֲיִי הָעוֹלָם הֲבֵא. ר' יוֹנָתָן בֶּן עֲבָרַאי וּר' יְהוּדָה בֶּן גֵּרִים תִּנוּ נִדְרִים בִּי רִשְׁבִּי אִיפְטוֹר מִינִיָּה בְּאוֹרְתָא בְּצַפְרָא נִמִּי אַתּוּ וְקַא מִיפְטַרִי אִמַּר לָהּוּ וְלֹאֹ כְּכַר אִיפְטַרִיתּוּ אִמְרוּ לוֹ לִימַדְתְּנוּ רַבִּינוּ תַּלְמִידִי הַנִּפְטַר מִרְכוּ וְלֵן וְכו' שְׂדֵר לִגְבִּיָּיָהוּ בְּרִיָּה לִיבְרִכָּיָה אוֹל אֲשַׁכְחִינְהוּ דְּמַפְרְשִׁי פִלַּם מַעֲגַל רִגְלֶךָ בְּמִצּוֹה (שְׂאִי אִפְשֶׁר) [שְׂאִפְשֶׁר] לַעֲשׂוֹתָהּ ע״י אַחֲרִים

עֵין מִשְׁפָּט

נֵר מְצוּחַ

פַּה אַ טוֹשׁ״ט י״ד ס׳ רמב״ם סעיף טו בצהנ״ה:

רבינו חננאל

שְׂמַעְרַבִין שְׂמַחַת הָרָגֵל בְּשִׂמְחַת אֲשֵׁתּוֹ רַב אִמַּר מוּשׁוּם שְׂנֵאִמַּר וּשְׂמַחַת בַּחֲךָ וְלֹא בַּאשְׁתְּךָ. עוֹלָא אִמַּר מִפְּנֵי הַטּוֹרַח רַבִּי יִצְחָק נִפְחָא אוֹמַר מוּשׁוּם בִּישׁוּל פְּרִיָּה וּרְבִיָּה שְׂאֵם אַתָּה מִתִּירוּ לַהֲכִנִּיסָה בְּמוֹעֵד אָף מַעֲבִירָה הוּא בְּכֹל הַשְּׁנָה כּוֹלָה שְׁלֹא יִכְבֹּט מְמַלְאכְתּוֹ וּמַכְנִיסָה בְּרָגֵל וּנְמַצָּא מְבַטֵּל כֹּל אוֹתָהּ שְׁנָה. וּמוֹתַבְיָין כֹּל אֲלוֹ שְׂאִמְרוּ כְּנוֹן תַּחְלוּת אֲלִמְנוּת כ״ר אֲסוּרוֹת לִישָׁא בְּמוֹעֵד וּמוֹתְרִין בְּעֶרֶב הָרָגֵל קִשְׂיָא לְכוּלָּהוּ. וּפְרַקִּינָן מָאן דְּאִמַּר מוּשׁוּם שְׂמַחָה חַד יוֹמָא הוּא הוּא יוֹם הַכִּנּוּסַת הַכֹּהֵל בְּעֶרֶב יוֹם טוֹב. וְכֵן נִמִּי שְׂאִמַּר מוּשׁוּם טַרְחָא **(א)** כ״ר אַבָּא דְּאִמַּר עֵלַת כִּלְתָּא נִפְקַת טַרְחוּמָא מָאן דְּאִמַּר מוּשׁוּם פְּרִיָּה וּרְבִיָּה לַחַד יוֹמָא לֹא מִשְׁהִי נִפְשִׂיָּה. וּמַנְ״ל דַּאִין מַעֲרַבִין שְׂמַחָה בְּשִׂמְחָה דְּכַתִּיב וַיַּעַשׂ שְׁלֹמָה אֶת הַחֹג וְכֹל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ קָהֵל גְּדוֹל מְלֻבָּאֵי חֲמַת עַד נַחַל מִצְרַיִם [לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵינוּ] שְׁבַעַת יָמִים וּשְׁבַעַת יָמִים אַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם. וְאִסְקִינָא מְדַמִּייתַר קִרָא מְכַדִּי כְּתִיב אַרְבַּעָה עָשָׂר שְׁבַעַת יָמִים וּשְׁבַעַת יָמִים לְמָה לִי שְׁמַע יוֹם שְׂמַחַת חִינוּךְ לְבַד וּשְׂמַחַת הַחֹג לְכַד. אִמַּר רַבִּי פִּרְנָךְ א״ר יוֹחָנָן אוֹתָהּ שְׁנָה לֹא צְמוּ ב

משמע הכי לישנא דכחול שויה רבנן. ואחרים תירצו דהתם ביום טוב אחרון, דמדאורייתא חול גמור [הוא] וגבי מת אוקמוה בדאורייתא אבל לא ביום טוב שני דראשונים דפסח וסוכות, דהא אפילו במועד אין חופרין מפני שהוא מקרא קודש של תורה ומלאכה אסורה בו דאורייתא. וגם זה אינו, דהתם סתם נקט כל יום טוב שני. והנכון דכל לצורך מת שכבר מת עושין קבר לגמרי אפילו ביום טוב שני וכל שכן בחולו של מועד, והכא שלא לצורך ממש אלא שיהיו מוכנים לרבים, ולהכי נקטה בלשון רבים, וחשיב כדברים של רבים כי רבים שתו ורבים ישתו (ראה כתובות ח' ע"ב). וכל דבר של רבים שאין בהם צורך המועד ממש מתקנין ולא עושין לכתחילה כדאיתא לעיל (ה' ע"א ד"ה חטיטה), וכן פירש רבינו אלפסי ז"ל (ג' ע"ב). וכבר נתברר זה בספר תורת האדם (כענין הקבורה):

ועושיין נברכת. פירשו הראשונים ז"ל נברכת הכובסין לצורך דברים שמותר לכבס במועד:

וגוהה ובר גוהה הוא כמו המחמצץ והמנדיין שאמרו בפרק לא יחפור (ב"ב י"ט ע"א), ומפני שהוא ענין חפירה שנאוהו עם קברות וכוכין. ויש מפרשים נברכת כעין קברות שלנו שדומין לנברכת, דאילו שלהם אף הקברות כצורת כוכין אלא שהקבר בבנין. וקתני דלצורך מת עושין אותו, ואי נמי אפילו שלא לצורך דטירחא זוטא וכעין חינוך קברות, וגוהה ובר גוהה לפירוש זה [היינו], שדרך לעשות בתוך קבר של חפירה חפירה קטנה כקומת המת, ועל דרך זה מפורשת בתורת האדם:

וארון עם המת בחצר. פי' כדי שיהא ניכר שהוא לצורכך, ואע"פ שכבר מת מפני שאין בארון צורך כל כך, כי יותר מצוה לקבור בקרקע, לא התירו אלא עמו. וכן הדין ביום טוב שני בין לענין זה בין לענין נסרים. ומיהו בירושלמי (כאן ה"ו) אומר אם היה אדם מפורסם מותר. ואמרו בתוס' כי עתה המתים שלנו כולם מפורסמים כי אנחנו מתי מעט, עד כאן. והכל לפי המקום:

מתני' עושה אשה תכשיטיה במועד. פי' שזה צורך הגוף הוא וכעין אוכל נפש, ולפיכך עושה כדרכה ובלא שינוי ובטירחא רבה. ולא גזרו בה שמא תכנס לרגל מנוולת, דקישוט מילתא דצריכה כל יומא ויומא הוא, ועוד שאין דרכן להשהות:

ר' יהודה אומר אשה לא תסוד וכו'. ובגמרא (ט' ע"ב) מפורש דמודה ר' יהודה בסיד שיכולה לקפלו במועד, ושמע מינה, דרבנן אפילו בסיד שאינה יכולה לקפלו במועד שרו, כיון דלצורך קישוט עבד ליה וחשיבות הוא לה. אבל יש אומרים דר' יהודה הוא מפרש ואינו חולק, ומודה דאמרינן בגמרא מודה לגרמיה, וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל שכתב בחיבורו (הל' יו"ט פ"ו ה"ג) כדברי ר' יהודה. והיינו דאקשינן בגמרא (שם) מדר' יהודה אדר' יהודה, דאילו לרבנן לא קשיא אע"ג דבעינן התם שמחה דלאחר זמן, דהא במתני' נמי הכי בעי לה ולא שרו לסוד

(יא) פי' בקה"ע: במהמורות, בשוחות עמוקות. בריזם, בארנות של ארזים:

ר' יוסי אומר אבל הוא לו. נראין דברים דלאו משום דסבירא ליה דאבילותא חלה במועד, דהא אבילות דרבנן הוא והיאך חל במועד, והלא גדולה מזו אמרו (לקמן י"ט ע"א) שאין אבילות במועד. אלא הכי פירושו דמכל מקום אבל הוא לעצמו, דלא סגיגא שלא יתאונן ולא יעורר שמחתו. והלכתא כר' יוסי:

לא יעורר וכו'. פירשו בירושלמי (כאן ה"ה) אי זה הוא עירור מזכירו בין המתים. פי' עם הספד שעושה חבירו על מתו כד הדר ספדנא דאמרינן בגמרא (לקמן ח' ע"א). [עוד פי' בירושלמי] אי זהו הספד, שעושה לו הספד בפני עצמו. ובגמרא מפרש טעמא:

המלקט עצמות אביו ואמו הר"ז זה מתאבל עליהן כל היום כולו. 20.07.2018

שקורע ואינו מאחה עליו, כמו שקורע בשעת מיתה. ועוד אמרו שם [בראשונה] היו קוברין אותם במהמורות, נתאכל הבשר [היו] מלקטין את העצמות וקוברין אותם בארונים [נ"א: כרזים] יא'.

אותו היום [היה] מתאבל, ולמחר [היה] שמח שנפטרו עצמות אביו מן הדין. והא מתניתא דהמלקט כו', כתב רש"י ז"ל לא ידענא היכא, ואיתא במסכת שמחות (פ"ב ה"ד):

ואמר רב חסדא אפילו צורוין לו בסדינו. פ"י שלא קברם [בר
ביום]. ונראה לי דלהכי נקטינן בקושיין לדרב חסדא,
משום ^{אוצר החכמה} **דלא תימא** דהכא כשקוברין ומתני' בשלא קברם בו ביום,
דהא ליתא דהא פירשה רב חסדא דמיירי בשלא קברם. כתב
רש"י ז"ל דבדין הוא דמצי לאוקומה למתניתא כר' יוסי, אלא
דהא לא ניחא ליה ליממר, דלימא שום תנא דליקוט עצמות
אביו שמחה, ובעי לפרושי דהאי שמחה היינו שמחת הרגל:
בד **חדר ספרנא כמערכא** (לכבון) [יכבון] עימיה כל מריירי לבא.
פ"י כשאחד עושה הספד, הולך הכרוז להתקבץ שם כל
מריירי ליבא להזכיר ולספוד מתייהם:

מא' שנה שלשים יום וכו', מעשה באדם אחד וכו', באותה שעה אמרו וכו'. ופסקו שלשים יום, שדרך לכנס מעות לצורך הרגל [כ]שמתחילין לדרוש בעניני החג:

דף ח ע"ב

איכא בינייהו דעבד בחינם. ואם תאמר ולימא נמי דאיכא בינייהו בזמן הזה דליכא עולי רגלים. י"ל דלאו דוקא עולי רגלים, אלא הוא הדין [שאר בני אדם] שמכניסין מעות לצורך הרגל. ועוד שכל גזירה שגוזרים חכמים במקומה עומדת אע"פ שבטל הטעם, עד שיעמוד בית דין ויבטל כדאיתא (בירושלמי) [במסכת ביצה (ה' ע"ב)]. והלכתא כרב באיסורי. והרמב"ם ז"ל (הל' אבל פ"א ה"ו) פסק כשמואל, ובירושלמי (כאן ה"ה) נראה כדבריו:

מתניתין אין הופרין כוכין וקברות כמועד אבל מהנכין. יש מקשים והלא אפילו יום טוב שני לגבי מת כחול שויה רבנן (ביצה ו' ע"א). ויש מתרצים דהתם בטלטול ובמלאכות שאין בהן טורח כמיגז ליה אסא וגלימא. ולא

הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 204

רִיחַ מֵהָהוּא סְתִימָא דְכוּלָּא. וּבְגִין הָאִי רִיחַ, כָּל
 אֵינֹן שְׁמָנִין וּבּוֹסְמִין, כּוּלְּהוּ נְהִירִין וְאַקְרוּן טוֹבִים,
 בְּגִין דְּהָאִי קִיִּים לוֹן, לְמַתְּנֵי כּוּלְּהוּ חַד (דף עט
 ע"ב) קִישׁוּרָא, נְהִיר כְּחָדָא.

וְאִי לָאו, לָא אַקְרוּן טוֹבִים. בְּגִין דְּכַד הָאִי רִיחַ
 עִילָאָה, עָאל בְּסְתִימוֹ לְגוּ נַחְלָא עֲמִיקָא,
 וְאַמְלִי לִיה כְּדָקָא יָאוּת, כּוּלְּהוּ דְּרִגִּין אַקְרוּן טוֹבִים
 מְאִי טוֹבִים נְהִירִין.

רַב הַמְּנוּנָא סָבָא אָמַר חָבִי, אֵלִין אֵינֹן יָמִים
 דְּאַקְרוּן טוֹבִים. וְאֵינֹן תְּפִילִין דְּרִישָׁא,
 דְּאֵינֹן תְּפִילִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיד הוּא מִנַּח לוֹן, וְעַל
 דָּא אַקְרוּן טוֹבִים, בְּגִין דְּאֵינֹן נְהִירִין בְּרִישָׁא
 דְּקוּדְשָׁא עִילָאָה.

לשון הקודש

הנחל העמק וממלא אותו כראוי, כל
 התרגות נקראות טובים. מהו טובים?
 מאירים.

רַב הַמְּנוּנָא סָבָא אָמַר כֵּךְ: אֵלוּ הֵם יָמִים
 שֶׁנִּקְרָאִים טוֹבִים. וְהֵם תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ,
 שֶׁהֵן תְּפִלִּין שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנִיחַ
 אוֹתָן, וְעַל כֵּן נִקְרָאוֹת טוֹבִים, מִשּׁוֹם שֶׁהֵן
 מאירות בראש הקדוש העליון.

שְׁעוֹמֶדֶת בְּסֶתֶר מִתּוֹךְ אוֹתוֹ הַנֶּסֶתֶר שֶׁל כָּל
 הַנֶּסֶתֶרִים, שְׁאֵינוֹ נוֹדֵעַ כָּלָל. וְהַנֶּקֶדָה הוּא
 הִיא רִיחַ מֵאוֹתוֹ הַנֶּסֶתֶר שֶׁל הַכֹּל. וּבִשְׂבִיל
 הָרִיחַ הַזֶּה, כָּל אוֹתָם שְׁמָנִים וּבִשְׂמִים, כָּלֵם
 מְאִירִים וְנִקְרָאִים טוֹבִים, מִשּׁוֹם שֶׁזֶה מְקִיָּם
 אוֹתָם, שִׁיְהִיו כָּלֵם קֶשֶׁר אֶחָד, מְאִיר כָּאֶחָד.
 וְאֵם לֹא – לֹא נִקְרָאִים טוֹבִים. מִשּׁוֹם
 שֶׁשְּׁהִירִית הָעֲלִיּוֹן נִכְנָס בְּסֶתֶר לְתוֹךְ

וּבְכָל אֶתֶר, יָמִים טוֹבִים אֵינּוֹן תְּפִלִּין דְּרִישָׁא,
 דְּקוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא מִנָּח לִזְנוּן. חֲלוּ שֶׁל
 מוֹעֵד, דְּלֹא אֶקְרִי יוֹם טוֹב, אֲלִין תְּפִלִּין דְּדְרוּעָא,
 דְּהָא לִית לָהּ לְסִיחָרָא מִגְרָמָה פְּלוּם, אֲלֹא מִנְהִירוּ
 דְּיוֹם טוֹב.

תְּפִלִּין דְּדְרוּעָא דְּאִיהִי תְּפִלָּה שֶׁל יָד, לֹא
 נִהִירָא אֲלֹא מִגּוֹ נְהִירוּ דְּתְּפִלִּין שֶׁל
 ראש. תְּפִלָּה דְּרִישָׁא, יָמִים טוֹבִים. תְּפִלָּה דְּדְרוּעָא,
 חֲלוּ שֶׁל מוֹעֵד. וְשִׁפּוּר קֹאמֶר, וְהָכִי הוּא.
 וְעַל דָּא, חֲלוּ שֶׁל מוֹעֵד אִיהוּ לְעִנְיָן עֲבִידְתָּא,
 פְּגִינָא דְּיוֹם טוֹב. וְאַצְטְרִיד חֲדוּה פְּגִינָא
 דִּילִיָּה. וּבְגִין כֵּךְ, בְּאֲלִין יוֹמִין דְּאֵינּוֹן תְּפִלִּין
 דְּמֵאֲרִי עֲלֵמָא, אֲסוּר לְאַנְחָא שְׁאָר תְּפִלִּין, דְּהָא
 אֲלִין יוֹמִין, דְּאֵינּוֹן תְּפִלִּין עִילָאִין שְׂרִיין עַל
 רִישִׁיהוֹן דִּישְׂרָאֵל קַדִּישִׁין.

לשון הקודש

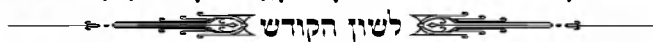
טובים. תפלין של זרוע – חלו של מועד.
 ויפה אמר, וכך הוא.
 ועל זה, חלו של מועד הוא לענין עבודה,
 כמו שיום טוב. וצריך שמחה כמו שלו.
 ומשום כך, בימים הללו, שהם תפלין של
 רבון העולם, אסור להניח שאר התפלין,
 שהרי בימים הללו, שהם תפלין עליונים,
 שורים על ראשיהם של ישראל

ובכל מקום, ימים טובים הם תפלין של
 ראש, שהקדוש ברוך הוא מניח אותן.
 חלו של מועד, שלא נקרא יום טוב, אלו
 תפלין של הזרוע, שהרי אין ללבושה
 מעצמה פלוג, אלא מאור של יום טוב.
 תפלין של זרוע, שהיא תפלה של יד,
 אין מאירה אלא מתוך האור של תפלין
 של ראש. תפלין של ראש – ימים

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׂאִיל לְרַבִּי שְׁמַעוֹן אָבוּי, אָמַר לִיה, תִּינַח תְּפִלִּין דְּרִישָׁא, דְּשִׁרְיִין עַל רִישִׁיהוֹן דְּעַמָּא קְדִישָׁא בְּיוֹם טוֹב. תְּפִלִּין שֶׁל יָד, דְּאִיְהוּ חוּלוֹ שֶׁל מוֹעֵד, אֵיךְ אֲנִי אֶחָדִין לָהּ.

אָמַר לִיה, בְּגִין דְּאֲנִי אֶחָדִין לָהּ, וְאִיְהוּ י"ד פְּתָה, אָסוּר לְמַעַבְדַּ עֲבִידְתָּא בְּסִטְרָא דִּילָהּ, וְאַצְטְרִיד לְמַעַבְדַּ חֲדוּתָהּ, בְּסִטְרָא דְּתְּפִלִּין דְּרִישָׁא. וְעַמָּא קְדִישָׁא אֶחָדִין תְּפִלִּין דְּמֵאֲרִי עֲלֵמָּא וְשִׁרְיִין עֲלֵיְהוּ בְּיוֹם טוֹב. וּבְחוּלוֹ שֶׁל מוֹעֵד, וְאָסוּר לְאַעֲבֹרָא תְּפִלִּין דְּמֵאֲרִי עֲלֵמָּא מֵעַל רִישִׁיהוֹן, לְאַנְחָא תְּפִלִּין אַחֲרָנִין, דְּאִינוֹן דּוּגְמָא וְדִיוקְנָא לְתַתָּא.

לְמַלְכָּא דְּבַעֲי לְנִטְרָא לִיה לְעֲבִידָהּ, אָמַר לִיה עֲבִיד (חֻתְמָא) בְּדִיוקְנָא דְּחוּתְמָא דִּילִי, כָּל

לשון הקודש

הקדושים.

התפללין של ראש.

וְהָעַם הַקְדוּשׁ אוֹחִזִּים אֶת הַתְּפִלִּין שֶׁל רַבּוֹן הָעוֹלָם, וְשׁוֹרִים עֲלֵיהֶם בְּיוֹם טוֹב וּבְחֻלוֹ שֶׁל מוֹעֵד, וְאָסוּר לְהַעֲבִיר אֶת הַתְּפִלִּין שֶׁל רַבּוֹן הָעוֹלָם מֵעַל רִאשֵׁיהֶם לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין אַחֲרוֹת, שֶׁהֵם הַגִּמָּא וְדִיוקָן לְמַסָּה.

לְמַלְכָּה שְׂרָצָה לְשֹׁמֵר אֶת עֲבֹדוֹ, אָמַר לוֹ, עֲשֵׂה (חֻתְמָא) כְּמוֹ דִּיוקָן חֻתְמָתְךָ שְׁלִי. כָּל זְמַן

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׂאִל אֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן אָבוּי. אָמַר לוֹ, מִלָּא תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, שְׁשׁוּרִים עַל רִאשֵׁיהֶם שֶׁל הָעַם הַקְדוּשׁ בְּיוֹם טוֹב. תְּפִלִּין שֶׁל יָד, שֶׁהֵיא חֻלוֹ שֶׁל מוֹעֵד, אֵיךְ אֲנִי אוֹחִזִּים אוֹתָהּ?

אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאֲנִי אוֹחִזִּים אוֹתָהּ, וְהֵיא י"ד פְּתָה, אָסוּר לַעֲשׂוֹת עֲבֹדָה בְּצַד שְׁלָהּ, וְצָרִיד לַעֲשׂוֹת שְׂמֻחָה בְּצַד

זִמְנָא דְּהָהוּא דִּיּוֹקְנָא יִתְחַזִּי עֲלֶךָ, כֹּלָא יִזְוִעוּן וַיִּדְחִלוּן
 מִיָּנָךְ. לְבַתָּר מִגּוּ רַחִימוּ עִילָאָה, דִּקָּא רַחִים לִיה
 מִלְכָּא, יִהֵב בִּידִיה חוֹתָמָא דְּגוֹשְׁפִּנְקָא עִילָאָה דִּילִיה,
 כִּיּוֹן דְּאַחִיד חוֹתָמָא עִילָאָה דְּמִלְכָּא בִּידִיה, שְׂבִיק
 מַנִּיה חֲהוּא דִּיּוֹקְנָא דְּאִיהוּ עֶבֶד.

אִי חֲהוּא עֶבֶד, דְּחִי חוֹתָמָא עִילָאָה דְּמִלְכָּא, בְּגִין
 חֲהוּא חוֹתָמָא דְּאִיהוּ עֶבֶד, וְדֹאִי בֶר קְטוּלָא
 אִיהוּ חֲהוּא עֶבֶדָא, בְּגִין דְּעֶבֶד קִלְנָא בְּחוֹתָמָא
 דְּמִלְכָּא, וְלֹא חֲיִיש לִיקָרִיה. וּבְגִין כֹּךְ, אָסוּר לְעַמָּא
 קְדִישָׁא לְדַחֲיָא חוֹתָמָא דְּמִלְכָּא עִילָאָה דְּשָׂרִי עֲלֹן,
 בְּגִין דִּיּוֹקְנָא דָּא דְּאִינוּן עֶבְדִּים (דְּאִינוּן עֶבְדִּין).

הֵאִי בְּמוֹעֵד וּבַחֲלוֹ שֶׁל מוֹעֵד, וְכָל שָׁבִין בְּשַׁבָּת,
 דְּכֹלָא שְׂרִיא עֲלֹן, שַׁבָּת דְּמַעְלֵי שַׁבָּתָא,
 תְּפִלָּה שֶׁל יָד. שַׁבָּת דִּיּוֹמָא, תְּפִלִּין דְּרִישָׁא.

לשון הקודש

הָעֶבֶד, מְשׁוּם שֶׁעָשָׂה קִלּוֹן בְּחוֹתָם הַמֶּלֶךְ
 וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ לְכַבּוּדוֹ, וּמְשׁוּם כֹּךְ אָסוּר
 לָעַם הַקָּדוֹשׁ לְדַחֲוֹת אֶת חוֹתָם הַמֶּלֶךְ
 הָעֲלִיּוֹן שֶׁשׁוֹרָה עֲלֵינוּ, מְשׁוּם הַדִּיּוֹקָן הַזֶּה
 שֶׁהֵם עֶבְדִּים (שֶׁאֵנוּ עוֹשִׂים).

זֶה בְּמוֹעֵד וּבַחֲלוֹ שֶׁל מוֹעֵד, וְכָל שָׁבִין
 בְּשַׁבָּת, שֶׁהַכֹּל שׁוֹרָה עֲלֵינוּ. שַׁבָּת שֶׁל
 עֶרֶב שַׁבָּת – תְּפִלָּה שֶׁל יָד. שַׁבָּת שֶׁל
 הַיּוֹם – תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ.

שְׂאוֹתוֹ דִּיּוֹקָן יִרְאֶה עֲלֶיךָ, כֹּלָם יִזְוִעוּ
 וַיִּפְחָדוּ מִמֶּךָ. אַחֲרַי כֹּךְ מִתּוֹךְ אֲהֶבָה
 עֲלִיוֹנָה שֶׁאֹהֵב אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ, נָתַן בְּיָדוֹ
 חוֹתָם שֶׁל הַחוֹתָמֹת הָעֲלִיּוֹנָה שָׁלוֹ. כִּיּוֹן
 שֶׁאִחֲזוּ הַחוֹתָם הָעֲלִיּוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ בְּיָדוֹ,
 נָטַל מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ הַדִּיּוֹקָן שֶׁהוּא עָשָׂה.

אִם אוֹתוֹ הָעֶבֶד דּוֹחָה אֶת הַחוֹתָם
 הָעֲלִיּוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ בְּשִׁבִּיל אוֹתוֹ הַחוֹתָם
 שֶׁהוּא עָשָׂה, וְדֹאִי בֶן-מָוֶת הוּא אוֹתוֹ

סימן צח

ע"א ד"ה ימים⁵⁶³, ולא שחשו לבד לדברי הזוהר⁵⁶⁴. ולא תאמר שהוקנים שהיו לפנינו לא ידעו מהספרים החיצונים שנמצאו לעת עתה ביד הלומדים, הלא האגור נמי כתב [סי' לז] שמצא ג' דינים בהזוהר, וזה שזכרתי, אחד מהן, וכל הקדמונים למדו ודקדקו הרבה בספר ההוא, ואפילו הכי לא חשו לזה, כי האמת שהוא עצמו כתב, שלא מצא דבר זה בכל המחברים שראה בימיו.

ועתה פקח עיניך וראה, אם היה בזה ממש, אי אפשר שלא הזכירו שום מחבר אחר. גם לא אישתמיט רמז בתלמוד בבלי וירושלמי ספרא ופסיקתא ושאלתות. ויפה כוונת הקאר"ו שהביא הרבה דברים מהזוהר, וזה לא הביא, כי לא חש לזה. ועוד דע שכוונת רשב"י לחלק תפילין של יד משל ראש, וכאילו הן בנויין על שתי יסודות, שתפילין של יד הוא רמז לתפילה מיושב, ושל ראש לתפילה מעומד. ואזיל לטעמיה, שכתב נמי [זוהר חדש שיר השירים ח ע"א] המניח תפילין בחול המועד חייב מיתה, משום שתפילין של יד הוא הרמז לה, ושל ראש רמז לשבתות וימים טובים. ואנחנו אין חוששין לזה, אלא שתיהן עניין אחת הוא, וקשירה אחת היא, אלא שזהו כנגד הראש וזהו כנגד הלב. ומי

תשובה, אהובי ידידי המשכיל הר' מרדכי בר תנחום י"ק, ששאלת אותי על מנהגי, אם להניח תפילין של יד בשיבה או בעמידה. מפני שראית הרבה מן המדקדקים בדיקדוק עניות, להניח תפילין של יד בשיבה.

דע אהובי. חדשים מקרוב באו, ורוצים להיות מכת המקובלים, וממדרשי הנעלמים, ומחלשי הראות, לא יביטו באור הזוהר, ולא ידעו מוצאו ומבואו וכוונתו, אלא שכך מצאו בספרי רשב"י. ודע אהובי שכל רבותי ואבותי הקדושים ששמשו גאוני עולם, ראיתי מהם שלא נהגו כך, אלא כדברי התלמוד והפוסקים. ואם היה רשב"י עומד לפנינו וצוח לשנות המנהג שנהגו הקדמונים, לא אשגחין ביה, כי ברוב דבריו אין הלכה כמותו, וכאשר כתב הקאר"ו [ב"י א"ח סי' כה ס"ה ד"ה והאגור].

וראיה לזה שהוא כתב סודות גדולות ואזהרות נפלאות, שאין לברך שתי ברכות על תפילין של ראש ושל יד [שם ס"ה], ואנו לא אשגחין ביה, ומברכין שתיים⁵⁶¹. גם הוא כתב [ב"י סי' לא ס"ב] המניח תפילין בחול המועד חייב מיתה, ואנחנו מניחים ומברכין עליהן⁵⁶². ואף שבני ארץ ישראל אינן מניחין תפילין כלל בחול המועד, לפי שהרשב"א [שו"ת ח"א סי' תרצ] בא וביטל המנהג לפי סברתו, שתפס דעת ר"י בעל התוס' [עירובין צו

שבתות וי"ג ימים טובים נשאר ש', כי שס"ה ימים הם ימי השנה. ועי' בשו"ת הרמ"ע מפאנו סי' קח תשובה כנגד הנחת תפילין בחוה"מ וכו' משיג על דברי רבינו כאן בתשובה. והאריכו האחרונים הרבה בנושא הנחת תפילין בחול המועד. ⁵⁶³ עיין בתוס' מנחות לו, ב ד"ה יצאו מה שכתבו בזה. ⁵⁶⁴ עיין בשו"ת משאת בנימין סי' סב, שכתב וז"ל, הרי לפניך ספר הזוהר שהוא שקול יותר מכל המחברים שאחר חתימת התלמוד, ואם יהיו כל המחברים בכך מאזנים אחד, וספר הזוהר לבדו יעלה בכף שנייה מכריע את כולם, והרי הוא עדיף מרוב

⁵⁶¹. כתב רבינו בהגהותיו לטור סי' כה, ויברך אקב"ו על מצות תפילין, וקאי על של יד ועל של ראש, אלא דעל של ראש שהוא גמר מצוה ועיקרה שיש בה ד' בתים ושיניין, מוסיף עוד לברך על מצות תפילין. וכעין זה איתא בתוס' פרק הרואה [ברכות ס ע"ב ד"ה אשר]. ⁵⁶² רבינו ביים של שלמה ביצה פ"א [סי' נא] ובעמודי שלמה על הסמ"ג [עשין כב] כתב, מצאתי סמך להניח תפילין בחול המועד, דכתיב כי שם ה' נקרא עליך (דברים כח, י), ראשי תיבות ש' הרמז על ש"ן שבתפילין, ואותו ש"ן הוא מנין ימות השנה שמניחין בהן תפילין, שהרי כשתסיר ג"ב

הלכות תפילין סימן לד לה

(כ) *הוא חול ואסור להניחו בכיס תפילין, אלא יעשה שני כיסין וסימן לכל כיס, שלא יתן של זה בזה:

לה דין מנין השיטין, ובו סעיף אחד:

א (א) ^אנהגו (ב) במנין השיטין לכתוב בשל יד שבעה שיטין בכל פרשה ובשל ראש ארבעה שיטין, (ג) ואם שינה, לא פסל:

באר היטב

שנמצאו ואינם יודעים אם הם של רש"י או של ר"ת, אם באותו מקום נוהגים להניח שני זוגות יניחן לאיזה שירצה, ואם הוא במקום שהרוב מניחים של רש"י יניחם בשל רש"י, תשובת יד-אליהו סימן ה:

30/07/2018

משנה ברורה

התיק מיוחד גם לדבר חול דהוא הטלית: (כ) הוא חול וממילא דאסור להחליף הכיסים, וכל-שכן הבתים והרצועות והפרשיות, משל רש"י לרבינו תם או איפכא. ואם לא הניחם אדם מעולם עליו לשם מצות תפילין, יוכל להחליפם. ואם הניחן אדם עליו אפילו פעם אחת לשם מצות תפילין, והיו מסודרין על-פי דעת אחד מהם, רבינו תם או רש"י, אסור להחליפן שוב אחר-כך; ואפילו אם התנה עליהן מעיקרא להחליפן כשירצה, לא מהני, דמקודש לחול לא מהני תנאי (אחרונים). כתב הפרי-מגדים, דאם מצא רצועות ואינו יודע אם הם של רש"י או של רבינו תם, יוכל להניחם לפרשיות של רש"י, דרובא מניחין של רש"י, ואנן סבירא לן גס-כן דרש"י עיקר, ומעלין בקודש. ועיין בבאר היטב ובביאור הלכה. ויש מן האחרונים שמקילין יותר, דלדידן דסוברין דרש"י עיקר וכנ"ל, יוכל להחליף וליטול רצועה משל רבינו תם לרש"י כשאין לו אחרת, אבל משל רש"י לרבינו תם אסור ליטול בכל גוונא. ואם נודמן שהוציא כיס של רבינו תם תחלה, יעבירם, כי לדידן רש"י עיקר ולא הוי בזה אין מעבירין על המצוות, ואף-על-פי-כן לכתחלה יזהר שלא יכוא לכך. **בחול-המוצא אין להניח של רבינו תם**, ובתשעה באב למנחה יניחם הרוצה: א (א) ^אנהגו. על-פי הקבלה ביד סופרים, איש מפי איש (טור): (ב) במנין השיטין. וכן יש קבלה בידם בענין התחלת ראשי השורות בשל-יד ובשל-ראש, כמבואר בטור ובבית-יוסף, וסופרים כהיום אין מדקדקין בתחלת ראשי השורות ומשנים כאשר יזמן להם. והרצאה לדקדק, לא ימשוך אותיות או יקצר הרבה כדי לכוין ראשי השיטות, כי אין נוי לתפילין, אבל מעט רשאי (פמ"ג: ג) **ואם שינה**. בין בשל-יד ובין בשל-ראש. ואם אין לו לשל-יד רק קלף קצר וארוך שאין יכול לכתוב עליו שבע שיטין אם לא שיכתוב כתיבה דקה מאד, נראה רטוב יותר לשנות מנין השיטין, עיין במרדכי בהלכות קטנות סוף הלכות תפילין, והובא לעיל סימן לב, דבכלל "זה אלי ואנוהו" לכתוב כתיבה גסה במקצת, שלא יהיו נמחקין מהרה. ובאמת אנו רואין בחוש דבכתיבות הדקות שרגילין איזה סופרים כהיום בעוונותינו הרבים מצוי כמה וכמה קלקולים גם בתחלת כתיבתן, שלא נכתבו כדין מחמת דקותן, וברובם חסר כמה וכמה תגין דשעטנ"ז ג"ץ דהוא מדינא דגמרא, ויש מהראשונים שמחמירין בזה אפילו כדיעבד. ושומר נפשו לא יקנה פרשיות כאלה בתוך תפיליו, אם לא שיכרוק אותם מתחלה היטב היטב וידע מי כתב הפרשיות, דפרשיות כאלו מצוי מאד דכותביהן הם עדיין נערים שלא ידעו כלל דיני כתיבת סת"ם:

שערי תשובה

להם לעשות כן ולא ליתן לאחלוף וללבוש מה למעלה למטה. ועיין בעטרת זקנים שאין לעשות סימנים של אותיות בגופן של תפילין להכיר בין של רש"י לשל ר"ת ו"ל. ועיין בלבוש ובט"ז שאסור להניח שני זוגות תפילין חד ממין אחד של רש"י או של רבינו תם משום כל תוסף:

ביאור הלכה

וכו', ועיין. אחר-כך מצאתי כעין זה במרדכי בהלכות תפילין: * הוא חול. עיין במשנה ברורה, והערתקי כל זה מבאר היטב בשם תשובת דרכי-נועם. וצריך עיון קצת לדינא במה שכתב דאם לא הניחן וכו' דיכול להחליפם, דפשוט דמקורו מלקמן בסימן מב בחרתי דיכול לשנותם, והלא לפי המבואר שם באחרונים אין מותר רק להוריד מחמורה לקלה אבל לא לחול, דהזמנה לגוף הקדושה מלתא הוא, והכא הלא המחבר הזה בעצמו סבירא ליה לקמן דזה הוא בכלל הורדה לחול. גם מה שכתב אחר-כך: ואפילו אם התנה עליהם וכו' דמקודש לחול וכו', עיין בשערי-תשובה דמסיק דברצועות מהני תנאי, הוא פשוט, דהם רק תשמישי קדושה, ומהני תנאי בזה להורידן לחול, וכדלקמן בסימן מב סעיף ג. ואפילו בבתים ופרשיות לענ"ד יש לעיין בזה, דהלא בקלף שנתעבד לשם פרשיות, דהוא הזמנה לגוף הקדושה ואסור להורידו לחול, הוכחתי לקמן בסימן מב דיכול לכתוב עליו שאר דברי-תורה משום דיש בזה על-ידי-זה על-כל-פנים קצת קדושה, והכי נמי בעניננו, הלא גם עתה אף דאין על הפרשיות קדושת תפילין על-כל-פנים קדושה יש בהן, והכי נמי הבתים הם תשמישים לקדושה, ואם-כן ליהני תנאי. ואין התשובה בדי לעיין בה. ואפשר דיש להקל על-ידי תנאי בשל-ראש דרבינו תם לרש"י אם אין לו פרשיות אחרים, וצריך עיון. עוד כתבתי בשם פרי-מגדים, דאם מצא רצועה וכו', והשטמתי תשובת יד-אליהו שמובא בבאר היטב, שבזמננו רובא של רש"י, ועוד עיין בספר פ"ת מה שכתב על זה. ולפי שדברי הפרי-מגדים מוקשי ההבנה אמרתי להעתיקו פה, זה לשונו: אם מצא שלי-יד [טעות סופר, וצריך לומר גס-כן "או של-ראש"] ורצועה בלא פרשיות, וספק שמא של רבינו תם, שפיר להניח פרשיות של רש"י ספק-ספיקא ורובא של רש"י ומעלין בקודש, ואנן בקיאינן ורש"י עיקר; ועיבוד צריך עיון גם ברצועות מחול לקודש, והכן, עכ"ל. הנה מה שכתב "ספק ספיקא" פשוט דשמא הם של רש"י ושמא של רש"י עיקר, אך דמשום זה הטעם לכד היה מותר להניחו גם לשל רבינו תם, או דשמא של שניהם אסור, דהספיקות הם סותרות אהדרי, ולכן סיים: דרובא ואנן בקיאינן ורש"י עיקר, אך סוף דבריו נפלאים הם, דבעיבוד אין שייך שמא עיבוד לשם תפילין דרש"י או דרבינו תם, דהלא העיבוד הוא סתמא לשמה? ונראה לעניות דעתי דכוונתו הוא, דלקמן בסימן לט סעיף ט איתא דאם לקח תפילין שלא מן המומחה כודק מהם ג' קציעות בחסר ויתר ודי בזה, ולא חיישינן שמא עיבוד המוכרן שלא לשמן, דהכל בקיאינן בזה; ולכן מסתפק הפרי-מגדים בעניננו, דלו יהי דהכל בקיאינן שהפרשיות צריך עיבוד לשמה, הלא בעיבוד הבתים והרצועות אין נוכל לאמר שהכל בקיאינן עתה בזה, דהלא יש בזה מחלוקת בין הפוסקים וכדלעיל בסימן לג, ואם-כן שמא אותו שנאבד ממנו עשה הבתים או הרצועות בלא עיבוד לשמה, ואם-כן הוא מעלה עתה מחול לקודש כלי הזמנה מעליה דעיבוד; ומה דמתיר הגמרא ליקח תפילין דמשמע אף עם רצועות, דוקא בזמניהם שהיה ידוע אם צריך עיבוד או לא, ואין הכי נמי דבזמננו אם לוקח ממי שאינו מומחה צריך לדרוש מהמוכר אם היה בהבתים ורצועות עיבוד לשמה, מה שאין כן בענינו דאיידי במציאה, וזה הנראה לעניות דעתי ככוונתו. ובאמת צריך עיון גדול בזה בזמננו ברצועה הנמצאת, דשמא רק נשחרה לשמה ולא נעבדה לשמה, דהרבה יש שמקילין בזה ושללא כדון הוא, וכמו שביאר השערי-תשובה לעיל בסימן לג, ועיין שם במה שכתבנו שם, ומש"כ אם נודמן וכו', פמ"ג:

ועי' מג"א אות ו', ומיהו אם הניח צדו רק שרצה גם עתה אין ראו להניחם כל שהצדור התפללו ערצת.

סימן לא

(א) שהן. עי' ט"ו מחלוקת אם מניחין תפילין צה"מ חלי כזה, יש לומרם הוא מאן דלמרי אין מניחין קצירא להו דלוח מנה וסוכה, ומאן דלמרי מניחין קצירא להו איסור מלאכה דוקא, ויש לומר עוד מאן דלמרי אין מניחין קצירא להו חוה"מ מן התורה אסור בקצת מלאכות, ומאן דלמרי מניחין קצירא להו מן התורה מותר רק מדרבנן אסור צה"מ, עי' ס' תק"ל מג"א אות א' (שם הביא המג"א השיטות כזה אי מלאכה חוה"מ דלורייתא או דרבנן, ואולי כוונת המג"א גם לומר דשם כתב המג"א דמצי משמע דס"ל דהוא דרבנן, והרי המחבר פסק דאין מניחין ולכן כתב הט"ו והמג"א כאן דלמרי כזה מה הוא האות), ועי' א"ר אות ז' דהוהר לשיטתיה דחוה"מ מן התורה אסור במלאכה יע"ש.

מה שהקשה א"ר אות א' מיר"ד ס' רס"ה (בש"ך אות כ"ד) דאין לחלוץ תפילין עד אחר המילה דנקרא אות ותפילין אות, ולפמ"ש כאן קשה דלדבריהם אם מניחין מזולת צדו המילה, יש לומר דלנו בחול מניחין תפילין אע"ג שיש לנו אות מילה כמ"ש הלבוש בסי' כ"ט דשני עדים צעין ודי צדך, ובשנת יש מילה ושנת הי שני עדים וכשמניח אות שלישי או הוא מזולת והם דברי סמ"ג ואזכורהם הביאומיו שם.

(ב) וכן. עי' ט"ו. הסכים שלא לנדר צה"מ ועוד דלי מצדך נראה מתכוין למצוה ושמה אין מחויב ועוצר נמי כל חוסיק משא"כ כשאין מצדך ומניח מתפילין לא שייך כל חוסיק כל שעושה מספק עי' מג"א אות ז', ומ"ש לחולצן קודם הלל עכשיו נהגו לסלקן אחר קדושה של תפלה י"ח ומ"מ צריך לכוין לשמות חזרת התפלה ויראה תפילין דר"ת אין להניחם צה"מ כי הוהר מפליג בעונש ודי בתפילין דרש"י וספק ספיקא נמי הוה שמה הלכה חוה"מ פטור ושמה הלכה כרש"י.

והנה שנת אות היא צדי וצניעם ותפילין והיו לאות על ידך פירוש עי' זה לנו ענין יחצרך דעזד הנושא חומס המלך הלכן בשנת יש אות אחר וי"ע אף על גב דלא כמיצ אות שנת אקרי אצל חוה"מ לא אקרי שנת ועיין רש"י מנחות ל"ו ע"ב שהן ענין אות דכתיב אות היא חוה בשנת (שמות ל"א פסוק י"ג י"ו) ואני ההדיוט הכותב לולי דמסתפינא הייתי אומר מה דכתיב (ראשית א' י"ד) והיו לאותם ולמועדים אותות היינו ימים טובים נקראו אות, ומועדים היינו ראשי חדשים דר"ח נמי מועד אקרי, ועיין הלכות ראש חדש ס' תי"ט יע"ש היקשא ראש חודש למועד דכתיב ויזכר שמחתכם ומועדיכם וראשי חדשים, יע"ש צטור ולבוש, ואמי שפיר והיו המאורות לאותם לימים טובים שנקראים אותות, ולמועדים היינו ראשי חדשים, ורש"י פירש כשהמאורות לוקין כו'. מ"ש הט"ו צרכה בחשאי א"ר חירן מפני המחלוקת ש"א לנדר וי"א שלא לנדר כמו בשכמל"ו דלומרים בחשאי כו' יע"ש והלפ"ש חירן דלירכין לנו להורות שיש אות צה"מ קצת יע"ש לנבוש.

אם רשאי להפסיק צה"מ בין של יד לשל ראש עיין סימן כ"ה במג"א אות י"ז יע"ש.

סימן לב

(א) יכתוב. עי' ט"ו. והוא צדי לקמן גבי אם חסר אין תקנה בשם הר"י אכסמדי, אצל הבי"ח כתב צדי סימן

(כדי להבין דברי הפרמ"ג נקדים תחלה, במשנה מגילה דף י"ז. היתה כתובה בסם ובסיקרא ובקומוס ובקנקנתום לא יצא (ובתוס' שבת קט"ז כתבו דהוא הדין בס"ת) ובסוטה דף י"ז במשנה ואינו כותב (מגילה סוטה) לא בקומוס ולא בקנקנתום ולא בכל דבר שרושם אלא בדיו שנאמר ומחה כתב שיכול להמחות, ובעירובין דף י"ג ס"ל לר' ישמעאל דגם בס"ת אין מטילין קנקנתום וכתבו תוס' דגמר וכתב וכתב מסוטה, או מדרבנן, ור' מאיר ס"ל לכל מטילין קנקנתום חוץ מפרשת סוטה. ובגיטין דף י"ט במשנה בכל כותבין (גיטין) בדיו בסם בסיקרא ובקומוס ובקנקנתום ובכל דבר שהוא של קיימא. ע"כ. וגמרא שם תני ר' חייא כתבו במי טריא ואפצא כשר, וכתבו תוס' ומכאיו הכ"י שאומר ר"ח דדיו שמתקנין בעפצים לא מיקרי דיו מדתי ר' חייא כתבו במי טריא ואפצא כשר, משמע שר' חייא בא להוסיף על המשנה מכלל דאפצא לא היינו דיו דמתניתין וס"ת בעי דיו, והרא"ש כתב בהל' ס"ת דאינה רא"י דמי עפצא לחדודי אינו נקרא דיו אבל כשמעריך בו קומוס שקורים גומא נקרא דיו וכשר. והרמב"ם כתב בהל' תפילין ולכתחלה מצוה לכתוב בדבר שנמחק אבל כל הדיו כשרים, והלל"מ בא רק למעט שאר צבעונים שאינו שחור, וכתב שם ואם כתב שלשתן (ס"ת תפילין ומוחוות) במי עפצא וקנקנתום שהוא עומד ואינו נמחק כשרים. והבי"ח השהו דעת הרמב"ם להרא"ש, אף הרא"ש כתב שעפצא כשר רק כשמעריך לתוכו קומוס והרמב"ם לא הזכיר מקומוס נראה דס"ל להבי"ח דהיינו הך, דלרמב"ם עפצא כשר רק כשמעריך לתוכו קנקנתום, אבל הפרמ"ג ס"ל דשיטת הרמב"ם אינה בדברי הרא"ש, ויש לפרש מה שכתב הרמב"ם מי עפצא וקנקנתום שר"ל מי עפצא או קנקנתום ונמצא דמי עפצא לחדודי ג"כ כשר זה דלא כרא"ש, אמנם אם נפרש כן דברי הרמב"ם דעפצא לחדודי כשר תקשה לדידך קושיית ר"ת דמדמוסיף ר' חייא (בגיטין) עפצא אדיו דמתניתין הרי דעפצא לאו היינו דיו, וגם יקשה דלפ"י זה קנקנתום לחדודי כשר, והרי במשנה דמגילה תנן דקנקנתום פסול, ע"כ כתב הפרמ"ג דצריך לחלק בין קנקנתום למי קנקנתום, ובין עפצא למי עפצים, דקנקנתום פסול כמו שאיחא במשנה, ועפצא עצמו ג"כ פסול כקושיית ר"ת, אבל מי קנקנתום ומי עפצא אפי' כל אחד לבדו כשר).

ברמב"ם פ"א מהל' תפילין הל' ד' ה' לכתחלה כותבין בדבר הנמחק ומעשן כו' ואם כתבו (באפצא) [בעפצא] (וקנקנתום) [וקנקנתום] שעומד כשרה, ולא הזכיר שיטיל קומא שהוא גומא (גומן) זה דלא כרא"ש שמצריך לערב בו גומא וכתב עוד בכל שהוא שחור כותבין דלא מיעטה ההלכה רק שאר צבענים עכ"ל הרמב"ם, ומ"ש הרמב"ם (עפצא וקנקנתום) (וקנקנתום) [וקנקנתום] וי"ו הפירוד, כלומר או (קנקנתום) [קנקנתום], נמצא לפ"ז דכל חד לחדודי כשר, ועי' גיטין י"ט ע"א משנה דיו קומוס קנקנתום ותוס' ד"ה דיו יע"ש שכתבו בשם ר"ת דדיו שלנו שנעשה מעפצא פסול, ועי' ב"י כאן בשם הרא"ש דעפצין לאו דיו, עם קומוס הוי דיו. ובפ"י המשנה בפ"ב דסוטה י"ז ע"ב אל חיבר שהוא עפצים עם קנקנתום כשר, וביאר המעתיק אל חיבר עפצים וקנקנתום כתובו מעורבים, ובסוטה אין נותן קנקנתום דכתיב ומחה שיכול למחות, ומשמע ודאי דעפצין נמחק שפיר רק קנקנתום אין נמחק, דאל"כ בסוטה גם (עפצין) [עפצין] לא יהא נותן, ובמשנה שם איתא דאין נותן קומוס וקנקנתום אבל עפצים אינו נזכר במשנה, ופרק א' מתפילין כתב הרמב"ם עשן במי עפצים (ונמחק) [נמחק] רק עם קנקנתום אינו נמחק (דברי המעתיק שם עפצא לחדודי אין נמחק אינו נכון דהרי כתב בהל' תפילין שמנים במי עפצא נמחק, ושם במעתיק הגירסא אין נמחק).

העולה מזה קומוס זהו גומא, וקנקנתום הוא מין עפר כמ"ש המעתיק שם, וקומוס גומא שרף אילן, ועי' תוס' מגילה י"ח ע"ב ד"ה קנקנתום, ולפ"ז דעפצא נמחק נאמר מ"ש הרמב"ם בעפצא וקנקנתום שאין נמחק לאו פירוד הוא, ופירוש עפצא וקנקנתום מעורבים דאו אינו נמחק מפני קנקנתום שבו, שאם נפרש

חוצץ מעל בשרו לכן נחשב שעושה מעשה אחרת שזה נחשב גרמא כדלעיל. וגם ר' יוסי יסבור רש"י שלא יפלוג ברחיצה שאסור משום מחיקה דבזה לא פליגי. ומסתבר שגם התו"י לא פליגי אלא משום דסברי דגם רחיצה הוא מעשה אחרת כשאינו רוצה להעביר דיו של השם רק לכלוך אחר או רק להתקרב אבל בעיקר פירוש גרמא לא פליגי (ודברי התו"י צ"ע דכתב פירוש רחיצה הוא דוקא כל גופו שהוא עומד ערום הא סתם לא ירחץ נאמר שהוא אף ברחיצת ידיו ורגליו לבד שאינו עומד ערום ומ"מ אסור אם השם נכתב שם וא"כ הוא רק כפרש"י וצ"ע). ומה שמשמע שכת"ר מוכיח מתו"י דיומא דכה"ק חמירי משם הנכתב לבדו איני רואה משם שום ראיה דלא חידש שם יותר ממה שמפורש בגמ' שבת אלא מה שגם באיסור לא ירחץ הוא מצד עמידת ערום ולא מצד מחיקה כמו בטבילה לרבנן וא"כ יש גם לומר כתירוץ הב' שרק בשם על בשרו שלא אפשר התירו אבל ודאי מסתבר שכה"ק חמירי כדהחמירו בהו בענין הצלה אבל אין זה הייך להתו"י.

משה פיינשטיין

סימן ט

בעניין הנחת תפילין של ר"ת

בע"ה

עש"ק שקלים תש"מ

מע"כ הוד כ"ק הגאון הצדיק מוהרמ"מ שליט"א

שוניאירסאן האדמו"ר מליובאוויטש

שלוח וברכה לעולם.

כאשר הודיעו לי בדבר יהו"כ גאון מתעניין בדבר

קיום מצות תפילין אליבא דר"ת שעלי מצאתי

לנחוצק לכתוב תודתי וגם טעמי ונמוקי.

הנה בהיותי בליובאן היו לי תפילין דר"ת מהודרין

אשר נהגתי ללבושן אחר התפלה אבל התנתי בלא נדר,

וכן כאשר באתי לכאן ברחמי שמים לבשתי הרבה שנים

כשמצאתי טובים לפי דעתי. והענין הוא דיש חלוק גדול

בין תפילין דרש"י שמחוייבין י"אף יצריך להדר ביותר

שהיו מהודרין, הא כשליכא אלא תפילין כשרין ואף

רק בדוחק מחוייבין ללבושן, ולכן במשך הזמן שהרבה

הרפתקאות עדו עלן בעוה"ר וגם נתמעטו סופרים ואח"כ

הרבה שנים לא היו כלל סופרין וגם לא קלף כשר

והוצרכו לקיים מצות תפילין רק באלו שכבר היו משנים

גריבה, אף שכבר גם המהודרין ביותר נתקלקלו ויש

שהיו עליהם שאלות זיימו באלו שהיו. אבל תפילין

דז"ת מאור שליכא חיוב אף דספק כלל, דהא נפסק

כרש"י וליכא בעלמא שום מקום דיסתפקו לדינא זה

איזו מאות בשנים שאף שהיו חולקין בתחלה הודו לבסוף

כשמעשיו ממש הוא לדבר אחר ורק אם היה פ"ר למחיקה היה גם המעשה ממש למחיקה שהכוונה לא תסלק המעשה אבל כיון שאינו פ"ר למחיקה אף שהוא פ"ר להפקר אין שייך להחשיב המעשה לזה רק לטבילתו שלכן הוא רק גורם. ולמה שבארתי מדויק מה שכל קושית הרשב"א הוא מכלי שתחת הנר ומנותן מים בצד הטלית שאחזו בה האור. והחולקים על הרשב"א יסברו של"ד למשפסף שהכוונה אינה מסלקת לשם גורם משום דממעשה הטבילה ניכרת כוונתו שהוא לטבילה ואינו למחיקה. עכ"פ לכו"ע מוכרחין לפרש שהגורם הוא מחמת שאין עושה מחיקה אלא מעשה טבילה וא"א לומר כלל דנתינת מים על השם וכ"ש לכוונת מחיקה שיחשב רק גורם.

ומה שהקשה הרמ"ג עלי מהא דשבת דף קט"ו שהתירו לרבי להניח תרגום כתובים במקום התורפה אף שאסור לאבד בידים, לא ידוע לי איך מפרש כת"ר דכיון שודאי יתאבדו שם הא ודאי הוא כמשליך למים ובמה הוא עדיף מעריבה של טיט שסובר רבי לאיסור, אלא ברור לע"ד שמקום התורפה שאמר אינו מקום שעושה שירקב שם שזה ודאי אסור אלא שהמקום אינו מגרע כלום רק כיון שמונת במקום גלוי והפקר כדפרש"י שם ולא ישמרו מחמת זה כמו שעושים לשאר ספרים המונחים במקום שמור ששומרין אותן שלא ירקבו בגלילה האמור בב"מ דף כ"ט וכדומה דכיון שמונת במקום גלוי והפקר הוא סימן שא"צ לשומרו וממילא ירקבו כשיגיע הזמן שספרים מרקיבין מעצמם כדרך הטבע בלא שמירה. אבל לא שבמקום ההוא ימהרו לרקוב שזה ודאי היה נחשב אבוד בידים בברור אף בלא חדושי שאסור. והגע עצמך מה יעשו הסוברים דגרמא אסור כמו לבן הנו"ב במה"ת סי' י"ז והובא בפ"ת רע"ו סק"ט עם זה שהתירו במקום התורפה דודאי דוחק לומר שיפרש שגם סוגיא זו וגם רבי שהלכה כמותו יהי' דלא כהלכה לבן הנו"ב אלא ודאי כדבארתי וא"כ לא קשה כלום אף לדידי שודאי היה נחשב אבוד בידים.

ולמה שבארתי ניהא פרש"י ביומא דף ה' ודף פ"ח שפי' בהא דלא ירחץ בשם כתוב על בשרו משום איסור מחיקה בלאו דלא תעשון שקשה ממסקנת הגמרא בשבת דף ק"כ שגם רבנן מודו דיותר גרמא כדהקשה בתו"י שם. דרש"י סובר שברחיצה שהוא כדי להסיר הלכלוך מבשרו נמצא ממילא שהוא עושה ממש מעשה העברת השם מבשרו שע"ז לא יועיל כוונה לרחיצה בעלמא ולא איכפת ליה שישאר השם לסלק משם מעשה לשם גורם ולכן אסור בנתינת מים לשם ואף אם לא יהי' פסיק רישיה כדכתב הרשב"א מטעם דבארתי שזה שהופקר השם בזה למחיקה נמי דא האיסור ממש כדבארתי לעיל ורק בטבילה מותר משום שאינו עושה כלל מעשה העברת הלכלוך אחרי שאין

שבהרבה פעמים לא היה זה דבר נקל, וכיון שאינו חייב בעצם וגם התנתי בלא נדר לא דחקתי עצמי בזה. והענין הוא ממה שהסופרים עתה שרוב המניחין תפילין דר"ת הם מקהלות החסידים, ומאחר שחסידי חב"ד הם נהגין לעשות כש"ע הרב נעשין התפילין כפי שסוברין שכן הוא דעת הרב זצ"ל, אבל הוא דבר תמוה דהנה בש"ע הרב בפנים סימן ל"ב סעי' ג"ב כתב מפורש בתפילין דרש"י דכיון שא"א לעשותה סתומה לדברי הכל לפרשת והיה אם שמע יעשה סתומה להרמב"ם שהוא דיוהר שלא להניח ריח בסוף פרשת שמע ואם הניח ריח יהיה בפתות מט' אותיות ויתחיל והיה אם שמע באמצע השיטה אחר שיעור ט' אותיות חלק, ותוא כמפורש בדברי המחבר בש"ע שם סעי' ל"ו ובתפילין דר"ת בסימן ל"ד בסוף סעי' ג' כתב הרב למנהגנו שעושין סתומה שלא להניח חלק כדי ט' אותיות בסוף פרשת והיה כי יביאך ולהניח חלק כדי ט' אותיות בראש השיטה העליונה ולהתחיל והיה אם שמע אחר זה, והאריך בסימן ל"ב שם בטעם שאין להניח ט' אותיות חלק בסוף פרשת שמע דהא חלק זה הוא סימן שפרשת והיה אם שמע שלאחריה תהיה פתוחה וכשליכא חלק כדי ט' אותיות הוא סימן שתהיה סתומה, וכוונתו דלכן אין לעשות דבר הסותר אף אם נימא שאינו פוסל אם יתחיל עכ"פ באמצע שיטה וכן איתא במ"ב סימן ל"ב בבאור הלכה בסעי' ל"ו ד"ה ואם מניחים, ולע"ד היה גראה מדמקפדין שלא יניח חלק כשיעור ט' אותיות בסוף פרשת שמע, הוא פסול בתפילין, דאף שלא פסיל זה בס"ת דכיון דבהיה זה דרך הזדמנות אין להחשיב זה להוכחה שהפרשה שאחריה תהיה פתוחה כיון שהוא בלא כוונה שלכן אף בכוונה מחמת שטעה וחשב שצריך לכתוב פרשה שאחריה פתוחה אינו כלום שהרי ממילא לא ניכר בזה כוונתו ואין לפסול מצד זה, ואף אם היה זה איזה פסול הרי בס"ת יכולין לתקן והוי זה שיתחיל לכתוב פרשה שאחריה באמצע שיטה תיקון ממילא דהרי כתבה באמצע שיטה ועשאה סתומה כמו שהיא צריכה להיות, אבל בתפילין שלא שייך שיהיה זה בהזדמנות שהרי אין לו אלא פרשה זו דוהיה אם שמע לפניו לכתוב וידוע לו הגידון איך לכותבה וגם נקל לפניו לצמצם באיזה מקום לסיים וכדכתב הרב שם שתפילין חלוק מס"ת לענין זה, שא"כ צמצם בכתבתו להניח בכוונה שיעור ט' אותיות חלק שאין שום טעם אלא בשביל שכוונתו שתהיה פרשת והיה אם שמע פתוחה שאולי הוא כעשיית מעשה שתהיה פתוחה ובמה שהניח אח"כ חלק שיעור ט' אותיות והתחיל לכתוב והיה אם שמע הרי עשאה סתומה, ושני הדברים ניכרין שנמצא שהיא בשני השמות שזה הוי פסול כיון דהיא בשני השמות והכשר דפרשה הוא דוקא שתהיה בשם אחד פתוחה או סתומה, דהוא דוחק שיהיה קפידא שלא לעשות אם היה כשר. עכ"פ אף שלא נימא שהוא הוכחה לפסול

הם או תלמידיהם, ואף אלו שלא ידעו מתחלה שאיכא כלל שיטה כזו דרש"י, שהוא הר"י אברצלוגי שהיה מרבתינו הראשונים כתב על מה שאיתא בשמושא רבא כשיטת רש"י כדהביאו התוס' מנחות דף ל"ד בד"ה והקורא בסופו, דהוא טעותא שמצינו בהאי שימושא שמוזה הוכיח שאין לסמוך עליו כלל, ואילו ידע משיטה זו דרש"י שסבר כן בפשיטות שודאי הוא משום שכן סברו גם רבותיו ועוד הרבה לא היה כותב בשביל שהוא חולק ע"ז שהוא טעות, הרי ג"כ דאי שתלמידיו במשך הזמן הודו, וכבר העיד הכ"מ דכבר פשט המנהג בכל מקום אשר שמענו שמעם כדברי רבינו ורש"י בסדר הפרשיות. ורק שמ"מ כיון שהיו סוברין כן ר"ת והרבה מרבתינו הקדמונים, וגם סברו שכן סובר ר' האי גאון שכן הא כותב הראב"ד בהשגתו רבינו האי ז"ל אינו אומר כן וכן כתבו חכמי לונגל קבלנו מרבתינו שקבלו מהגאונים ורבינו האי בראשם דבעינן היות באמצע, עד שהרמב"ם כתב בתשובתו להם שאינו כן ותפילין של רבינו האי גאון היו כסדר הרמב"ם ורש"י, וכתב שכן הרבה גאונים סוברין וכל אנשי ארץ הצבי הקדמונים חולקים ע"ז, שלכן כיון שהיו מתחלה הרבה מקומות שעשו כר"ת וגם מקומו של הרמב"ם נהגו כן תחלה, טוב לצאת גם שיטת ר"ת אף שכבר נפסק ונתפשט דלא כמותו, שלפי הגמ' דיבמות דף ק"ב אף אם יבא אליהו ויאמר דישנו לעשות כר"ת לא ישמעו לו בין לרבה בין לר' יוסף, (ורק ב"ד הגדול של ע"א סנהדרין בלשכת הגזית אם יסברו כר"ת מסתבר שיוכלו למפלג ולפסוק כר"ת), שלכן ניחא מה שלשאר השיטות דאיתא בתפילין לא חששו משום דמעולם היו רק יחידים שחלקו ואף למדת חסידות ליכא מעלה להתנהג גם לצאת כל השיטות אף של היחידים, אבל כשיטת ר"ת שנהגו למעשה הרבה קהלות גדולות טוב להתנהג לצאת גם ידי שיטתם, וכיון שהוא שלא מצד חוב דספק ואינו חומרא מדינא לא נהגתי אלא כשהיו התפילין ברור בכשרותם ובהדורם, אבל כשנעשו עליהו חששות שלא ברור שאקיים בהו גם לר"ת לא נהגתי, שלכן מאחר שכבר נעשו חששות עליהו לא הטרחתי להוציאם ממקומי מליובאן שהיה דבר קשה מאד והוכרחתי להניח שם עוד הרבה ספרים שלא הניחו ליקח עמי וגם כתבים שלי לא יכולתי להוציאם משם עמי.

וכשבאתי לכאן לא השגתי תפילין דר"ת מאלו המצוין שיהיו לפי דעתי אלא פעם אחד נודמן לי להשיג תפילין דר"ת ישנים אבל טובים שלבשתים הרבה שנים עד שהוצרכתי לגנוזם, ותפילין דרש"י המחוייבים השגתי שני פעמים ע"י אחד בא"י כפי מה שאמרתי שיעשו, אבל לא הטרחתי כל כך בשביל תפילין דר"ת דליכא חוב ממש וגם לא חוב דמנהג אף שאבא מארי זצ"ל הניח כל ימיו אבל לא נהג באופן שיתחייבו גם בניו מדין מנהג, וגם בשביל הוצאה גדולה כשכותבין ביתד

02/07/2018 14:44

מ"מ הרי הוא קפידא גדולה מדהצריכו שלא יהיה חלק בסוף שמע כשיעור ט' אותיות.

אבל בקונטרס אחרון אות י"ב איתא אמר הכותב ידוע ומפורסם לכל סופרים מובהקים דמדינתנו שהנהיג הרב להניח ריוח דוקא בסוף פרשת שמע כשיעור ט' אותיות גדולות וגם קודם התחלת פרשת והיה אם שמע להניח ריוח כשיעור ט' אותיות גדולות ונכתב במוקף וראיתי כתוב ע"ז אצלו פלפול עמוק וחריף באריכות גדול ונאבד, ובסוף נכתב ובשעה שכתב הש"ע שלו נמשך אחר דעת הב"י בש"ע שלו ואח"כ חזר בו, והוא תמוה לסמוך שחזר בו ע"י מה שהסופרים אמרו שצויה להם בעל פה ולא צויה שיכתבו זה שחזר בו אלא שדיפסו בפנים כמתחלה שלא לעשות כן ובטעם נכון אך שמ"מ יעשו שלא כמו שכתב, וגם תמוה שיצוה זה רק להסופרים ולא לבניו הגאונים ולתלמידיהם המפורסמים, וגם אם חזר בו בזקנותו הרי היה נמצא שהרב בעצמו ובניו הגאונים וכל תלמידי לבשו כל הימים תפילין שלא כשיטתו באמת ולא יאמר להם שאין זה כדסובר עכשיו ואם ירצו לעשות תפילין הראוין ללובשן לכתחלה יכתבו פרשיות אחרות.

ולא שייך להביא מהא דשני הגרדיים משער האשפות בעדיות פ"א מ"ג שהעידו משמעה ואבטליון דג' לוגין מים שאובין פוסלין המקוה אף שגם הלל דאמר שם מלא הין מים שאובין פוסלין נמי אמר זה משמיה דשמעיה ואבטליון כמפורש שם בפ' הרמב"ם בשם אביו שלכן אמר בלשון מלא הין וכן איתא ברש"י שבת דף ט"ו ד"ה שחייב ומוכרחין לומר דשיעור ג' לוגין אמרו אחר זמן שזה לא שמע הלל, התם היה זה בלמוד שמעיה ואבטליון שכל מי שהיה בא לשם היה שומע זה וכדמסיק בתוספתא לפי הגירסא שגריס רש"י בשבת למה הוזכר שם אומנותם ושם מקומם לומר שלא ימנע אדם עצמו מביה"מ שהוא לומר שלכן הוצרכו לידע מהם מחמת שהם היו אז והלל ושמאי לא היו אז בביהמ"ד, וגם הגרדיים היו ג"כ תנאים וגדולי עולם מתלמידי קבועים דשמעיה ואבטליון, ולא שייך לכאן שהיה זה ציווי מהרב להסופרים שודאי הי"ל יותר לצוות לבניו ותלמידיהם הגאונים. וגם הא משמע שצויה להם בלא טעם לעשות שלא כהמחבר בב"י ובש"ע אך שראו כתוב ע"ז אצלו עמוק וחריף וסוברין ששם היה כתוב טעם אבל עכ"פ ליכא שום אדם שידוע הטעם שהיה כתוב שם ונמצא עושין עתה שלא כהמחבר והסכמת הרמ"א כדכתב המג"א שהיש מכשירין מדור דעדיף לעשות והיה אם שמע סתומה וכוונתו כדכתב המחבר והוא מהא דלא הגיה ע"ז הרמ"א והרב בעצמו בלא שום טעם רק ע"ז שידעין שהי"ל טעם, ויקשה הא אף אם אמת כן אין להתלמידים לעשות כשאין יודעין טעם בעצמן כמפורש בב"ב דף ק"ל דא"ל רבא לר"פ ולר"ה בדר"י כי אתא פסקא דדינא דידי לקמייכו וחזיתו

ביה פירכא לאחר מיתה לא מיקרע תקרעוניה דאי הואי התם דלמא הו"א לכו טעמא מגמר גמי לא תגמרו מניה דאין לדיין אלא מה שענינו ראות, ואף שרבא אמר בלשון דלמא הוא רק מצד הענוה אבל הא ברור שהי"ל טעמא ואין משיבין את הארי לאח"מ אך שמ"מ אין להם לעשות כרבם רבא מאחר שעכ"פ הם אין יודעין הטעם, וכן הא מפורש בגיטין דף פ"ג דעל מה שא"ר יהושע להד' זקנים שהשיבו על דברי ר"א לאחר פטירתו אין משיבין את הארי לאח"מ הקשה הגמ' למימרא דר' יהושע כוותיה ס"ל והא איהו גמי מיפרך קפריד ומתרץ ה"ק להו לדידי גמי אית לי פירכא מיהו בין לדידי בין לדידכו אין משיבין את הארי לאח"מ, חזינן דאף דאין משיבין לאח"מ לבטל דבריו והם כדברי אלקים חיים ובמתיבתא דרקיעא ילמדו גם דבריו והקב"ה יאמר אליעזר בני כך הוא אומר מ"מ אין לפסוק כן דהא פליגו עליה ואין הלכה שם כר"א, וזהו שאמר להו רבא דאף שלא תקרעו אותו מ"מ לא תגמרו מיניה אלא תצטרכו לעשות כדעתכם משום דאין לדיין אלא מה שענינו ראות, ומה שפ"י רשב"ם ושמא גם אתם תמצאו תירוצ' לקושייתכם משום שהתם לא היתה מימרא דרבא בהלכה אלא פסקא דדינא למעשה שפסק ומסר לאדם להיות ראיה בידו שהיה להו לקרוע כיון שלא יעשו כפס"ד זה לכן הוצרך לפרש דשמא ימצאו תירוצ' להקושיא, אבל מימרא בהלכה אין צורך לפרש זה משום דאף אם יפסקו שלא כמותו צריך ללמוד דבריו כמו שמחוייבין ללמוד אף דברים שכבר נפסק שאין הלכה כמותם כדאיתא בכל הש"ס במשנה ובגמ' והקב"ה ג"כ מחזר על דבריהם, ועיין בריש עדיות שתנן טעמים אחרים ובודאי צריך באור שהרי אף דברי ב"ש וכל מה שאמרו התנאים ואמוראים אף שאין הלכה כמותם הם דברי אלקים חיים כמפורש בעירובין דף י"ג והקב"ה מחזר על דבריהם ועוסקין במתיבתא דרקיעא גם בדבריהם ושפתותיהם דובבות בקבר כשלומדין תורתן, ופשוט שצריך לברך ברכת התורה גם כשיעסוק או רק בדברי ב"ש ובדברי התנאים שלא נפסק כמותם, וצ"ע שם ויש להאריך טובא בזה ואין כאן המקום, עכ"פ אף אם האמת שחזר בו וכתב תשובה בטעם נכון כיון שעכ"פ עכשיו אין יודעין זה אין לעשות כן למעשה מאחר שעכשיו אין יודעין זה בעלי הוראה חכמי הדור דאין לדיין אלא מה שענינו ראות כדאמר רבא, ולא רק בדיני ממונות אלא אף באיסור והיתר כמפורש שם ברשב"ם ריש דף קל"א מהא דברייתא דגדה דף כ', ולכן תמיהני מאד על זה וכיון שכן נוהגין הסופרים גם בתפילין דר"ת להניח חלק בסוף פרשת והיה כי יביאך כדי ט' אותיות ובתחלת פרשת והיה אם שמע חלק כדי ט' אותיות לא לקחתי מאלו התפילין דר"ת.

ועתה כאשר הודיעו לי בשם כ"ק הו"ג שליט"א שיש

סופר מובהק אצלו שנכון לשלחו אלי ולצוותו שיכתוב

עבורי פרשיות תפילין דר"ת כרצוני הוא דבר גדול מאד, לכד מה שאוכל לקיים גם מצות הנחת תפילין דר"ת כפי מה שנהגתי, וענין הממון ב"ה שעורני ויעורני לשלם להסופר כפי אשר יבקש וישיג הסופר בתים טובים.

ובודאי הסופר יכתוב גם ככתב הב"י, שאף שבארתי שבעצם כל הכתבים שאיכא הרבה שכותבין סת"מ שאיכא אצלינו שלש כתבים כולם הם מסיני, ורק א"א לכתוב פרשיות תפילין ומזוזה אלא בכתב אחד משום שיהיה פסול מדין מנומר, אבל מ"מ אנו נוהגין שהכל יהיה בכתב הב"י בין מזוזה ותפילין ובין ס"ת בביתכ"ג שאני רגיל להתפלל, ויהיה כתבו נאה.

משה פיינשטיין

סימן י

אם לנשק התפילין כשמניחן

ראיתי לחכם אחד שהביא רא"י מכריכת רצועת תפילין של יד שלא הוא הפסק בין תפילין של יד לתפילין של ראש, שגם הנשיקה הואיל ומצוה שוב לא הוי הפסק בין תפילין ש"י לש"ר. והנה מהכריכות רא"י לדין דהא ה"טור כתב בסימן כ"ה בשם הרא"ש דיניח של ראש קודם שיכרוך סביב ורועו מטעם שהכריכה אינה מן המצוה, ופסק כן השו"ע בסעיף י"א, אך המג"א ס"ק י"ח כתב שהאר"י כרך קודם שהניח של ראש משום שסובר דהכריכה מצוה היא, ופירש במחצית השקל דלהרא"ש אינה ממצות הנחת תפילין דכן איתא בב"י בטעמו, והאר"י סובר דהכריכה היא ממצות הנחת תפילין, וא"כ נשיקה שודאי אינה ממצות הנחת תפילין לכו"ע אפשר הוא הפסק, אך מסבירא נוסח שאינה הפסק כיון שאין בזה ענין ^{לנשיקה} כלל.

סימן יא

ברור הוראה בהנחת תפילין באיטר שחלוק הכתיבה משאר מלאכות שכן הייתי מורה ולא ידעו הרואים הטעם בברור

בע"ה

כ"ז שבט תש"מ

לכבוד נכדי היקר חביבא דנפשאי הרה"ג ר' מרדכי טענדלער שליט"א בברכת שלום וברכה.

ענף א'

הנה אף שאינני שייך להכריע בדברי רבותינו איך לעשות למעשה בשום דבר, אבל הא איכא דברים

שלא שייך לצאת ידי כל השיטות ומוכרחין להורות לאלו השואלים ואין יודעין למי לפנות אלא אלי, והוא דבר שלא ידוע גם המנהג שנהוג עכשיו, והוא באיטר יד להנחת תפילין שאף שהרמ"א בסימן כ"ז סעי' ו' כתב והכי נהוג כה"א שהביא המחבר שהיד שכותב היא חשיבה לענין זה ומניח תפילין ביד שכנגדה, לא משמע כן מהד"מ אות ד' שכתב ומ"מ נראה לי לנהוג כדברי הטור וסמ"ק דבתראי אינון, ולא כתב שנהגו כהטור והסמ"ק בנתינת טעם מחמת דבתראי אינון ומשמע שגם צריך להגיה ברמ"א שעל הש"ע ולגרוס והכי יש לנהוג דהוא כמו שכתב בד"מ, ולכן רבו החולקין עליו דהב"ח סליג רק בחדא דהוא כשכותב בימין אף שעושה שאר מלאכות בשמאל הוא בשמאל כל אדם בשביל הכתיבה אבל כשכותב בשמאל אינו משנה בשביל הכתיבה להניח בימין כל אדם אלא כיון דשאר המלאכות עושה בימין הוא מניח בשמאל כל אדם, וסובר שגם הרי יחיאל שמחדש מעלת כתיבה הוא רק שהכתיבה בימין עושה שלא ישנה מדין כל אדם ולא לענין שהכתיבה עדיפא מכל המלאכות וגם לשנותו מכל אדם דתיתי בעינין לשנותו מכל אדם, ומפרש הטעם שחשיבות יד כהה תלוי ברוב מלאכות וזהו הכרח להנחת תפילין בימין לאיטר שתהא היד כהה יד ימינו אך אף שהיא כהה אם כותב עכ"פ בה אינו מניח בה מצד חדוש התורה וכתבתם וקשרתם דצריך שתהא הקשירה ביד שכותב בה שממילא הנחה בשמאל אף שאינה יד הכהה בו דהרי אינו יכול לעשות בה רוב המלאכות, ואולי דרשינן כן לפירושו משום דלא נבטל לגמרי שם יד כהה מיד השמאל דהאיטר מאחר דאצל כל אדם היא יד הכהה, ומה שמשמע למדרש כן מהקראי הוא משום דאם היה תלוי רק בכתיבה הרי היה נמצא דלא תלוי כלל ביד כהה וא"כ ידכה דכתב רחמנא למה לי ולהב"ח הא ודאי תלוי ביד כהה.

והגר"א סובר לגמרי כשיטה ראשונה בש"ע דיניח תפילין ביד שתש כח דבעינן יד כהה וליכא שום מעלה בכתיבה ואולינן בתר רוב מלאכות שלכן אף אם נימא דהגירסא ברמ"א הוא והכי נהוג אף שהוא נגד לשונו בד"מ אין מנהג זה שוב עכשיו שהרבה עשו כהב"ח והרבה יש שנוהגין כהגר"א, ולהצריך לאיטר כזה להניח שני זוגות תפילין בזא"ז ולא יברך כלל על תפילין או להצריכו בשביל הברכה שיניח השני של יד בזה אחר זה בברכה קודם שיניח השל ראש וכשיהיה עליו של יד השני יניח גם של הראש ויחלוץ של יד השני ויניח של יד הראשון וימצא שגם בברכה קיים וגם שיהיה גם על של יד שיצא בו בודאי יחד עם השל ראש, לא מסתבר כלל שהוא טירחא גדולה מאד ולא מצינו בספרי רבותינו עצה כזה, ולכן הא מוכרחין אנו להכריע בזה למעשה איך להורות להשואלין אותי דבר ברור, מה שנראה לע"ד, שיש הרשות וגם הוא חיוב

טז:

עין משפט

נר מצוה

עב א טור א"ח סי' כה: **עב** ב מ"י פ"ב מהל' מגילה הלכה יב סמג עשין ד טו"ש"ע א"ח סי' תרל סעיף טו: **עד** ג טו"ש"ע שם סימן תרנ"א סעיף ד: **עה** דמ"י פ"ז מהל' ס"ח הל' י ופ"ח שם הלכה ד סמג עשין כה טו"ש"ע י"ד סי' ערה סעיף ג ד: **עו** ה ו טו"ש"ע א"ח סי' תרנ"א סעיף ג:

תפילין

רבינו חננאל

וילכו גם אחיו וגו'. היינו דאמרי אינשי תעלא בזמנא סגיד ליה אלו כולן פשוטות הן: עשרת בני המן צריך למירינהו בנשימה אחת הקורא את המגילה מ"ט כולוה כי הדרי נפקי נשמתיהו. ו' דיוותא צריך למיתחיהו דכולהו בחד זקופא אדוקיפ. כל השירות נכתבות אריח על גבי לבינה ולבינה ע"ג אריח אבל עשרת בני המן ומלכי כנען נכתבין אריח ע"ג אריח לבנה ע"ג לבנה. מ"ט אמר ר' אבהו כדו שלא תהא תקומה במפלתן של רשעים: דברי הצומות וזעקתם ומאמר אסתר קיים דברי הפורים. אמר רב יוסף גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות ממדרכי דמעיקרא קא חשיב ליה בטר ארבעה ובסוף חשיב ליה בטר חמשה שנאמר אשר באר עם זרובבל ישוע נחמיה וגו' ובסוף כתיב הבאים עם זרובבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן. למה נקרא שמו בלשן שיועד ע' לשונות. רצוי לרוב אחיו מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין: דברי שלום ואמת מלמד צדריכה שרשטו כאמיתה של תורה. (א) אמר משימה דרב גדול ת"ת מבנין בהמ"ק. שב"ז שה' ברוך הן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה. ועוד אמר משמו גדול ת"ת מכבוד אב ואם שכל השנים שהיה יעקב בבית עבר ולמד תורה לא נענש עליהן. מנא הני מילי אמר ר' יוחנן

חשק שלמה

על רבינו חננאל

(א) אולי צ"ל אמר רב שמואל בר מרמא נשמתו דרב:

ליקומי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

(א) בכת"י ובשבת גוסף **לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים שבשביל** (ב) בכת"י ובע"י **מלמד** שבכה יוסף על: (ג) צ"ל **בזקופה** (פ' כתיבה). וכו"ה בדפו"י (דק"ט): ע' בראשונים (רא"ש ר"ן ועוד) ג' פירושים בממרא זו, ולהמפרשים שיאריך בקריאתה ודאי דלא גרסינן "כמורדיא דלברות", וכן ליתא בכל הכת"י ובראשונים (קרבן נתנאל, דק"ט): (א) [צ"ל דברין] (גליון: 1) בכת"י ובע"י גוסף **עליהם: [ז] ברש"י שבכ"י קריא ליה ליוסף: [ח] [צ"ל שנזכר] (גליון: 1) [ט] צ"ל בעין (גליון), וכו"ה ברש"י שבכ"י: [י] יש להוסיף ואת אשר כתב מרדכי אליהם (רש"ש), וכו"ה ברש"י שבכ"י: [כ] צ"ל מרדכי (רש"ש, דק"ט), וכו"ה בכת"י: [ל] הד"א, וכו"ה בכת"י (דק"ט): [מ] וגמנו בספר עזרא ומנחיה **לאחר ד' אנשים ולבסוף כשנמנו מנין שני לאחר שנזנה הבית בספר עזרא** וכ"ד שנה בין מנין ראשון למנין שני ימי כורש ואחשורוש ו' **שנים ש' דריוש** האחרון (גליון). כך הוא הנוסח ברש"י שבכת"י ובע"י: [נ] [ישוב מחשבתו הרעה ומשני יאמר בפח דכיון דקאמר כו' כצ"ל וכן הגיה הרמ"א בגמ' שלנו] (גליון):**

היהודים על ראשו ותלו אותו ואת בניו על העץ: (אסתר ב, כח) (ז) וישלח ספרים אל כל היהודים אל שבע ועשרים ומאה מדינה מלכות אחשורוש דברי שלום ואמת: (אסתר ב, י) (ח) ומאמר אסתר קום דברי הפרים האלה ונקבם בספר: (אסתר ב, כג) (צ) לקום את ימי הפרים האלה במוצאיהם כאשר קום עליהם מרדכי היהודי ואסתר המלכה וכאשר קימו על נפשם ועל נפשם דברי הצלות וזעקתם: (אסתר ב, יא) (ק) כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש ורצוי לרב אחיו דרש טוב לעמו ודרב שלום לכל ורעו: (אסתר ב, יג) (ר) אשר באו עם זרובבל וישע נחמיה שריה ועליה מרדכי בלשן מספר בניו רחום בענה מספר אנשי עם ישראל: (נחמיה ו, י)

מגילה נקראת

יבש"ל בו. גרסי' ולא גרסי' זרעו: כמה צואדין היו לו לבנימין. לא גרסינן שכן דרך המקרא לכתוב נוארי לשון רבים על חלקת נוארינו (בראשית כו) ככה על נואריו: שיגר לו יין, לפי שדעת זקנים נוחה הימנו זה הדבר הטוב לו מן הכל: תעלא, שועל: בעידיניה, אם תראה שעתו מנלחת: תעלא, קרי' ליה יוסף^[א] לפני אחיו מאי צניעותיה מלחוויה: אורה זו תורה, שגור עליהן המן שלא יעסקו צמורה: והו יום טוב, קיימו עליהם ימים טובים: זו מילה, ועל כל אלה גזר: אמרתך, זו מילה שניתנה במאמר ולא צדצור ויאמר ה' אל אברהם ואתה את צדיקי תשמור (בראשית יו) ומצונו^[ב] שדוד שמח עליה שנאמר למנצח על השמינית (מהלס יו) כשהיה צמת המרתן וראה עממו בלא תורה ובלא מצות כיון (שנסתכל^[ב]) צמילה שמח^[ב]: עשרת בני המן ועשרת, הזכרת שמותן ומינה הסמוכה אחריהן כלומר (ג) נשמתן נפלו כאחד: זקופא, פורק"א צלעו צד^[ב] אחד זה למטה מזה: אריח, הוא הכתב: לבניה, הוא חלק שהוא כפליים מן הכתב והאריח חזי לבניה: ש"א תהא ד"הם תקומה, שלא יהא להם מקום להרמיז נעדין תחתיו: מלמד שבא מלאך בו, שהרי התחיל לדבר בלשון כעס וסופו אמר מה שאלתך: הכי גרסינן אמר רב נחמן יאמר בפה מה שנכתב בספרים, ולא גרסינן אמרה לו^[ב] והכי פירושה סדר המקראות כך הוא^[א] וקיצל היהודים את אשר החלו לעשות^[א] כי המן בן המדמא

יבשל בו דאמר רבא בר מחסאי אמר רב חמא בר גוריא אמר רב^[א] בשביל משקל שני סלעים מילת שהוסיף יעקב ליוסף משאר אחיו נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים אמר רבי בנימין בר יפת רמז רמז לו שעתיד בן לצאת ממנו שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות שנאמר^[א] ומרדכי יצא בלבוש מלכות תכלת וגו'^[א] ויפול על צוארי בנימין אחיו כמה צוארין הוו ליה לבנימין אמר רבי אלעזר בבה^[ב] על שני מקדשים שעתידין להיות בחלקו של בנימין^[ב] ועתידין ליחרב^[ב] ובנימין בכה על צואריו בכה על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף ועתיד ליחרב^[ב] והנה עיניכם רואות ועיני אחי בנימין אמר רבי אלעזר אמר להם כשם שאין בלבי על בנימין אחי שלא היה במכירתו כך אין בלבי עליכם^[א] כי פי המדבר אליכם כפי כן לבי^[א] ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים מאי מטוב מצרים אמר ר' בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר שלח לו יין [ישן] שדעת זקנים נוחה הימנו^[א] וילכו גם אחיו ויפלו לפניו אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר היינו דאמרי אינשי תעלא בעידיניה סגיד ליה תעלא מאי בצידותיה מאחוזה אלא אי איתמר הכי איתמר^[א] וישתחו ישראל על ראש המטה אמר רבי אלעזר סגיד ליה^[א] וינחם אותם וידבר על לבם אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר מלמד שאמר להם דברים שמתקבלין על הלב ומה עשרה נרות לא יכלו לכבות נר אחד נר אחד היאך יכול לכבות עשרה נרות^[א]. **ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר אמר רב יהודה אורה זו תורה וכן הוא אומר^[א] כי נר מצוה ותורה אור שמחה זה יום טוב וכן הוא אומר^[א] ושמחת בחגך^[א] ששון זו מילה וכן הוא אומר^[א] שש אנכי על אמרתך ויקר אלו תפלין וכן הוא אומר^[א] וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך^[א] ותניא רבי אליעזר הגדול אמר^[א] אלו תפלין שבראש^[א] ואת פרשנדתא וגו' עשרת בני המן אמר רב אדא דמן יפו עשרת בני המן ועשרת צריך למירינהו בנשימה אחת מאי טעמא כולוהו בהדי הדרי נפקו נשמתיהו אמר רבי יוחנן ז"ו דיוותא צריך למיתחיה בזקופא^[א] כמורדיא דלברות^[א] מאי טעמא כולוהו בחד זקופא אודקיפו אמר רבי חנינא בר פפא דרש ר' שילא איש כפר תמרתא יכל השירות כולן נכתבות אריח על גבי לבינה ולבינה על גבי אריח חוץ משירה זו ומלכי כנען שאריח על גבי אריח ולבינה על גבי לבניה מ"ט שלא תהא תקומה למפלתן^[א] ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה הרגו היהודים אמר רבי אבהו מלמד שבא מלאך וסמרו על פיו^[א] ובבאה לפני המלך אמר עם הספר אמר אמרה מיבעי ליה אמר רבי יוחנן אמרה לו יאמר בפה מה שכתוב בספר^[א] דברי שלום ואמת אמר רבי תנחום ואמרי לה אמר רבי אסי מלמד^[א] וישצריכה שרטוט כאמיתה של תורה^[א] ומאמר אסתר קיים מאמר אסתר אין^[א] דברי הצומות לא אמר רבי יוחנן (ב) דברי הצומות ומאמר אסתר קיים (את ימי^[א]) הפורים האלה, כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול ליהודים ורצוי לרוב אחיו לרוב אחיו ולא לכל אחיו מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין אמר רב יוסף גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות דמעיקרא חשיב ליה למרדכי בטר ד' ולבסוף בטר חמשה מעיקרא כתיב^[א] אשר באו עם זרובבל ישוע נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן ולבסוף כתיב^[א] הבאים עם זרובבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן אמר רב ואיתימא רב שמואל בר מרתא גדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש שכל זמן שברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא גדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם שכל אותן שנים שהיה יעקב אבינו בבית עבר לא נענש^[א] דאמר מר**

רבי אלעזר תעלא בעידיניה סגיד ליה^[א] וינחם אותם וידבר על לבם אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר מלמד שאמר להם דברים שמתקבלין על הלב ומה עשרה נרות לא יכלו לכבות נר אחד נר אחד היאך יכול לכבות עשרה נרות^[א]. **ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר אמר רב יהודה אורה זו תורה וכן הוא אומר^[א] כי נר מצוה ותורה אור שמחה זה יום טוב וכן הוא אומר^[א] ושמחת בחגך^[א] ששון זו מילה וכן הוא אומר^[א] שש אנכי על אמרתך ויקר אלו תפלין וכן הוא אומר^[א] וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך^[א] ותניא רבי אליעזר הגדול אמר^[א] אלו תפלין שבראש^[א] ואת פרשנדתא וגו' עשרת בני המן אמר רב אדא דמן יפו עשרת בני המן ועשרת צריך למירינהו בנשימה אחת מאי טעמא כולוהו בהדי הדרי נפקו נשמתיהו אמר רבי יוחנן ז"ו דיוותא צריך למיתחיה בזקופא^[א] כמורדיא דלברות^[א] מאי טעמא כולוהו בחד זקופא אודקיפו אמר רבי חנינא בר פפא דרש ר' שילא איש כפר תמרתא יכל השירות כולן נכתבות אריח על גבי לבינה ולבינה על גבי אריח חוץ משירה זו ומלכי כנען שאריח על גבי אריח ולבינה על גבי לבניה מ"ט שלא תהא תקומה למפלתן^[א] ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה הרגו היהודים אמר רבי אבהו מלמד שבא מלאך וסמרו על פיו^[א] ובבאה לפני המלך אמר עם הספר אמר אמרה מיבעי ליה אמר רבי יוחנן אמרה לו יאמר בפה מה שכתוב בספר^[א] דברי שלום ואמת אמר רבי תנחום ואמרי לה אמר רבי אסי מלמד^[א] וישצריכה שרטוט כאמיתה של תורה^[א] ומאמר אסתר קיים מאמר אסתר אין^[א] דברי הצומות לא אמר רבי יוחנן (ב) דברי הצומות ומאמר אסתר קיים (את ימי^[א]) הפורים האלה, כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול ליהודים ורצוי לרוב אחיו לרוב אחיו ולא לכל אחיו מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין אמר רב יוסף גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות דמעיקרא חשיב ליה למרדכי בטר ד' ולבסוף בטר חמשה מעיקרא כתיב^[א] אשר באו עם זרובבל ישוע נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן ולבסוף כתיב^[א] הבאים עם זרובבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן אמר רב ואיתימא רב שמואל בר מרתא גדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש שכל זמן שברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא גדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם שכל אותן שנים שהיה יעקב אבינו בבית עבר לא נענש^[א] דאמר מר**

ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר אמר רב יהודה אורה זו תורה וכן הוא אומר^[א] כי נר מצוה ותורה אור שמחה זה יום טוב וכן הוא אומר^[א] ושמחת בחגך^[א] ששון זו מילה וכן הוא אומר^[א] שש אנכי על אמרתך ויקר אלו תפלין וכן הוא אומר^[א] וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך^[א] ותניא רבי אליעזר הגדול אמר^[א] אלו תפלין שבראש^[א] ואת פרשנדתא וגו' עשרת בני המן אמר רב אדא דמן יפו עשרת בני המן ועשרת צריך למירינהו בנשימה אחת מאי טעמא כולוהו בהדי הדרי נפקו נשמתיהו אמר רבי יוחנן ז"ו דיוותא צריך למיתחיה בזקופא^[א] כמורדיא דלברות^[א] מאי טעמא כולוהו בחד זקופא אודקיפו אמר רבי חנינא בר פפא דרש ר' שילא איש כפר תמרתא יכל השירות כולן נכתבות אריח על גבי לבינה ולבינה על גבי אריח חוץ משירה זו ומלכי כנען שאריח על גבי אריח ולבינה על גבי לבניה מ"ט שלא תהא תקומה למפלתן^[א] ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה הרגו היהודים אמר רבי אבהו מלמד שבא מלאך וסמרו על פיו^[א] ובבאה לפני המלך אמר עם הספר אמר אמרה מיבעי ליה אמר רבי יוחנן אמרה לו יאמר בפה מה שכתוב בספר^[א] דברי שלום ואמת אמר רבי תנחום ואמרי לה אמר רבי אסי מלמד^[א] וישצריכה שרטוט כאמיתה של תורה^[א] ומאמר אסתר קיים מאמר אסתר אין^[א] דברי הצומות לא אמר רבי יוחנן (ב) דברי הצומות ומאמר אסתר קיים (את ימי^[א]) הפורים האלה, כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול ליהודים ורצוי לרוב אחיו לרוב אחיו ולא לכל אחיו מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין אמר רב יוסף גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות דמעיקרא חשיב ליה למרדכי בטר ד' ולבסוף בטר חמשה מעיקרא כתיב^[א] אשר באו עם זרובבל ישוע נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן ולבסוף כתיב^[א] הבאים עם זרובבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן אמר רב ואיתימא רב שמואל בר מרתא גדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש שכל זמן שברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא גדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם שכל אותן שנים שהיה יעקב אבינו בבית עבר לא נענש^[א] דאמר מר

צריך לאומרו בנשימה אחת. נראה דהיינו לכתיבילה אלל צדיעצד ילא: **אמרה** מיבעי ליה, דמשמע דהכי קאמר וצוואה לפני המלך אמרה לו מלמד הספר (ג) שעמו לעשות ולשלוח בכל המדינות אמרה לו עוד ישנז מחשבתו הרעה^[א] דכיון דקאמר צוואה אמר משמע שיש לנו לומר מה שאמרה: הדרן עלך מגילה נקראת

מגילה ראשון מגילה

האגני וגו' וצוואה לפני המלך אמר עם הספר וגו' ומרדכי^[א] כתב אליהם שיעשו פורים כי המן זיקס לאצדס ומה שצאת אסתר לפני המלך [להתחנן לו] כל זה יאמר שנה צשנה: ^[א] **עם הספר**, שמהל מגילה כחוצה לפניהם צשעת קריאה: באמיתה של תורה, ^[א] **כספר** חורה עצמו שרטוט הלכה למשה מסיני: דברי הצימות וזעקתם ומאמר אסתר, כך סמוכים המתקראות: שפירשו ממונו, לפי שצטל מדברי חורה ונכנס לשכרה: מעיקרא, צימי כורש כשעלה (עס) ורוצצל מן הגולה ומרדכי עמו וגמנו צספר עורא^[א] כ"ד שנה היה צין מנין למנין צימי כורש לדריוש האחרון ולפי שנעשה מרדכי שר ציחיס ירד מחציצותו אלל חכמים: שב"ל זמן שברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה, שיש לך לחמוה למה לא עלה עורא עס ורוצצל צימי כורש עד השנה השציעת לדריוש האחרון לאחר שנצנה הצית כמו שכתוב צעורא ויצא ירושלם צחדש החמישי היא שנת השציעית למלך וגו' (עורא יו) וצמדנש שהיה לומד תורה מפי ברוך בן נריה צצצל וצריך לא עלה מצצל ומח שס צחוך השנים הללו ודלחמן לעיל^[א] ברוך נחנצא צשנת שחיס לדריוש צצצל היה מתנצא וסולח ספרים לירושלים: יעקב למד תורה י"ד שנה צצית עבר כשפירש מאציו ללכת לחנן ולא נענש עליהן על כיצוד אציו וצסאר כל השנים שנשחטה צצית לנן וצדוך נענש כדמפרש ואזיל: למה

אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר סגיד ליה^[א] וינחם אותם וידבר על לבם אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר מלמד שאמר להם דברים שמתקבלין על הלב ומה עשרה נרות לא יכלו לכבות נר אחד נר אחד היאך יכול לכבות עשרה נרות^[א]. **ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר אמר רב יהודה אורה זו תורה וכן הוא אומר^[א] כי נר מצוה ותורה אור שמחה זה יום טוב וכן הוא אומר^[א] ושמחת בחגך^[א] ששון זו מילה וכן הוא אומר^[א] שש אנכי על אמרתך ויקר אלו תפלין וכן הוא אומר^[א] וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך^[א] ותניא רבי אליעזר הגדול אמר^[א] אלו תפלין שבראש^[א] ואת פרשנדתא וגו' עשרת בני המן אמר רב אדא דמן יפו עשרת בני המן ועשרת צריך למירינהו בנשימה אחת מאי טעמא כולוהו בהדי הדרי נפקו נשמתיהו אמר רבי יוחנן ז"ו דיוותא צריך למיתחיה בזקופא^[א] כמורדיא דלברות^[א] מאי טעמא כולוהו בחד זקופא אודקיפו אמר רבי חנינא בר פפא דרש ר' שילא איש כפר תמרתא יכל השירות כולן נכתבות אריח על גבי לבינה ולבינה על גבי אריח חוץ משירה זו ומלכי כנען שאריח על גבי אריח ולבינה על גבי לבניה מ"ט שלא תהא תקומה למפלתן^[א] ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה הרגו היהודים אמר רבי אבהו מלמד שבא מלאך וסמרו על פיו^[א] ובבאה לפני המלך אמר עם הספר אמר אמרה מיבעי ליה אמר רבי יוחנן אמרה לו יאמר בפה מה שכתוב בספר^[א] דברי שלום ואמת אמר רבי תנחום ואמרי לה אמר רבי אסי מלמד^[א] וישצריכה שרטוט כאמיתה של תורה^[א] ומאמר אסתר קיים מאמר אסתר אין^[א] דברי הצומות לא אמר רבי יוחנן (ב) דברי הצומות ומאמר אסתר קיים (את ימי^[א]) הפורים האלה, כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול ליהודים ורצוי לרוב אחיו לרוב אחיו ולא לכל אחיו מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין אמר רב יוסף גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות דמעיקרא חשיב ליה למרדכי בטר ד' ולבסוף בטר חמשה מעיקרא כתיב^[א] אשר באו עם זרובבל ישוע נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן ולבסוף כתיב^[א] הבאים עם זרובבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן אמר רב ואיתימא רב שמואל בר מרתא גדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש שכל זמן שברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא גדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם שכל אותן שנים שהיה יעקב אבינו בבית עבר לא נענש^[א] דאמר מר למה**

ובגד יבגד וצבדך ואמרתך ותלוי ותגר ותחיתם והאלמנה אשר בשערך: (ברכים ב, יד) (ב) שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב: (תהלים קמ, כבב) (ג) וראו כל עמי הארץ כי שם יי נקרא עליך ויראו ממך: (ברכים ב, י) (ד) ואת פרשנדתא ואת דלפון ואת אספתא: ואת פודתא ואת אנליא ואת אריתא: ואת פרששתא ואת ארסי ואת אררי ואת וותא: עשרת בני המן בן המרתא צרר היהודים הרגו ובניה לא שלחו את ידם: (אסתר ב, יא) (ב) ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה הרגו היהודים ואבר המוש מאות אלף ואת עשרת בני המן בשאר מדינות המלך מה עשו ומה שאלתך ונתן לך ומה בקשתך עוד ותעש: (אסתר ב, יב) (ד) ובבאה לפני המלך אמר עם הספר ושוב מחשבתו הרעה אשר חשב על שבע ועשרים ומאה מדינה מלכות אחשורוש דברי שלום ואמת: (אסתר ב, י) (ה) ומאמר אסתר קום דברי הפרים האלה ונקבם בספר: (אסתר ב, כג) (ז) לקום את ימי הפרים האלה במוצאיהם כאשר קום עליהם מרדכי היהודי ואסתר המלכה וכאשר קימו על נפשם ועל נפשם דברי הצלות וזעקתם: (אסתר ב, יא) (ח) כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש ורצוי לרב אחיו דרש טוב לעמו ודרב שלום לכל ורעו: (אסתר ב, יג) (ר) אשר באו עם זרובבל וישע נחמיה שריה ועליה מרדכי בלשן מספר בניו רחום בענה מספר אנשי עם ישראל: (נחמיה ו, י)

מסורת הש"ס

עם הוספות

(א) שנת י: ע"ש ר"ש ברוס: ד"ה ונתגלגלה, (ב) עיין לקמן כו, (ג) ע"י רש"י עה"ת שם, (ד) ברכות ו, מן. (ה) טוטה יז, חולין פט: מנחות לה, (ו) ע"י ב"מ פז, צפי רש"י שם, (ז) ע"י מוס' גיטין ו: ד"ה אר"י ומוס' טוטה יז: ד"ה כתבה ומוס' מנחות לג: מנחות ד"ה ה[א], (ז) [מנחות דף מג:], (ח) [דליתא מנחות מג:], (ט) עיין ריטב"א, (י) אסתר ט כג-כה, (כ) טו ע"א.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ר' יוחנן הכי קאמר דברי הלויות: (ב) רש"י ד"ה עשרת וכו' גלומר עשרתם נפלו כאחד: (ג) תוס' ד"ה אמרה וכו' מלמד הספר שאמר לעשות:

גליון הש"ס

גמ' ששון זו מילה, עיין שם דף קל ע"א ברש"י ד"ה שס: רש"י ד"ה באמיתה, ב"מ עצמו, ע"י מנחות דף לג ע"ב תד"ה הא מורדין:

תורה אור השלם

(א) ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחרור ועשרת יתב גדולה ומכריד בוגן וארמון ותעיר שושן צהלה ושמחה: (אסתר ב, יד)

(ב) ויפל על צוואר בנימין אחיו ויבך ויבנימן בכה על צוואריו: (בראשית מה, יד)

(ג) ותגר עיניכם ראות ועיני אחי בנימין כי פי המדבר אליכם: (בראשית מה, יב)

(ד) ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים ועשר אתנת נשאת פר ולחם וימנון לאביו לדרדך: (בראשית מה, כג)

(ה) ויבכו גם אחיו ויפלו לפניו ויאמרו הגנו לך לעבדים: (בראשית ג, יח)

(ו) ויאמר השבעה לי וישבע לו וישתחו וישאל על ראש המטה: (בראשית מז, לא)

(ז) ונתת אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת ספקם וינחם אותם וידבר על לבם: (בראשית ג, כא)

(ח) ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר: (אסתר ה, טז)

(ט) כי נר מצוה ותורה אור ויבך מים תוכחות מוסר: (משלי ג, כג)

(י) ושמחת בהגד אתה ויבך ויבך וצבדך ואמרתך ותלוי ותגר ותחיתם והאלמנה אשר בשערך: (ברכים ב, יד) (כ) שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב: (תהלים קמ, כבב) (ג) וראו כל עמי הארץ כי שם יי נקרא עליך ויראו ממך: (ברכים ב, י) (ד) ואת פרשנדתא ואת דלפון ואת אספתא: ואת פודתא ואת אנליא ואת אריתא: ואת פרששתא ואת ארסי ואת אררי ואת וותא: עשרת בני המן בן המרתא צרר היהודים הרגו ובניה לא שלחו את ידם: (אסתר ב, יא) (ב) ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה הרגו היהודים ואבר המוש מאות אלף ואת עשרת בני המן בשאר מדינות המלך מה עשו ומה שאלתך ונתן לך ומה בקשתך עוד ותעש: (אסתר ב, יב) (ד) ובבאה לפני המלך אמר עם הספר ושוב מחשבתו הרעה אשר חשב על שבע ועשרים ומאה מדינה מלכות אחשורוש דברי שלום ואמת: (אסתר ב, י) (ה) ומאמר אסתר קום דברי הפרים האלה ונקבם בספר: (אסתר ב, כג) (ז) לקום את ימי הפרים האלה במוצאיהם כאשר קום עליהם מרדכי היהודי ואסתר המלכה וכאשר קימו על נפשם ועל נפשם דברי הצלות וזעקתם: (אסתר ב, יא) (ח) כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש ורצוי לרב אחיו דרש טוב לעמו ודרב שלום לכל ורעו: (אסתר ב, יג) (ר) אשר באו עם זרובבל וישע נחמיה שריה ועליה מרדכי בלשן מספר בניו רחום בענה מספר אנשי עם ישראל: (נחמיה ו, י)

(א) [סנהדרין לא. קה.],
(ב) אסתר רבה פרשה י
ע"ש, (ג) אסתר ה א,
(ד) כך איתא באסתר רבה
פרשה ז ד"ה ד"א אם על
המלך טוב ובתרגום שני
אסתר ג, ט ע"ש.

[illegible][illegible]

גליון השי"ם

הגהות וציונים

[illegible]

(ב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מִי
בְּחֵצֵר וְהָמָן בָּא לַחֲצֵר
בֵּית הַמֶּלֶךְ הַחֲצִיזוּנָה
לֵאמֹר לְמֶלֶךְ לְתוֹלוֹת
אֵת מְרֹדְכִי עַל הָעֵץ
אֲשֶׁר הָבֵן לוֹ:

(י) וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֶת
הַלְבִּיּוֹשׁ וְאֶת הַפֶּסֶם
וַיִּלְבַּשׁ אֶת מְרֹדֶכִי
וַיַּרְבִּיצֵהוּ בַּרְחֹב הָעִיר
וַיִּקְרָא לַפְּנֵיו בְּכָה
עֲשֵׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר
הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ:
[אסתר ג, יא]

(אֲשֶׁר־יִשְׂרָאֵל מִי
בְּמִוֶּדֶד עִם נֹשֵׁעַ בֵּי מִגֶּן
עֶזְרָה וְאֲשֶׁר חָרַב
אֹתָהּ וַיִּפְחֲשׂוּ אֵינִיךְ
לָהּ וְאֶתָּה עַל בְּמוֹתֵימוֹ
תִּדְרֹךְ: (דברים לז, כז)

נִהְיָא אָמַר לִיהָ הָא נָמִי תָב לִיהָ^א אַל תֵּפֵל דְּבַר מְכַל אִישׁר דְּבַרְתָּ^ב וַיֻּקָּח הָמָן אֶת הַלְבוּשׁ וְאֶת הַסּוּם אֹזֵל אֲשֶׁכְחִיָּה דִּיתְבִּי רַבֵּנָן קְמִיָּה וּמַחְוִי לָהּוּ הִלְכּוֹת קְמִיצָה^ג לְרַבֵּנָן כִּיּוֹן דְּחֻיָּיה מֵרַדְכִי דִּאֲפִיק לְקַבְלִיהָ וּסּוּסִיהָ מִיַּחַד בִּידֵיהָ מִירְתָּתָא אָמַר לָהּוּ לְרַבֵּנָן הָאִי רִשְׁעָא לְמִקְטֵל נַפְשִׁי קָא אֲתִי וְיָלוּ מִקְמִיָּה דִּי לֹא תִכּוּ בְּגַחְלָתּוּ בְּהֵאֵיָּה שַׁעְתָּא נִתְעַמָּף מֵרַדְכִי וְקָם לִיָּה לְעֻלּוֹתָא אֲתָא הָמָן וְיִתִּיב לִיָּה קְמִיָּיהּ וְאוּרִיךְ עַד דְּסָלִיק מֵרַדְכִי לְעֻלּוֹתֵיהָ אָמַר לָהּוּ בְּמֵאִי עֲסָקִיתּוּ אָמְרוּ לִיָּה בּוֹמָן שְׁבִית הַמְקַדֵּשׁ קִיָּים מָאָן דְּמִנְדָּב מִנְחָה מִיָּיתִי מְלִי קּוֹמִצִּיָּה דְּסוּלְתָא^ד וּמִתְכַּפֵּר לִיָּה אָמַר לָהּוּ אֲתָא מְלִי קּוֹמִצִּיָּה קִמְחָא דִּידְכּוּ וְדַחֵי עֲשֵׂרָה אֲלָפֵי כֶּכְרִי כֶּסֶּפָּא דִּידִי אָמַר לִיָּה רִשַׁע^ה עַבְדִּי שְׁקֵנָה נִכְסִים עַבְדִּי לְמִי וְנִכְסִים לְמִי אָמַר לִיָּה קּוּם לְבוּשׁ הִנֵּי מֵאִי וּרְכּוֹב הָאִי סוּסֵיָּא דְּבַעֵי דָךְ מִלְכָּא אָמַר לִיָּה לֹא יִכְלִינָא עַד דְּעִילָנָא לְבִי בְּנִי וְאַשְׁקוּל לְמוּזִיָּא דְּלֹא אֹורָא אֲרַעָא לְאַשְׁתַּמוּשׁ בְּמֵאִנִּי דְּמִלְכָּא הִכִּי^ו שְׁדָרָה אֲסֹתָר וְאַסְרֵתִינְהוּ לְכוּלָּהּ כִּי בְנִי וְלְכוּלָּהּ אֹומֵנִי עֵילִיָּה אִיהוּ לְבִי בְנִי וְאַסְחִיָּה וְאוּיָל וְאוּיִיתִי זֹזָא מִבֵּיתָהּ וְקָא שְׁקִיל בֵּיהּ מוּזִיָּה בְּהָדִי דְּקָא שְׁקִיל לִיָּה אֵינְגָה וְאוּתִנַּח אָמַר לִיָּה אֲמֵאִי קָא מִיתְנַחַת אָמַר לִיָּה גְבֵרָא דְּהוּהָ

שֶׁבַע מִרְדְּכִי אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ אָמַר רַב שֶׁשֶׁת
 דָּחַף אֶל בֵּיתוֹ אֲבֵל וּחְפוּי רֹאשׁ אֲבֵל עַל בָּתּוֹ וּחְפוּי רֹאשׁ עַל שְׂאִירָע לֹ
 אוֹתוֹהֵבִי וְגו' קָרִי לָהּ אוֹתוֹהֵבִי וְקָרִי לָהּ חֲכָמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן כָּל הָאוֹמֵר דְּבַר
 וְקָרָא חֲכָם ^א אִם מִזְרַע הַיְּהוּדִים מִרְדְּכִי וְגו' אָמְרוּ לִיה אִי מִשְׁאֵר שְׁבַטִים
 הַיְּהוּדָה וּבְנֵימִין וְאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה לֹא יָכַלְתָּ לִּיה יְהוּדָה דְּכַתִּיב ^ב יָדָךְ בַּעֲרַף
 יְאִפְרַיִם וּבְנֵימִין וּמְנַשֶּׁה עוֹרְרָה אֶת גְּבוּרָתְךָ ^ג כִּי נָפַל תְּפֹלֹת לְפָנָיו
 גְּפִילוֹת הִלְלוּ לָמָּה אָמְרוּ לֹא אוֹמֶה זֶה מִשְׁוֹלָה לְעַפְרָיִם וּמִשְׁוֹלָה לְכוֹכְבִּים
 וּכְשֶׁהָיוּ עוֹלִין עוֹלִין עַד לְכוֹכְבִּים ^ד וְסִרְסִי הַמֶּלֶךְ הִגִּיעוּ וַיְבַהִילוּ מִלְּמַד
 י אֲנִי וְעַמִּי וְגו' כִּי אֵין הָצַר שׁוֹה בְּנוֹק הַמֶּלֶךְ אָמְרָה לֹ צַר זֶה אֵינוֹ
 נִשְׁתִּי וְקִטְלָה הִשְׁתָּא אֵיקְנִי בְּדִידִי וּמִבְעֵי לְמַקְטָלִי ^ה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוּשׁ
 וַיֹּאמֶר לָמָּה לִי אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ בַּתְּחִלָּה עַל יְדֵי תוֹרֻגְמָן כִּיֹּן דֹּאמְרָה לִיה
 וַיֹּאמֶר לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה: ^ו וְתֹאמַר אֶסְתֵּר אִישׁ צַר וְאוֹיֵב הֵמֶן הָרַע הַזֶּה
 מִחוּוָּה כֻּלְּפִי אַחֲשׁוּרוּשׁ וּבֹא מִלֶּאךְ וּסְטֵר יְדָה כֻּלְּפִי הֵמֶן: ^ז וְהַמֶּלֶךְ קָם
 מִבֵּיתֵן מִקִּישׁ שִׁיבָה לְקִימָה מִה קִימָה בַּחִימָה אָף שִׁיבָה בַּחִימָה דְּאוֹלָם
 וְלִיה כְּגַבְרִי וְקָא עֲקָרִי לְאִילָנִי דְּבוֹסְתָנִי וְאָמַר לָהּ מִאִי עוֹבֵדִיכִי אָמְרוּ
 הָ וְהֵמֶן נוֹפֵל עַל הַמַּטָּה נוֹפֵל נָפַל מִיִּבְעֵי לִיה אָמַר רַבִּי אֲלַעְזָר מִלְּמַד
 וַיִּי מְבִיתָא וַיִּי מְבִרָא ^ח וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הֵגֵם לְכַבּוֹשׁ אֶת הַמַּלְכָּה עַמִּי בְּבֵית
 אֲלַעְזָר אָף חֲרֻבּוֹנָה רִשַׁע בְּאוֹתָהּ עֲצָה הָיָה כִּיֹּן שְׂרָאָה שְׁלֹא נִתְקִימָה עֲצָתוֹ
 עָלָיו וְלֹא יַחְמוֹל מִיָּד בְּרוּחַ יִבְרָח ^ט וְחִמַּת הַמֶּלֶךְ שִׁכְכָה שְׁתֵּי שְׂכִיכוֹת הִלְלוּ
 וְאַחַת שֶׁל אַחֲשׁוּרוּשׁ וְאָמְרִי לָהּ אַחַת שֶׁל אֶסְתֵּר וְאַחַת שֶׁל וְשִׁתִּי: ^י לְכֻלָּם
 וּלְבְנֵימִין נָתַן ^י חֲמֵשׁ חֲלִיפוֹת אֲפֶשֶׁר דְּבַר שֶׁנִּצְטָעַר בּוֹ אוֹתוֹ צִדִּיק
 יִכְשֹׁל

[illegible]

הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 31

שהוא מוהל ובעל ברית מילה, ומכ"ש אלי' הנביא שהוא מלאך הכרית. ובמה יודע ח"פס א"ס הוא שם ארמאי או שם ישראל, כבר מנא"ר כהנ"י גיטין ובספר שמות דכל שמות לעושים מסיימים באלף ושמות לה"ק מסיים ביה"י לבסוף, ע"כ חרבו"ל שם ארמאי על חרב וחנית, וחרבו"ל שם ישראל אלי' מלאך הכרית. —

ומרדכי יל"א מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור היינו ליצית תכלת ולבן, ועטרת זהב גדולה

רמז שהיתה גדולה ולא הניח מקום להנחת תפילין כי ה"י י"ט חה"מ ופטור מהפליין לכמה פוסקים, ותכריך בן מדת החסד לישראל וארגמן אדום דם לעמלקים וארגמן הוא מרכבו ארגמן כידוע ר"ת אוריאל רפאל גבריאל מיכאל מוריאל — והעיר שושן להלה ושמה, כי כ"י מורי בהפלא"ה כי תרי"ג מלות א"ס תחשוב שבת ל"ט יה"י תרי"א מלות גמטריא תרומה, ואמרתי א"ס תחשוב ג"ז מלות דרבנן יה"י תרי"ח ורמז ודעת נתנה בשושן גמטריא תרי"ח. ולזה עדיין לא ה"י פורים והנוכח א"כ ליכא אלא תרי"ג גמטריא שושן להלה ושמה. [ע"י לעיל לפי זכור תקפ"ח לי ד"ה תרומה]. ליחודים היחיה אורה אחז"ל זה תורה בכלל, ושמה זו שמה י"ט חה"מ של פסח, וששון זה מילה מי שח"י לו בן למול וע"כ הקדים שמהת י"ט שנהג בכל אדם משא"כ ששון זה מילה, ויקר אלו תפילין מאוחר למילה מפני שלא נתחייבו בתפילין באותו היום שהוא חה"מ כ"ל. —

בתי בתהלים קפ"טל י"י אין ערוך אליך אגידה ואדברה עלמו מספר זכה ומנחה לא חפלת אזנים כרית לי עולה ומטא"ה לא שאלת אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי לעשות רלונך אלקי חפאתי ותורתך בתוך מעי בשרתי לך בקהל רב הנה שפתי לא חכלא ה' אתה ידעת — ומסיים אתה ה' אל תאחר ע"י פורים. יש לפרש כל הענין על נס אסתר שלא ה"י בזמן בהמ"ק ואין עולה ואין קרבן רק הקב"ה העמיד מלך קשה כהמן לעוררם בתשובה. והו' זכה ומנחה לא חפלת רק אזנים כרית לי לשמוע ולקבל ע"י מלך קשה, אז אמרתי הנה באתי כמשחז"ל [מגילה ז']. שנקשה אסתר לקבוע לדורות ולכתוב מגלה וה"י קשה לחז"ל לחדש דבר עד שמלאו רמז כתוב זאת מ"ש בתורה זכרון מ"ש בנביאים, בספר מ"ש במגלה ממלא שאינו דבר חדש כי כבר נרמז בתורה, והיינו אז אמרתי הנה באתי בדבר חדש, ובאמת כבר במגלת ספר כתוב עלי דכתיב בתורה ספ"ר זכרון בספר לרנוח על מגלת אסתר, והתועלת בזה שיקבלו התורה עתה בחפץ ורלון ולא באונס והיינו לעשות רלונך אלקי חפאתי דייקא, ותורתך בתוך מעי משתה ו"ט במקום הנחת סעודת איסור של אותו רשע, והיינו בתוך מעי — בשרתי לך בקהל רב ר"ת בצ"ר שיקרא המגלה בצבור ומצט"י כל המלות בשבילה והיינו שפתי לא חכלא בשום אופן מלקרות המגלה כי היא דוחה כל המלות, ומסיים אל תאחר כי באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין מ"ט ולא יעבור כתיב. — (*)

בעז"ה מה שהנני ה"ת פ' תצוה ופורים תקצ"א פ"ק. **ואתה** תלוי וגו'. כבר כתבתי לעיל [בדרוש לז' אדר תקצ"א לפ"ק] במדרש זש"ה זית רענן יפה פרי תואר מה היות כותשין וכו' ואח"כ נותן שמנו כך ישראל אחר כתיבתה ויסורי נעשים זך למאור. וי"ל היינו טעמא שבימי המן ה"י ע"י יוס בן אגרות הרעים של המן

(*) ע"י בטה"ם שוף בחי' בסוף ס"ס חולין בעניני מלח אסתר דיה המן סאדים וכו' ספרש נ"ב פסוקי תהלים הגיל ע"ה מגלת אסתר לאגרות

שני, ולריך תחלה מחיית עמלק והזמין המן ומרדכי לפונדק ח' שיתגורר זה בזה וכשגור המן על כל היהודים נלספר מרדכי כי חשב תגלגלין חובה ע"י חייב ונתעלל במלות מסירת נפש בללס הראשון ועכשיו נתגלגל חוב כל ישראל על ידו, ע"כ לבש שק ואפר ולעק ועשה מה שעשה — והאלקים חשבה לטובה לגלגל זכות ע"י זכאי כמותו להחיות עם רב בתשובה שלימה ולמחות זרע עמלק ולבנות בית ה'.

שמחה ומשתה וי"ט אחז"ל [מגילה ה':] י"ט לא קבלו עליהו. י"ל מרדכי חשב בהגיע זמן בנין בית שני יעלו כל ישראל כחומה ויה"י גאולה שלימה ולא שום עבדות אח"כ והך מלחמה דהמן אתחלתא דהך גאולה היא ע"כ ראוי לעשותו י"ט באיסור מלאכה כי כל שבתה זכר ליצאת חירות מעבדות — אך ישראל צו"ה לא רלו לעלות כ"א ד' רבוא וע"כ אמר עזרא כי עבדים אנחנו ובעבודתינו לא עזבו חלקינו וכל ימי בית שני היו עבדים לפרס ויון ולתומיים ע"כ אין מקום לשבות ממלאכה ע"כ י"ט לא קבילו עליהו. — וי"ל ליתן טעם הנון שחלה במקום חומה מימות יב"ה, כי עיקר י"ט הוא ביום ט"ו מנוחה שושן כי מה יועיל מנוחה כל העולם אם בבית המלך פדין א"ס מלחמה כוער ע"כ אין שמחה לכל ישראל אלא ביום ט"ו — והיות כוונת מרדכי שבמהרה יתקבלו כל ישראל גוי אחד לארלס וישכנו בעריהם בא"י ויה"י רוב עיירות גדולות מהמוקפי' חומה מימות יב"ה יוס ט"ו לרוב ישראל והפרז' שסביבותיהם כדי שיסקפו מים ומזון ביום פורים לתוקפים הניחו להם יוס י"ד, אך צו"ה לא עלו ורוב העולם קורים צ"ד ומיעוט צט"ו והולרכו להקדים עוד יוס הכניסה לכפרים. וזה י"ל קרוב לאמת בעז"ה. —

אם מזרע היהודים מרדכי. יראה שדקדקו לומר מזרע ולא בקינור א"ס מיהודים, כי שם יהודי הוא על שם מלכות בית דוד, והקורא עלמו ישראל הוא שם משפחתו ויחוסו מישראל אך יהודי הוא על שם מלכותו שהוא מהשמיים לקול מלך יהודה, ואחרי אשר כ"ג הגלה ישראל והסיר מהם הוד מלוכה א"כ המתיחס עוד אחר אותו המלכות הוא כעומד במדרו ודעתו לשוב אל מלכותו, א"כ זה המרדכי אעפ"י שדבר טוב על המלך שלא ימיתוהו בנותן ותרש, מ"מ מורד במלכות הוא ויש לו להמן עדיין פתחון פה להפיל את מרדכי, אך א"ס הוא באמת מזרע היהודים ומשפחת שבט יהודה כאשר אחז"ל [שם י"ב:] אעפ"י שאביו מצנימין מ"מ אמו מיהודה א"כ יש לו תימן ביחוסו אחר יהודה, והיינו דא"ל א"ס מזרע יהודה הוא הן מלך א"כ או מלך אמו לא חוכל לו. — **ויבהילו** אחז"ל [שם ט"ז]. שהביאורו בזהלה פ"י ולא ה"י לו שכל להתישב לקון העץ אשר הקים לתלות מרדכי אשר המלך חפץ ביקרו וע"י אחר חרבו"ל גס הנה העץ וגו' עומד בבית המן ועדיין לא הסירו אעפ"י שידוע שהמלך חפץ ביקרו וע"כ החליט המלך תלוהו עליו:

ויאמר חרבו"ל. כי במנות הלוי במדרש שאל"י הנביא התלבש בדמות חרבו"ל ואמר הוא ז"ל ע"כ נשתנה שמו לעיל כתי' בזהא חרבו"ל באל"ף והכ"א כתי' צה"י לומר שאל"י התלבש בו ע"ש ולא נתן טעם לשינוי זו ומה עניה לכאן. ולע"ז כי חרבו"ל לשון בעל החרב וצא"ה הוא ס"י לרלון והורג נפשו כעשו על חרבך תחיה, אך א"ס יתואר ישראל בשם כזה בעל חרב רומז

יְהִרְצִים רָכְבִּי הָרֶכֶשׁ הָאֲחֵתָרְנִים יֵצְאוּ מִבְּהֵלִים
וְדַחוּפִים בְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ וְהִדְתָּ נִתְּנָה בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה:
ס וּמֶרְדֵּכִי יֵצֵא מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלָבוּשׁ מַלְכוּת
תְּכֵלֶת וְחֹזֶר וְעֹטָרָת זָהָב גְּדוּלָּה וְתִכְרִיךְ בּוֹיֵן
וְאַרְגָּמָן וְהָעִיר שׁוֹשַׁן צָהֳלָה וְשִׁמְחָה: טו לַיהוּדִים
הִיְתָה אוֹרָה וְשִׁמְחָה וְשִׁשּׁוֹן וִיקָר: י וּבְכָל מְדִינָה
וּמְדִינָה וּבְכָל עִיר וְעִיר מְקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר הַמֶּלֶךְ:

ביאור הנר"א ו"ל

ששן (מ) הוא אחר שמחה כמ"ס בגמרא
שמחה הוא שהולך למלוא חפץ שמחה וששן
הוא אח"כ בשכר החפץ צידו וששן בלב
ו"ס שמחה הוא עדיפנא מינך דכתיב שמחה
וששן ליהודים וששן אמר הוא עדיפנא מינך
דכתיב ששן ושמחה ישיגו פי' ששניהם אמת
כי בזמן הזה הולכין אחר השמחה להשיג
אותה הוא שמחה תחילה. אבל הששן הוא
החפץ שרואין להשיג. אבל לעתיד לבא אי"ה
יהי אחר שישגו הששן יהיו הולכין להשיג
עוד שמחה וזה ששן ושמחה ובלב השו"ס
וא"ס ושניהן תורה והן ד' דברים ה"ע וכאן
נחקקים במרדכי הוה גביר לאחיק כי מתחלה
איש יהודי ואח"כ נתעלה כי מרדכי היהודי
כו' וישראל צו' דברים והעיר שושן כו' ליהודים
היתה כו':

(יז) אשר דבר המלך. ודתו מגיע פי'
בהמדינה דהיינו מקום שיושבין
האחשדרפנים בא אליהם דבר המלך עלמו
אבל

לט) ע"י תיקונים כ"ו ע"ב ב' ע"י ליקוטי ביאור רע"מ דע"ה ע"א ליקוטי זוה"ח
דקע"ב ע"ב ס"י קכ"ה ב' ספרא דלניעותא פ"ה כ"ח ע"א ב' אדרת אליהו דברים ב' י"ג
ד' היכלה ב' פקודי ליון י"ז ד' י"ד ע"ב. תיקונים ד' קס"ו ע"ב תיקון ו' ד' פ"ז ע"ב א'.
וזה חדש ד' י"ז ע"ב א'.

(מ) ע"י היכלות היכל ב' פקודי ליון י"ב כ' א' דבה"י א' ט"ז ל"א חזקוני א' ט"ו דבר
אליהו על איוב ג' כ"א משלי י"א י' כ"ג כ"ד ב' י"ד עיין הקדמה על אדר"ג היכלה א'
פקודי ליון ט"ז ד' כ"א ע"א. וע"י אדרת אליהו בלק פ"ז שס דברים פ"ב ופ"ז האזינו
פל"ה ספרא דלניעותא פ"ב ל"ה ע"ב א' ומשלי ט"ו כ"ה.

(יד) מבוהלים ודחופים פי' שהיו מבהילים
אותם כדי שלא ידעו מה
זאת כי לא היו נותנין להם מנוחה:

(טו) ומרדכי יצא כו' בלבוש מלכות כו'
מלכות פי' טלית של מלכה

כמ"ס בזהר עטיפא דמלכותא תכלת הוא
תכלת שבליטות וחור הוא הלבן שבליטות
ועטרת זהב גדולה היא תפלין שצראש. ותכריך
בז' הם הרצועות שכורכין בהם. וארגמן הם
תפילה של יד כי מתפילה של ראש לתפילה
של יד ד' דרגין לט):

(טז) ליהודים היתה כו' פי' כי ישראל
לריכין אותות המיד והם

אות מילה ואות תפלין. ותורה היא הממונע
ושבת זה הוא עלמו אות וזה מ"ס אורה זו
תורה שמחה זו יו"ט וזה נגד אות שבת וששן
זה מילה. ויקר זו תפלין ותורה כלל מכולן
לכן ר"ת של אלו גימטריא תורה ור"ת הוא
כלל של כל התיבה. ואמר שמחה וששן כי

- ד. הקפיד שהנשים לא ישבו בסוכה זולת בלילה הראשונה.
ה. הנשים לא בירכו לישיב בסוכה.
ו. הי' נוהג ליתן לשורר מערבית בתוך סעודת הלילה.
ז. **בחול המועד הניח תפילין.**

ח. בליל שמיני עצרת לאחר שאכל סעודת קבע ירד מן הסוכה לדירת קבע ואכל מיד אחר שנכנס לחדרו ענבים ושאר פירות וישן שם בדירתו.

(ד) שו"ת מי יהודה סוס"י ה' מביא בשם מורו הגאון מטשעטשעוויץ ז"ל ששמע משמי' דמרן החת"ס שהחמיר והקפיד על הנשים שלא ישבו בסוכה, ומסיק דבלילה הראשונה לא הקפיד, [וכן משמע מהחתן סופר שמובא במנהג הבא], ועיי' עוד בהשמטות לחתן סופר ח"ב (י"ם תשכ"ג) עמ' קס"ה מעמודי הספר עיי"ש (לכ"ז העיר רעי הרב זאב פלדמן הי"ו) אולם עיי' לעיל פ"ח או' י"א "כל בניו ובנותיו חתניו וכלותיו אכלו עמו בסוכה" (ומקורו מחוט המשולש עיי"ש). וצ"ע לפי"ז מש"כ במי יהודה הנ"ל.

(ה) חתן סופר שער הגדילים והכלאים סי' כ"ג שאמרה לו אמו ברתא דמרן החת"ס שמעולם לא ראתה בבית אביה שבירכו הנשים, עיי"ש באריכות בנידון זה.

(ו) דרכי משה החדש עמ' כ"ד במכתבו של הגר"י גינז אב"ד אפץ וכ' שם שמקובל מאביו שמנהג זה קבל החת"ס מרבו בעל ההפלא"ה והוא קבלו מהמגיד והמגיד קבלו מהבעש"ט הק' וכן נהג תלמידו המהר"ם שיק וראה בזכרון יהודה מנהגי תלמידו האמרי א"ש, ועיי' לעיל פרק ח' אות ב'.

(ז) באר מרים בהקדמת מכתב סופר ח"א שכן נהג המכת"ס שכל מנהגיו עפ"י אביו החת"ס ומביא גם שם וכשהי' אוחו הד' מינים בידו במשך כל התפילות הי' מעוטר בתפילין בתפלת שחרית וכן נהג תלמידו המהר"ם שיק מובא בדרכי משה החדש וציין שם: ועיי' מזה באריכות בשלחן מלכים סי' י' סעי' כ"ה וגם בט"ב הניח [המהר"ם שיק] תפילין בצנעא קודם שהלך לביהכ"נ ועיי' באה"ט רס"י תקנ"ו בשם מהר"ם גאלאנטא ע"כ בדמ"ה. ועיי' בשו"ת חתן סופר סי' קכ"ז באריכות ובשו"ת לבושי מרדכי (או"ח מהדו"ת) סימן קכ"ג. ובשדי חמד אסיפת דינים מערכת חוה"מ אות י"ד בארוכה. וראה ספר מקראי קודש לרבי יחיאל מיכל גולד אשר כל הספר דן בנידו"ז. ועיי' בדרשות חת"ס עמ' קנ"ד בד"ה והיינו וכו'.

(ח) מרן הכתב סופר בשו"ת חאו"ח סוס"י ק"כ עיי"ש באריכות,

(ו) **כל עסקיו ע"י עממין**. כתב השו"ע [סי' תקכו ס"א]:
מת המוטל לקצרו אם הוא ביו"ט ראשון
יתעסקו בו עממין, וכו', וכ"ז בעשיית קצר וארון
ותכריכין אבל להלבישו ולהחם לו מים לטהרו ולהוציאו
ולשמרו בקצר מותר ע"י
ישראל.

ובכתב צביאור הגר"א:
אבל וכו', דשרי
צמחון צין הולאה צין הצערה
כמ"ש בפ"א, ואף לדעת תוס'
[דלא אמרינן מחוך להמיר
שלא לצורך כלל, אלא צעין
לורך קנת] לצורך מזה מותר,
כמו ס"מ [דאיתא צנינה יב.
דמותר להוציא ס"מ ציו"ט],
ושריפת חמץ [דמבואר דהוי
לורך קנת ע"י תוס' פסחים

ה.]. אלל הרבה חולקין ע"ז וכן הרמב"ן [בספר תורת
האדם] ורשב"א [סי' כב] חוסרין אפילו ההולאה, דהוי
כאזנים [דאסור להוציא אזנים אף לצ"ה, כדאיתא צנינה
יב.], שאין לומר צו מחוך ואע"ג שהוא מזה, שריפת
קדשים יוכית, וכ"כ הר"ן שז"ש יתעסקו צו עממין, ולא
קאמר יקצרו אותו עממין, משמע כל עסק [יהיה ע"י
עממין ולא הותר לישראל כלל].

[ביאור הגר"א סי' תקכו סק"ד]

(ז) **כל עסקיו ע"י ישראל**. כתב השו"ע [סי' תקכו
ס"ב]: ציו"ט שני יתעסקו צו ישראל אפילו
ביום שני של ראש השנה ואפילו לא אשתהי, וכו', דיו"ט
שני לגבי מת כחול שזיה רצון, ואפילו אפשר בעממין
יתעסקו צו ישראל. וכתב
הרמ"א אלל אלל צאשכנו

וצמדינות אלו אין נוהגים כן
אלא כל היכא דאפשר
בעממין עושין הקצר והארון
והתכריכין ע"י עממים ושאר
הדברים עושים ישראלים כמו
ציו"ט ראשון אלל אם אי
אפשר בעממין מותר לעשות
הכל ע"י ישראלים.

ובכתב צביאור הגר"א:

ואפילו אפשר,

כמ"ש כחול שזיהו וכו', ר"ן.

ועוד דאם איתא דוקא צמקוס שאי אפשר א"כ למה
מתירין אפילו לא אשתהי [הא אפשר להמתין עד
למחר].

[ביאור הגר"א סי' תקכו ס"ק י"א]

(ח) **אין מניחין תפילין בחולו של מועד**. כתב

השו"ע [סי' לא ס"ב]: בחול המועד גם כן

אסור להניח תפילין מהטעם הזה צענמו, שימי חול

המועד גם הם אות. וכתב הרמ"א, ויש אומרים שחול

קעג

מת ביום טוב ראשון (ו) **כל עסקיו**
ע"י עממין, ביו"ט שני (ז) **כל**
עסקיו ע"י ישראל. ומותר להלינו
ליו"ט שני כדי שיתעסקו בו
ישראל. [והוא כד' הראב"ד
שהביא הב"י סי' תקכו].

קער

(ח) **אין מניחין תפילין בחולו של**

מקורות וביאורים

ישראל, אלא ס"ל דבכל גווני מותר ביו"ט שני ע"י ישראל.
כת. השו"ע בסי' תקכו ס"ב כתב מת ביו"ט ראשון אסור
להלינו עד יו"ט שני כדי שיתעסקו בו ישראל, ובביאור
הגר"א שם סק"ו ציין לדברי הגמ' בסנהדרין [מו:]: מנין
למלין את מתו שעובר בלאו וכו', והיינו דדעת השו"ע דאין
לעבור על איסור של הלנת המת בשביל שיתעסקו בו ישראל
ביו"ט שני. אבל הב"י [שם] הביא בשם הראב"ד, שצויה
להלין מת ביו"ט ראשון עד יו"ט שני כדי שיתעסקו בו
ישראל, ומבואר דלא חייש לאיסור לינה, וכן מבואר כאן
במעש"ר דהגר"א ס"ל כהראב"ד. וסברת הראב"ד ורבינו
היינו משום שאמרו בסנהדרין [מו:]. דאם הלינו לכבודו
להביא לו ארון ותכריכין אינו עובר עליו, וס"ל דמה שמניחו
ליו"ט שני, כדי שיתעסקו בו ישראל, הוי כ"הלינו לכבודו",
דוודאי יותר כבוד הוא לו כשיתעסקו בו ישראל משיתעסקו
בו עממין.

כו. לאפוקי ממש"כ השו"ע בסי' תקכו ס"א דהבערה והוצאה
לצורך המת מותר ביו"ט ראשון גם ע"י ישראל, דאמרינן
מתוך שהותרו לצורך הותרו נמי שלא לצורך, אבל הגר"א
ס"ל דגם הוצאה והבערה לא התירו, כמבואר בביאורו
[המובא בליקוטי הגר"א], וזהו שכתב במעש"ר, מת ביו"ט
ראשון "כל עסקיו" ע"י עממין. והיינו אפילו הוצאה והבערה.
והמשנ"ב [שם ס"ק יב] כתב וז"ל: ודע דאף שהמחבר
העתיק לסעיף זה בלא פלוגתא, יש כמה ראשונים שחולקים
בזה, ואומרים שלא התירו חכמים לישראל בזה בשום דבר,
כיון דסוף סוף צריכים אנו לעכו"ם לעיקר עסק הקבורה
יעשה גם שארי דברים, וכ"ה דעת הרדב"ז בתשובה, וכן
נוטה ג"כ דעת הגר"א בביאורו, עכ"ל.

כז. כמבואר בשו"ע סי' תקכו ס"א, וכפי שהוכיח רבינו
בביאורו שם [המובא בליקוטי הגר"א], ולאפוקי מהמנהג
שהביא הרמ"א שם דבאפשר ע"י עממין אין עושים ע"י

וכן הרא"ש צהלכות קטנות [תפילין סי' טו] דחה רח"ה זו, וכן חוס' דמנחות ל"ו ז' ד"ה ילאו כו', וע' חוס' דמ"ק י"ט א' ד"ה ר' יוסי כו' ובעירובין ל"ו א' ד"ה ימים וכו'. ואין לדעה זו עיקר כלל, דמה שהציאו חוס' בעירובין שם משמעות קצת

מסוגיא דספ"ק דצ"ה גזי משלחין כלים צין תפורין כו' וקאמר לאחוי תפילין כו' [וקאמר שם שהן לצורך המועד] ע"ש, ליתא דט"ס צמתניחין, דצירושלמי פ"ק דמס' צ"ה מפורש להדיא צמתני' אע"פ "שאין" לצורך המועד וכן צ"ל צמתני' הג"ל וא"כ אין משמעות כלל צקוגיא הג"ל ע"ש.

[ביאור הגר"א סי' לא סק"ג,

ד]

(ט) קורין המגילה בציבור.

עיי' בשו"ע שלו סי' תצ סק"ד, [הובא בליקוטי הגר"א בסמוך]. ושמעתי שהקשה חכם אחד לרבינו זצ"ל אם

איתא שקריאת המגילות הללו הוא חיוב כ"כ, אין

המועד חייב צתפילין, וכן נוהגין בכל גלילות חלו להניחם צמועד ולצורך עליהם וכו'.

ובתב צציאור הגר"א: בחול המועד כו'. [שימי חול המועד גם הם אות] ר"ל צמנה וסוכה. [ועי'

צמעש"ר להלן סי' קפה מש"כ דיש קיום מצוה צאכילת מצה כל שצעה ע"ש], וכ"כ צהלכות גדולות וספר העתים צשם הגאון [דאין מניחין תפילין צחוה"מ] וכ"ה צזהר חדש [שיר השירים נ"א ג', דאין מניחין תפילין צחוה"מ].

ויש אומרים כו'. כמ"ש צמו"ק י"ט א' [די"א שכותבים סת"ס צמועד, וע"כ היינו להניחם צמועד] דחי להניחן לאחר המועד מה לי לענמו מה לי לאחרים. אצל אין רח"ה מזה כלל דר"מ ור"י לטעמייהו דאית להו צפ' צתרא דעירובין [צ"י: דשצת ויו"ט זמן תפילין הן [וא"כ צוודאי שמיניחם תפילין צמועד], וכמ"ש צ[חוס'] מו"ק [יט].

מועד [עיי' בשו"ע שלו סי' לא סק"ד] כט. ומכבדים את המועדות בכסות נקיה ובאכילה ושתיה קרוב ליום טוב גמור^ל. ומקפיד על הנוהג בו מנהג חול כמו האומרים במוצאי יום טוב לחול המועד "גוט וואך". ופשיטא שלא לישב בחנות או שאר פרגמטיא, שאינו מותר כי אם בדבר האבד. ובאסרו חג מזדרז מאד להניח תפילין בבקר בבקר.

קעה

בשבת חול המועד פסח וסוכות, ובשבועות יום ב', אחר יוצרות קודם אין כמוך^ל, (ט) קורין

מקורות וביאורים

תקראו אותם מקראי קדש. ומבואר דצריך לקדש את חול המועד בכסות נקיה ואכילה ושתיה.

ומ"ש "קרוב ליו"ט גמור", נ"ל דהנה כתב המגן אברהם בסי' תקל וז"ל: כתב התניא, חייב לכבדו [לחווה"מ] במאכל ובמשתה וכסות כשאר יום טוב עכ"ל. וכתב בשער הציון [שם סק"ד] דמש"כ התניא "כשאר יום טוב", צ"ב, דברמב"ם משמע דדין כבוד ועונג ליכא אלא ביו"ט, ולא בחווה"מ, ובע"כ דמה שאמרו במכילתא דצריך לכבדו באכילה ושתיה וכסות נקיה היינו לכבדו יותר מימות החול בכל זה, אבל אינו מחויב לדמותו לגמרי ליו"ט, עכ"ל. וזהו שכתב במעש"ר "קרוב ליו"ט גמור", אבל לא ממש כיו"ט. לא. מבואר דנוהגים לקרוא את המגילה קודם קריאת התורה, ואעפ"י דקריאת התורה הוי תדיר לגבי קריאת המגילה, י"ל דרק באופן שדרגת החיוב שוה, וא' תדיר וא' שאינו תדיר, אז נאמר הכלל "תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם", אבל קריאת המגילות לא הוי חובה גמורה כמו

כט. כתב הטור [סי' לא]: וחולו של מועד יש מסתפקין בו אם הוא זמן תפילין, ומניחין אותן בלא ברכה, ואדוני אבי הרא"ש ז"ל היה מניחין ומברך עליהן, ע"כ. והשו"ע [שם ס"ב] כתב, דבחול המועד אסור להניח תפילין שימי חול המועד הם ג"כ אות. ובבית יוסף מבואר טעמו, דמאחר שבתלמודא דידן לא נתפרש דין זה בפירוש, מי יערב לבו לגשת לעבור בקום ועשה על דברי רשב"י בזה הקדוש, המפליג כ"כ באיסור הנחתן. והרמ"א שם כתב דהמנהג להניח בחווה"מ ולברך. אבל רבינו נהג כדעת השו"ע עפ"י הוזה"ק, ועוד ראשונים, דס"ל שאין להניח תפילין בחווה"מ, ובביאורו [המובא בליקוטי הגר"א] דחה את ראיות הסוברים דצריך להניח בחווה"מ, ע"ש.

ל. מ"ש "בכסות נקיה ובאכילה ושתיה" הוא עפ"י לשון המכילתא [פרשת בא, שמות יב, טז]: מקרא קדש - קדשהו במאכל ובמשתה ובכסות נקיה, ואין לי אלא יו"ט ראשון ואחרון, ומניין אף בחולו של מועד ת"ל אלה מועדי ה' אשר

עין משפט
גר מצוה

ח א מ"י פ"ג מהלכות
 שבעות הלכה ז:
ט ב מ"י פ"י מהלכות
 תרומות הלכה א:
י ג ד מ"י פ"ב מהלכות
 שבת הלכה כב טו"ט ע
 א"ח כ"י שם סעיף א:
יא ד מ"י שם טו"ט ע
 סעיף ב:

במא קמישילי מר סר
תחומן הארווחות זמן
כפ' תחומין רבנן: אמר
אביי השל מרוב
בתרומה חקל חייבין
עליו עולות כח: עקי
רבר זה האר נתוב בתורה
(ויקרא) כ: ואיש כי יאכל
קודש בשגגה יספי
מישיתו עליו ועל זמנו כי
זו חובת מיתה (האר)
כחוב חמשה: ויטו
כ' ב' י' לחלוקה ובה
שנינו במסכת בכורות
כ'פ' התרומה והבכורים
חייבין עליון מיתה
במסכת ופי א"ר (ב)
במסכת חוליות פקח רב
אמר (בתפסתא דרובים
פ' י"ג) הפרש כי השחוט
בפס' ובמסכת כריתות
כ'פ' אלו שתי מיתות
האכלת את השביל וזמן
טמא שאלכ תרומה
טוהרה וזו שאלכ את
התרומה
ביתלמוד כפס' מנדרין
(ס:) כ'פ' אלו קו ששפיר:
האר

על רב נסים גאון
(ה) ופי' צבריתא:

[illegible]

אלא בעלמא אבל בשבועת
קאי בלאו ושווג מייתי קרב
יודע מתי שבת כו'. (ב) קיי
ו' ימים ומשמר שביעי ואם
מקדש ומבדיל לעשות היכר
היום (דלא מנפקא ליה) דדור
יום שמיני ויום תשיעי בלא

היא מני מנינו היא. פירש בקונטרס

הא מני מינבו היא. פירש בקונטרס: אבל לרצון דפליגי אמונא לא
אשכחן שגגת שטות דטיו לשעבר וסבדי כריז ישמעאל דאמר
בשטותות דלית חיוב אלא על העמך בלא ויסקא ה"ר אליעזר לרבינו
דשמואל דהא רצון דלמונר שר עקיבא ור"ע מחיב צדיק על
בשטות דס"א וכלן דאמר שר
בקונטרס מוכח בשטות^[2] צ"ג קמ"ל מיריב *איזהו

קמ"ל מיתבי *איהו⁶ שגת שבועת ביטוי לשעבר שאם אמר יודע אני ששבועה זו אסורה⁶ אבל אני יודע אם חייבין עליה קרבן או לא חייב הא מני מונבו היא (לישנא אחרינא⁷ מני אליבא מונבו פשיטא השתא בכל התורה דלאו חידוש הוא אמר⁸ שגת קרבן שמה דלאו הכא דחידוש הוא לא כיש אלא לאו רבנן היא ותיובתא דאב"י תיובתא):

ואמר אב"י הכל מודים בתרומה שאין חייבין עליה חומש עד שישגוג בלאו שבה הכל מודים מאן רבי יוחנן פשיטא כי אמר רבי יוחנן היבא דאיבא כרת היבא דליבא כרת לא מהו דתימא מיתה במקום כרת עומדת וכי שגג במיתה נמי ליחייב קמ"ל רבא אמר ²⁰ מיתה במקום כרת עומדת וחומש במקום קרבן קאי: **אמר רב הונא** **ז"ה מולך** (ברך דא) ²¹ במכר ואינו יודע אימתי שבת מונה ששה ימים ומשמר יום אחד חייא בר רב אומר משמר יום אחד ומונה ששה במאי קמיפלגי מר סבר כברייתו של עולם ומר סבר כאדם הראשון מתיבי היה מולך ברך ואינו יודע אימתי שבת משמר יום אחד לששה מאי לאו מונה ששה ומשמר יום אחד לא משמר יום אחד ומונה ששה אי הכי משמר יום אחד לששה משמר יום אחד ומונה ששה מיבעי ליה ועוד תניא היה מולך ברך או במכר ואינו יודע אימתי שבת מונה ששה ומשמר יום אחד תיובתא (דר' חייא) ²² בר רב תיובתא **אמר רבא בכל יום ויום עושה לו כדו פרנסתו** [בר מההוא יומא ²³ וההוא יומא לימות דעבדי] מאהמול שתי פרנסות ודילמא מאתמול שבת הואי אלא ²⁴ כל יום ויום עושה לו פרנסתו אפילו ההוא יומא וההוא יומא במאי מינכר ליה בקדושא ואבדלתא אמר רבא ²⁵ "אם היה מכיר מקצת" הוים שייצא מהו עושה מלאכה כל היום כולו פשיטא מהו תתייבא כיון דשבת לא נפיק במשול' שבתא

[נמס']^א לא נפיק והאי אי נמי בחמשה בשבתא^ב נפיק לישתרי ליה למעבד מלאכה תרי יומי קא משמע לן זימנין דמשכח שיירתא ומקרי ונפיק: הוודע עיקר שבת: מנהני מילי אמר רב נחמן אמר רבה בר אבuh תרי קראי כתיבי ^(א) ושמרו בני ישראל את השבת וכתי' ^(ב) ואת שבתותי תשמורו הא כיצד ושמרו בני ישראל את השבת שמירה אחת לשבתות הרבה ואת שבתותי תשמורו שמירה אחת לכל שבת ושבת מתקף לה רב נחמן בר יצחק אדרבה איפכא מסתברא ושמרו בני ישראל את השבת שמירה אחת לכל שבת ושבת ואת שבתותי תשמורו שמירה אחת לשבתות הרבה: הוודע שהוא שבת: מאי

שאלה לפקוק נפש: בקדושתא ואבד'תא. לזכרון בעלמא יהא לי שם יום חלוק משאר ימים ול' ג' ימים. לא שזכר אחיז יום שנצטב היה אלא זכור שהיום יום שליש לניצחתא לא' ג' ימים. ומה מלכא כל יום ח' וכן לעולם ודא' וזו יום שליט זו וקיס ליה דנשבתא לא' ג' ימים. שבתא נמי לא נפיק. דאין דרך לנאח מפני כבוד השבת ועל כן כל יום ח' וזו' ליה' ג' ימים. שם מחלל בשבתות הרעה ומייז אחת על כוין ויש מחללן ומייז על כל' ג' ימים. בני ישראל את השבת שמירה אחת לשבתות הרבה ואת שבתותי תשמורו שמירה לא' ג' שב' ג' ימים. שמעו שאלו מקפיד אלא על האחת והאכ' כחייז את שבתותי אכולוה קפיד ולא' ג' ימים. שבת חלודא שגגה היא והאי בשוכה שהיום שבת אצל יודע עיקר שבת' ג' ימים. לחלק' א' שבתא מסתברא. ושמרו בני ישראל את השבת שמעו שמירה אחת לשבת אחת' ג' ימים. אלא על שמירה אחת וצין רב נחמן וצין רב נחמן צר יתכן לא פלגי אלא במשמעותא מאי

הפני יהושע, וכ"כ באה"ח הק' כ
 [מ] כתי"י נוסף **שבועות** כתי"י: [ג]
 ממחפ"ז כו' דכתיב וכו': [ע] כתי"י
 שביי"ף **יודע איזה יום שמיני** ליה
 ורש"א ומהר"ם וכ"ה כתי"י (גליון):

[illegible]

מסורת הש"ם
עם הוספות

(א) שבעות כו: [ע"ש
היטב], (ב) ויקרא ה ד,
(ג) מנהדרין דף פג:
(ד) כריתות טז, (ה) כה
ע"א.

(ח) גמ' אמר מונבז
סגנת קרבן: (צ) רש"י
ד"ה הא מני וכו' יש גורם
הא מני אילימא מונבז
פשיטא השתא בכל הסורה
דלאו חידוש הוא אמר
מונבז: (ג) תוס' ד"ה
הא מני וכו' אע"ג
דענמא שגגת לאו נמי
היה סגנת: (ד) בא"ר
רבינו שמואל שהשיב
להר"א דלרבנן דסגנת:

גמ' רבא אמר מיתה
במקום ברת. ע"י גר"ס
רפ"ו לסרומות:

(א) וַיִּשְׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל
אֶת הַשִּׁבְתָּ לַעֲשׂוֹת אֶת
הַשִּׁבְתָּ לְדִרְתָּם בְּרִית
עוֹלָם: [שְׁמֹרָה לֹא, מוֹן]

(ב) איש אמו ואביו
תיראו ואת שבתתי
תשמרו אני יי
אלהיכם: (ויקרא יב, כ)
ואתה דבר אל בני
ישראל לאמר אך את
שבתתי תשמרו כי
את הוא בני וביניכם
לדתיכם לדעת כי
אני יי מקדשכם:
(שמות לא, יג עין הדר)

אִי־דָוָה שְׁנֵי שְׁבוּעָה
בְּיָמָיו לְשִׁנּוּבָהּ, כִּי
דַעְתִּין אִלֵּם בְּשִׁעָה הָיָה
מִשְׁכַּח לֵה סוּג, אִי דִידַע
שְׁמַח שְׁמַח שְׁהוּ נִשְׁבַּע
לְשָׁק, מִיֵּד הוּא וְקֵרָא כַּחַ
וְנִעַל בְּכַלמָה לֵהנָח
מִשְׁכַּח לֵה שְׁכַחַת שְׁמַח
דַּעְתִּי מִיִּשְׁכַּח עָלָיו וְלֵאחֶר
וְעַן נִשְׁמַח מִמֶּנּוּ שְׁמַח
שְׁבוּעָה [כז:]; וְסִקְרִי
וְנִפְקִי, לְשׁוֹן יוֹקֵר מִקֶּדֶה
[כח:]; וְנִשְׁמַח מִכָּל הָיָה

[illegible]

יש שגגות (כמו בגמרא):
יש"י לעיל כה ע"א ד"ה
רום" (כ"ש): § ברש"י
נוד שינויים: ¶ רש"ל
[ת] יש להוסיף שמשמר

הלכות שבת סימן שמג שדמ

תלג באר הגולה

משום שבות: הגה ויש אומרים דכל זה בקטן דלא הגיע לחינוך, אבל הגיע לחינוך (ו) צריכים להפרישו (תוספות פרק כ"ב). (ח) ויש אומרים דלא שייך חינוך לבית-דין אלא לאב בלבד (ב"י). וקטן שהכה את אביו או עבר שאר עבירות בקטנותו, אף-על-פי שאינו צריך תשובה כשיגדל, מכל מקום (ט) טוב לו שיקבל על עצמו איזה דבר (ה) לתשובה ולכפרה אף-על-פי שעבר קודם שנעשה בו עונשין (פסקי מהרא"י סימן סב):

שדמ דין ההולך במדבר בשבת, ובו ב' סעיפים:

א שבת ס"ט מימרא
וברייתא ב שם
ממשמעות הנמרא
ג הר"ן שם ד שם וכן
כתבו תוספות והרא"ש
בתירוק שני

א (א) *ההולך במדבר ואינו יודע מתי הוא שבת, מונה שבעה ימים (ב) מיום שנתן אל לבו שכחתו, ומקדש השביעי (ג) בקידוש והבדלה; (ד) יואם יש לו (ה) ממה להתפרנס (ו) אסור לו לעשות מלאכה כלל עד שיכלה מה שיש לו, *ואז יעשה מלאכה בכל יום, אפילו ביום שמקדש בו, (ז) כדי פרנסתו *מצומצמת, (ח) ומותר לילך בו בכל יום,

סדר/סדר

באר היטב

לשבת, אבל הוא לא יגע בו שמא יאכל או ישתה ממנו, אבל אם התנוק אינו חולה כ"כ, ישאנו לחוץ ולא יכניס החמץ לבית כלל, ועמ"ש בסי' ת"ן ס"ק יא, ועמ"א: (ה) לתשובה. קטן שגנב או שהזיק ראוי לבית-דין להכותו כדי שלא ירגיל בה, אבל אין צריך לשלם אם אין הגניבה בעין, ב"ח. ועיין ט"ז ובספר חסידים סימן תרצב:

(ב) כדי פרנסתו. ואם יש לו לחם אסור לבשל דאין כאן פיקוח נפש,

ביאור הלכה

ואדרבה מחינן בידה, ויש תקנה, ליתן להתנוק חומש וסידור שישא לבית-הכנסת לצורך עצמו להתפלל ולשמוע קריאת התורה, וממילא יצטרף הגדול עמו להתפלל יחד:

* **ההולך במדבר וכו'.** והוא הדין אם שכת באיזה חודש עומד או מנין הימים של חודש בניסן סיון תשרי, ויצויר זה כימים שאין הלכנה נראית וכדומה, דזה גס-כן אי אפשר לידע ולהכיר הימים-טובים, ואינו יודע מתי חל המועדות, צריך לנהוג מספק בקדושה עד שידע שיצאו הימים-טובים [פ"מ"ג במ"ז]: * **ואז יעשה מלאכה וכו'.** כתב בחוספת-שבת, דאם יכול להתענות יום אחד בלי סכנה אסור לו לעשות מלאכה באותו יום, דאין כאן פיקוח נפש. ועיין בספר בגדיישע שחולק עליו וסובר דאין צריך לסגף עצמו בתענית, כדי שיוכל למהר לצאת מן המדבר, ועוד האריך, עיין שם: * מצומצמת. לכאורה

לשלם אם אין הגניבה בעין. וכל זה מדינא, אבל לפני משורת הדין, בין שחבל בו בגופו (יח) או שהזיק לו בממונו, צריך לשלם לו [ט"ז וח"א וכן משמע מהגר"א]:

א (א) ההולך במדבר. והוא הדין אם נשבה בין העובדי-גילולים ונשכח יום שבת ממנו נירושלמין, אך לפעמים בזה יכול לברר מחשבותם באיזה יום חל שבת שלנו: (ב) **מיום שנתן וכו'.** רוצה לומר, מיום שנפל בלבו הספק מתי הוא שבת, (א) ואותו היום גופא הוא יום ראשון למנין ששת ימי החול: (ג) **בקידוש והבדלה.** דהיינו שעושה קידוש על הפת והיין כדין. ותיקנו חכמים זה (ג) לזכרון, שלא תשתכח תורת שבת ממנו. ואם אין לו, יקדש על-ידי התפלה, דהא התפלה הוא מתפלל של שבת ביום זה, כמו שכתב הפרי-מגדים, ויוצא בזה מדאורייתא אפילו אם היום הוא באמת שבת, כמבואר לעיל בסימן רעא במשנה ברורה, עיין שם, וגם יבדיל בתפלה, שאומר 'אתה חוננתנו', (ג) ויוצא בזה על-פי הדין מצות הבדלה: (ד) **ואם יש לו וכו'.** היינו אפילו אין לו (ד) כי אם לחם בעלמא, שוב אסור לעשות מלאכה אצל בני השיירא להשתכר בשביל תבשיל, דהלא אין כאן פיקוח נפש: (ה) **ממה להתפרנס.** דהיינו מכספו שיש לו, או שיוכל למכור איזה חפץ, (ה) או שיוכל להשיג בהקפה מבני השיירא עד שיגיע למקום ישוב, או כמתנה מאצלם: (ו) **אסור לו.** רוצה לומר אפילו בכל ששת הימים, דהא כל יום הוא ספק שבת, ואף-על-גב דרוב הימים הוא ימי חול, (ו) זה מקרי קבוע, דהא יום שבת מינכר לכל הוא: (ז) **כדי פרנסתו מצומצמת.** אכל יום נמי קאי, שאינו רשאי להשתכר ממלאכה יותר. ואפילו ביום הששי שלו כדי להכין על יום השביעי שלו שלא יצטרך לעשות בו מלאכה, (ז) גס-כן אסור, דשמא היום הוא יום שבת ולמחר יהיה יום חול, ואיך יחלל בדבר שאינו נוגע לפיקוח נפש, אבל כדי פרנסה מותר, שנוגע לפיקוח נפש, שאם לא יעשה מלאכה ימות במדבר ברעב. ובדיעבד אם הרויח ביום אחד יותר מכדי פרנסתו, אסור לו למחר לעשות מלאכה עד שיכלה מה שיש לו [ת"ש]: (ח) **ומותר**

שער הציון

(יד) חיי-אדם, וכן מוכח מרבינו ירוחם, עיין שם: (טו) כן הוא לשון החיי-אדם. וכאמת על האב מוטל להפרישו מאיסורא אפילו במילתא דרבנן משהוא בר-הבנה, וכמו שכתב בעצמו בסעיף ג, עיין שם, והאי דנקט משהגיע לחינוך, משום מילתא דרישא נקטיה: (טז) אחרונים: (יז) פרי-מגדים: (יח) אפילו ההזיק היה רק בענין גרמי בעלמא, כן משמע מהט"ז והגר"א: (א) ב"ח: (ב) רש"י ור"ן, וכוונתו בזה לחוץ האין והתירו לו לברך ברכת קידוש והלא על-כל-פנים מדי ספיקא לא נפקא, ועל זה פירש לזכרון וכו': (ג) ברכות ל"ג: (ד) ט"ז: (ה) פשוט, דכל מצדקי דאית ליה שלא יצטרך לחלל שבתות וכן לעבור שאר עבירות מחוייב לעשות: (ו) מנ"אברהם: (ז) גמרא:

ה' תמוז ר"ב שס

(ז) (ט) *אפילו ביום שמקדש בו: ב [*] "היה יודע מנין יום שיצא בו, כגון שיודע שהיום יום רביעי או יום חמישי ליציאתו אבל אינו יודע (י) באיזה יום יצא, מותר לעשות מלאכה כל מה שירצה (יא) ביום שמיני ליציאתו, שביום כזה יצא מביתו, דבודאי לא יצא בשבת, וכן ביום חמשה עשר וביום עשרים ושנים וכן לעולם:

באר היטב

ט"ז: (ז) אפילו. אבל שאר איסורי דרבנן אסור לו לעשות, ועמ"א ועיין במהר"ם גלאנט"י בספר קרבן-חגיגה סימן לח:

חדשים ויש ששה חדשים, יש למנות וי"ו ימים של כ"ד שעות שוות שלנו:

משנה ברורה

לילך. אפילו (ט) כמה פרסאות, שאם ישאר במדבר לעולם יחלל שבת וימות בארץ גזירה: (ט) אפילו ביום שמקדש בו. כדי למהר לצאת מן המדבר, אבל שארי איסורים אפילו אינו רק שבות דרבנן אסור לעשות ביום השביעי שלו [מ"א], ובאליה רבה מיקל בשבות אפילו ביום השביעי שלו, כיון דהוא רק ספיקא דרבנן: ב (י) באיזה יום יצא. ועל-כן אסור לעשות תיכף מלאכה, דשם יצא ביום שני ושלישי והיום יום שבת, וכן ביום ששי ושביעי, דשם יצא ביום ראשון ושני: (יא) ביום שמיני ליציאתו. אבל ביום תשיעי אסור, דהגם דאין דרך לצאת מביתו בערב-שבת, דלמא מיקלע ליה שיירא ונפק בערב-שבת, ואם-כן יום תשיעי ליציאתו הוא שבת, אבל ביום שמיני וכן כלילי מותר. וכתבו האחרונים, דאם יכול לעשות מלאכה באותו יום שיספיק לו להתפרנס מזה (ט) כל השבוע, אסור לעשות מלאכה כל השבוע:

(*) והנה עד סימן זה ביררנו בעזרת השם במשנה ברורה כל האבות-מלאכות ותולדותיהן [וגם השבחות שגדרו חז"ל

נאמר דיום זה של שבת הוא בכלל קבוע גמור מדאורייתא והוי כמחצה על מחצה, מכל מקום מידי ספיקא דאורייתא לא נפקא, ואפילו לדעת המגן-אברהם דסבירא ליה דיום שביעי אסור אצלו אפילו בעניני שבותין כמו ביום-טוב שני, והו' רק לחומרא אבל לא להקל, ואף רביו-טוב שני פטור גם מתפילין, התם שאני, דעיקר התקנה נתקן לכל ישראל כדי שלא יבואו לחילול יום-טוב, ועשאוהו כיום-טוב גמור [לכד לענין מת דמותר להתעסק בו] כדי שלא יבואו לזלזל בו, ויש כח ביד רבנן לעקור דבר-תורה בשב ואל תעשה, ותרע, דהלא נתקן יום-טוב שני אפילו לדין דבקיין בקביעא דירחא, מה שאין כן בזה ששכח יום שבת, לא עשו רבנן כלל תקנה אצלו לעקור המצוות דאורייתא ששייך על ימות החול. ועוד יש סברא לחייבו, דהלא פטור דשבת הוא מפני שהם עצמם אות, ואם-כן זה שעושה בו מלאכה לפרנסתו אין בו היכר [ולא מסתבר לומר דבקידוש לכד הוא ההיכר, דהא עיקר האות הוא דהקדוש ברוך-הוא שבת ממלאכתו ביום השביעי והוא גס-כן שובת]. ואין לומר דאם-כן כל חולה שיש בו סכנה שמותר לחלל שבת יהיה חייב בתפילין, ועל-כרחן משום דשבת בשאר עניני מלאכות שאין תועלת לו לרפואתו שייך בו שם אות, ואם-כן הכי נמי בעניננו, הרי לא הותר לו כי אם המלאכה שצריך לו להרויח לפרנסתו כדי שלא ימות במדבר כרעב, ואף גם זה בצמצום, זה אינו, דשם הוא אות והיכר מה שבכל יום הוא מותר בכל מלאכות לעשותן והיום אסור, מה שאין כן בזה, ששם אצלו יום שביעי זה לכל הימים, דבכל יום הוא גס-כן אין מותר בשום מלאכה; וגם אפשר דשם הוא אות כמה שכל ישראל שובתים באותו יום, מה שאין כן בזה, אך מכל מקום לא ברירא סברא זו כל-כך, אך מפני טעם הראשון יש לחייבו, ואך בעת התפלה של שבת לא יניח התפילין כדי שלא יהיה תרתי דסתרי. וגם, דאי לאו הכי יתיר הגמרא דמינכר שהוא שבת כמה שאינו מניח תפילין, לתירוצי שני של התוספות דבמה שהוא בשב ואל תעשה גס-כן מינכר שהוא שבת, כן נראה לעניות דעתי:

[30/09/2018 18:11]

שער הציון

(ס) כן משמע מן הפוסקים וכן כתב הגר"ז: (ט) ומזה נוכל ללמוד בזמננו דאם נתנה הממשלה הרוממה מלאכה לאיש הצבא שתהיה עשויה מתוקנת ליום השבת בצהרים, מחוייב להכין המלאכה מקודם כדי שלא יצטרך לחלל השבת, דהרי הממשלה לא צותה שיעשה דוקא ביום השבת, וכן נוכל ללמוד מסימן זה כמה הלכות המצויות בענין זה: (*) ואראה קצת באיזה מקום נזכרו [ויש הרבה יותר ממה שזכרתי כאן, אך קצרה ידי כעת להעתיקם]. (א) החורש בסימן שלו. (ב) הוורע (ג) הקוצר בסימן שלו. (ד) המעמר בסימן שם. (ה) הדש בסימן שם. (ו) הוורע בסימן שם. (ז) הכורר גס-כן בסימן זה. (ח) הטוחן בסימן שם. (ט) המרקד בסימן שם. (י) הלש בסימן שם. (יא) האופה וכן מבשל בסימן שם. (יב) האופה וכן מבשל בסימן שם. (יג) הגוז בסימן שם. (יד) ובסימן שם סעיף לא. (יז) המלכן בסימן שם. (יח) הצובע בסוף סימן שם. (יט) הקושר והמתיר בסימן שם. (כ) התופר והקורע בסימן שם. (כא) הצד בסימן שם. (כב) השוחט, גם זה שם בסעיף ח ט. (כג) המפשיט בסימן שם. (כד) המולח והמעבד בסימן שם. (כה) הקושר והמתיר בסימן שם. (כו) המשרטט העתקתי בסימן שם. (כז) הממחק בסימן שם. (כח) ובסימן שם סעיף ח ועוד בכמה מקומות. (כט) המחחק בסימן שם. (ל) הכותב והמוחק בסימן שם. (לא) הכונה והסותר בסימן שם. (לב) המכבה והמבעיר בסימן שם. (לג) המכבה בפטיש בסימן שם ועוד בכמה מקומות. (לד) המוציא מרשות לרשות יבואר אם ירצה השם מסימן שמה והללה. ויתר הששה אבות מלאכות ביארתי אותם מעט פה בסוף סימן זה: סליק.

הגדול שורש קדושת היסוד ורי
צמילת ספר ח"ס צמ"ע ז:

(א) ליראה (א) חת די הנכד
כו' . וכן מכלול

(ב) ודרשן (ב) רבותיו את
לרצות ח"ח
כו'. צפוקים כ"ב ע"צ איתח שמוען
העמוקוי ה" דורש כל אחים שצחורה
כ"ח

ליו ויעשה בהם דבר שאינו הגון

ד מצות עשה ליראה (א) את ה' הנכבד והנורא שנאמר את ה' אלהיך תירא ודרשו (ב) רבותינו את לרבות תלמידי חכמים ומה המצוה דורש במסכת תמורה פרק קמא נהי ד' אהרה למציא שם שמים לבטלה ובגדרים פרק קמא נהי ד' אמרין כל השומע הוכרת ה' מפי חברו לבטלה צריך לגדותו ואם לא נדחו הוא עצמו יהא בנדוי ופירש רבינו עסקב רמשתמינ' ליה ולא שיהא בנדוי ממילא ומביא ראיה מפרסם קמא דקידושין ונהי כח ופי' רת בניו שון גבי מורא לחבירו עבד דמאמר ההוא שמתני משמתינ' ליה דהניא המורא לחבירו עבד יהא בנדוי ממור סופא את הארבעים רשע יורד עמו לחיו ומסקינ' בגדרים (ס' נהי ד') שמתנהו ומתיר לו מיד אם יצאה ואם נדחו בפניו אין מתיר לו אלא בפניו ובפרסם חלק נהי ציא מונה ההוגה את השם באתיותיו באתוס

1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 2680, 26

דאמרינן פ' אלו נאמרינן שאין הכהנים רשאים לעקור רגליהן עד שסיים שליח ציבור ברכת שים שלום והיה סובר דקודם אמן לא נסתיים הברכה כדלעיל:

סימן קי

החזן כשמחזיר י"ח בקול רם קודם שהתחיל אם אומר שומע תפילה נראה ה' שפתי תפתח יש לו לש"צ להחזיר ולומר משום דאמרינן פ"ק דברכות כיון דתקינו רבנן כתפילה אריכתא דמי אבל שומע תפלה הואיל וכבר אמר קודם תפלתו אין צריך לחזור ולומר אפילו במנחה ובמוסף מסתמא הוא הדין שחרית וערבית שלא אמרו בתפילה קודם תפילת עצמו דלא מפלגינן:

סימן קיא

אשירי פ' גיד הנשה אומצי ביעי ומזרקי פליגי רב אחא ורבינא בכל התורה רב אחא לחומרא ורבינא לקולא והילכתא כרבינא לקולא בר מהני תלת דרב אחא לקולא ורבינא לחומרא והילכתא כרב אחא לקולא ולמה לא אמר בקיצור הלכה כדברי המקיל. לא ידענא מאי קשה לך אשירי לישנא דתלמודא נקט כדאיתא להדיא התם בגמרא ותלמודא גופיה לא קשה כלל אמאי לא נקט בקיצור דיש לומר דמש"ה מפרש דכל דוכתא דרב אחא לחומרא ורבינא לקולא נ"מ למירמי ידיה אדידיה כההיא דשילהי מס' שבת דפליגי במוקצה מחמת מיאוס דרב אחא אוסר ורבינא שרי אי אשכחן שום דוכתא דכותה דסבר לחד מינייהו איפכא כדאשכחן כמה אמוראי דאיירו בעניני דמוקצה קשיא ידיה אדידיה:

בתוס' ושם מוכח דאסור לדבר אפי' בלא טעם דמרבא בברכה וכן באשירי פ' כיסוי הדם משמע קצת כמו בתוספות:

סימן קח

איור החסד

לפי טעם סמ"ג מכח שני עדים מי שמתו אחיו מחמת מילה יניח תפילין בשבת נראה דאין לחלק כלל בשביל טעם זה דמפרש סמ"ג דרך אגדה בעלמא ולא מחלקינן משום אותו טעם כי הא דאמרינן פ' המפלת אמרה תורה מילה לשמנה פרש"י אבל לא לשבעה ומפרש הטעם שלא יהיו הכל שמחים ואביו ואמו עצבים פי' שהן אסורין בתשמיש המטה ולפי זה אם ילדה בזוב שצריכה ז' נקיים לאחר שבעת ימי לידה וכי"ס"ד שיהא הבן נימול לארבע עשר וכאלה רבות בתלמוד:

סימן קט

מי שמתפלל בלחש בעת שליח ציבור חוזר ובעת שסיים שליח ציבור ברכה שיש לענות אחריה אמן באותו פעם לא סיים היחיד תפלתו שהיה לו לענות אמן אך טרם שסיימו הקהל לומר אמן סיים תפלתו אם יכול לענות ג"כ אמן. נראה דאם סיים תפלתו קודם שכלתה עניית אמן מפי רוב הציבור יכול לענות אמן עמהם דעניית אמן נמי מן הברכה היא כדאיתא פ' שלשה שאכלו דקאמר תלמודא מ"ש מפי רוב העונין משום דאכתי לא כלתה ברכה ופרש"י דעניית אמן נמי מן הברכה היא וכן שמעתי מפי מורי הקדוש מה"ר אהרן ז"ל שהקפיד על הכהנים שהיו עוקרים רגליהם קודם שסיימו הציבור לענות אמן אחר ברכת שים שלום משום